

Barierzy ESG w Polsce

Wyzwania i wnioski
na przyszłość

Autor Raportu

Patron honorowy

Patron medialny

Patroni

Partner merytoryczny

Partnerzy

Projekt zrealizowała Kancelaria Domański Zakrzewski Palinka sp.k.
Zespół ESG

REDAKCJA

Maria Papis | Associate
Zespół ESG / Compliance i Legal Design

NADZÓR MERYTORYCZNY

dr Anna Partyka-Opiela | Partner
Zespół ESG / Compliance i Legal Design

AUTORZY:

Maria Papis

Associate | Zespół ESG
Compliance i Legal Design

Monika Leszczyńska

Associate | Zespół ESG
Compliance i Legal Design

Wiktoria Kuczkowska

Associate | Zespół ESG
Compliance i Legal Design

Daniel Chojnacki

Partner | Zespół ESG
Ochrona Środowiska

Karolina Wójcik

Associate | Zespół ESG
Ochrona Środowiska

Paulina Janas

Senior Associate | Zespół ESG
Prawo Pracy i Ubezpieczeń
Spotecznych

Zuzanna Gaczyńska

Associate | Zespół ESG
Prawo Pracy i Ubezpieczeń
Spotecznych

Rafał Hajduk

Partner | Zespół ESG
Infrastruktura i Energetyka

Natalia Plaskiewicz

Associate | Zespół ESG
Infrastruktura i Energetyka

Raport „Barriere ESG w Polsce. Wyzwania i wnioski na przyszłość” podzieliliśmy na kilka części. W każdej z nich opisaliśmy kluczowe aspekty dotyczące raportowania w zakresie zrównoważonego rozwoju. Każdą część poprzedziliśmy krótkim opisem jej treści. W dokumencie umieściliśmy również spis treści. Przy tytule każdej części znajdziesz specjalny przycisk, dzięki któremu wrócisz do początku raportu, czyli spisu treści.

Spis treści

1. Raportowanie ESG	6
1.1. Skąd bierze się raportowanie niefinansowe?	7
1.2. Jak rozwija się prawodawstwo w obszarze ESG?	10
1.3. Od NFRD do CSRD	12
2. Wpływ ESG na organizację	14
2.1. Czy rynek jest świadomy?	15
2.2. Jaką rolę pełni ESG na rynku?	17
2.3. Dlaczego raportujemy?	18
2.4. Jakie korzyści przynosi raportowanie ESG?	21
3. Praktyka ESG w Polsce	24
3.1. Czym jest strategia ESG?	25
3.2. Kto odpowiada za ESG w organizacji?	28
3.3. Nowe regulacje – czy Polska jest na nie gotowa?	30
4. Przygotowanie do raportowania	41
4.1. Jak wygląda proces raportowania?	42
4.2. Co sprawia największe trudności w raportowaniu?	49
4.3. Co przyczyniło się do poprawy sprawności i jakości raportowania?	52
5. Wyzwania i trendy	56
5.1. Environmental/środowisko	57
5.2. Zielone budynki	62
5.3. Social/społeczeństwo	65
5.4. Prawa człowieka	69
5.5. Prawa dziecka	70
5.6. Governance/ład korporacyjny	72
5.7. Compliance	75
5.8. Legal Design	77
5.9. Rola szkolnictwa wyższego	80
5.10. Perspektywa samorządów	83
6. Głos biznesu	85
7. Czego oczekujemy od polskiego ustawodawcy przy implementacji dyrektywy?	105

Dr Anna Partyka Opiela

Maria Papis

Rozwój cywilizacyjny stawia przed biznesem kolejne wyzwania. Jednym z nich jest raportowanie niefinansowe / w zakresie zrównoważonego rozwoju / ESG (*Environmental, Social, Governance*).

W raporcie zebraliśmy doświadczenia i dobre praktyki firm, które już raportują w obszarze ESG oraz tych, które jeszcze nie opublikowały swojego pierwszego raportu, ale przejawiają inicjatywę w zakresie zrównoważonego rozwoju. Dzięki ich czynnemu udziałowi oraz naszej wiedzy prawnobiznesowej raport odzwierciedla stan raportowania ESG w Polsce. ESG jako nowy i niezbadany obszar jest jednym z największych i najtrudniejszych wyzwań dla wielu podmiotów na rynku. Organizacje szukają benchmarków i doświadczeń – te, które już raportują, by udoskonalić zakres i jakość raportów, a te, które obowiązek czeka, by z wyprzedzeniem wypracować sposób działania.

Ten raport nie jest przewodnikiem, który odpowiada na pytanie: „jak raportować?”. Nie jest też teoretycznym opracowaniem zagadnienia ESG. Naszym celem jest stworzenie miejsca dla tego, co liczy się najbardziej: praktyki oraz adresatów nowych regulacji. W tym raporcie pokazujemy, jak biznes radził sobie dotychczas i co się zmieni po wejściu w życie nadchodzących aktów prawnych. Raportowanie ESG jest trudne, dlatego dużo miejsca poświęcamy barierom, jakie napotkali nasi Partnerzy. Jednocześnie z dumą dzielimy się tym, jak rozwiązali te problemy. Bezpośrednio wskazujemy, co może okazać się skomplikowane w przyszłości – zwłaszcza dla podmiotów, które dopiero wkraczają na ścieżkę raportowania niefinansowego. Pokazujemy też korzyści, dla których warto włożyć wysiłek w rozwój obszaru ESG. W Raporcie wyróżniliśmy sekcje „dobrych praktyk”, które pomogą Ci zacząć lub udoskonalić raportowanie.

Ten cel osiągnęliśmy dzięki cyklom spotkań z naszymi Partnerami. Dyskutowaliśmy o ESG w kontekście pojedynczej organizacji, całej branży czy na skalę ogólnopolską. Bazowaliśmy na przygotowanych przez nas ankietach, ale często poruszaliśmy również tematy, które nie były nawet ich częścią. Taka też była idea tego projektu – rozwój wraz z kolejnymi pytaniami i odpowiedziami naszych Partnerów. Osiągnęliśmy to, co przyświecało nam od początku prac: po poruszeniu wielu wątków związanych z ESG pokazujemy, jak biznes funkcjonuje w tym kontekście. Teraz chcemy, żeby Raport posłużył szerokiemu gronu odbiorców jako benchmark dobrych praktyk oraz głos biznesu, jak w polskich realiach implementować nadchodzące regulacje.

Jesteśmy przekonani, że ten raport jest odpowiedzią na potrzeby rynkowe i przyczyni się do kształtowania w coraz szerszej skali kultury ESG w Polsce. To wyjątkowa baza, w której pokazaliśmy doświadczenia i sprawdzone rozwiązania w obszarze ESG.

1. Raportowanie ESG

Z tej części raportu dowiesz się, jaka jest geneza raportowania ESG, jakie tendencje rynkowe wiążą się z ESG i dlaczego ESG ma coraz większe znaczenie. Dowiesz się też, jakie akty prawne regulują ESG oraz jakie zmiany w tym obszarze planuje ustawodawca.

1.1. Skąd bierze się raportowanie niefinansowe?

Jedną z cech działalności gospodarczej jest zarobkowość. Przedsiębiorcy prowadzą działalność, żeby mieć zysk, a inwestorzy lokują środki tam, gdzie spodziewają się największych zwrotów. Dodatkowo przedsiębiorcy rozdzielają funkcje właścicielskie oraz zarządcze. Osoby, które zarządzają przedsiębiorstwem, skupiają się przede wszystkim na powiększaniu zysków organizacji. W tym dopatrujemy się powodów, które przez wiele lat odsuwały kwestie niefinansowe na dalszy plan, a dawały priorytet wynikom finansowym w agendzie większości organizacji. Czasy i priorytety się jednak zmieniły. Rośnie w nas przekonanie, że ocena przedsiębiorstw powinna się opierać nie tylko na czynnikach ekonomicznych. Należy brać pod uwagę również czynniki niefinansowe, takie jak: środowisko, społeczeństwo i ład korporacyjny. Dopiero połączenie sprawozdawczości finansowej i niefinansowej daje nam pełen obraz przedsiębiorstwa.

Początkiem tego nowego trendu była koncepcja CSR (*Corporate Social Responsibility* – społeczna odpowiedzialność biznesu), czyli przekonanie, że biznes to nie tylko zobowiązania ekonomiczne i prawne, ale też społeczne, etyczne i środowiskowe. Takie myślenie o działalności gospodarczej zrównuje cele ekonomiczne i nieekonomiczne. Postrzegamy organizacje jako „coś więcej” niż tylko liczby. Przedsiębiorstwa przestają być wyłącznie narzędziem do przynoszenia zysku. Pełnią wiele różnych ról: uczestnika lokalnej społeczności, podmiotu odpowiedzialnego za środowisko, przyjaznego miejsca pracy, reprezentanta określonego zbioru wartości i kultury organizacyjnej, strażnika przestrzegania praw człowieka...

Prowadzenie odpowiedzialnego biznesu to niekończący się proces doskonalenia i wprowadzania innowacji. Świat ewoluuje. Globalizacja, nowe technologie, rozległość sieci biznesowych i inne wyzwania cywilizacyjne sprawiają, że organizacje mierzą się z nowymi ryzykami. Jednocześnie obserwujemy rozkwit idei *sustainability*. Działania wielu organizacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, na czele z Organizacją Narodów Zjednoczonych oraz Unią Europejską, jednoznacznie wskazują, że obszar ESG ma i będzie miał duży wpływ na działalność biznesową. Dla niektórych organizacji ujawnianie informacji na temat zrównoważonego rozwoju już jest wymogiem prawnym. Już niedługo za sprawą działań Unii Europejskiej dołączą do nich kolejne grupy podmiotów.

Nie ulega wątpliwości, że przedsiębiorcy muszą reagować na liczne zmiany i dostosowywać do nich swoje modele biznesowe. Wiele badań przeprowadzonych w ostatnich latach zarówno w Polsce jak i za granicą wskazuje na wyraźne tendencje rynkowe.

ESG MOŻE MIEĆ WPŁYW NA WYNIKI FINANSOWE

Każda organizacja to nie tylko określony wynik finansowy, ale i ludzie, którzy stoją za tym wynikiem, know-how oraz szereg wartości niematerialnych. Oporność na ryzyka środowiskowe i dążenie do zeroemisyjności (E), stawianie na konkurencyjność i atrakcyjny pracodawca czy kontrahent (S) oraz rozwinięta kultura organizacyjna (G) to także czynniki, które składają się na wartość organizacji.

Aspekty ESG mogą mieć wpływ na zyski przedsiębiorstwa oraz jego pozycję rynkową, przede wszystkim w perspektywie długoterminowej.

Raporty niefinansowe to kolejne źródła wiedzy o przedsiębiorstwie, które ułatwiają podejmowanie decyzji osobom zarządzającym, klientom, potencjalnym pracownikom, inwestorom czy instytucjom finansowym.

ESG

Obszar pozafinansowy i finansowy pozostają ze sobą nierozdzielnie związane – a skoro tak jest, to odpowiedzialne i bezpieczne przedsiębiorstwo powinno uwzględniać w ocenie ryzyka także czynniki ESG.

2

ESG PRZYCIĄGA INWESTORÓW

Coraz większym uznaniem cieszy się koncepcja SRI (*socially responsible investment*). Zgodnie z nią celem inwestycji jest generowanie nie tylko zwrotów finansowych dla inwestora, ale i zmian społecznych. W skrócie – inwestorzy lokują kapitał w organizacje, które dodatkowo wywierają pozytywny, zrównoważony wpływ, a wykluczają te, u których ten wpływ jest negatywny. W swoich decyzjach biznesowych często kierują się tym, jak dane przedsiębiorstwo mityguje ryzyko niefinansowe, czyli *de facto* jak odporne jest na kryzysy środowiskowe, społeczne i zarządcze. Jeśli ryzyka w tych obszarach są wysokie, inwestorzy mogą obniżyć wycenę czy wręcz zrezygnować z inwestycji.

3

ESG JEST WAŻNE DLA INSTYTUCJI FINANSOWYCH

Szczególne miejsce w strategii zrównoważonego rozwoju zajmują instytucje finansowe. Nie tylko same podlegają regulacjom dotyczącym ESG jako przedsiębiorstwa, ale i są zobowiązane zwracać szczególną uwagę na informacje z tego obszaru, które pochodzą od innych przedsiębiorstw. Jako że globalnym celem jest przekierowanie przepływów kapitału w stronę działalności zrównoważonej, to od czynników niefinansowych będzie zależeć coraz częściej, czy przedsiębiorstwo uzyska czy nie uzyska finansowania, a jeśli uzyska – to czy na bardziej, czy mniej preferencyjnych warunkach.

4

ESG WPŁYNIE NA WSZYSTKICH PRZEDSIĘBIORCÓW

Nadchodzące regulacje prawne nakazują podmiotom zobowiązanym do raportowania ujawniać informacje na temat relacji biznesowych i łańcucha dostaw. Co się stanie w konsekwencji? Każde przedsiębiorstwo w łańcuchu dostaw, nawet niezobowiązane prawnie do uwzględniania ESG w swojej działalności, w bliższym bądź dalszym horyzoncie czasowym może zetknąć się z koniecznością ujawniania informacji z tego obszaru. Każdy przedsiębiorca, który chce być

konkurencyjny na rynku, powinien mieć świadomość, że za granicą obszar ESG ma jeszcze większe znaczenie dla inwestorów czy odbiorców produktów lub usług. Niewykluczone, że gdy spółka raportująca stanie przed wyborem kontrahenta, odrzuci tego, który nie wpisze się w jej strategię zrównoważonego rozwoju.

5

ESG JEST WAŻNE DLA NOWEGO POKOLENIA

Badania stawiają tezę, że kolejne pokolenia interesują się tym, w jaki sposób wykorzystywane są ich pieniądze. Sprawdzają, czy firmy, w które bądź w których produkty inwestują, działają zgodnie z ich wartościami. Te organizacje, które zareagują szybciej na ten trend, osiągną przewagę konkurencyjną. Lojalność konsumentów będzie kierować się w stronę tych, którzy wspierają środowisko czy społeczność. Niewłaściwe zarządzanie organizacją, ignorancja wobec zmian klimatu czy złe traktowanie pracowników to przyczyny, przez które konsumenci mogą się od danej firmy odwrócić.

6

ESG JEST TRENDYM RYNKOWYM SAMO W SOBIE

Część osób twierdziła, że ESG to tylko moda czy zabieg marketingowy – szybko przeminie. Nic z tych rzeczy – to jeden z najważniejszych trendów, który zostanie z nami na długo. Rosnąca rola wartości, popularność „zielonych” inwestycji, odporność na globalne wyzwania czy deklaracje inwestorów o zamiarze uwzględniania czynników ESG w swojej polityce inwestycyjnej to tylko niektóre z powodów, dla których ESG na stałe wpisze się w działalność przedsiębiorców. Aktywność i ulepszanie działań organizacji w obszarze zrównoważonego rozwoju są istotne z perspektywy interesariuszy organizacji. Niekorzystne jest ignorowanie tego trendu. W skrajnych sytuacjach może doprowadzić do utraty kontrahentów [wykluczenia z rynku] czy odcięcia od zewnętrznego finansowania.

7

ESG STANIE SIĘ WYMOGIEM PRAWNYM DLA WIĘKSZOŚCI PODMIOTÓW Z RYNKU

O ile postulaty transparentności i odpowiedzialności biznesu już od dawna możemy wliczyć do trendów rynkowych, o tyle ich odzwierciedlenie w systemie prawnym było jednak szczątkowe [np. obowiązek posiadania systemu compliance czy whistleblowing]. W ostatnich latach obserwujemy zmianę. Liczba aktów prawnych dotyczących ujawnień informacji z obszaru ESG sukcesywnie rośnie. Legislacja skupia się nie tylko na rozszerzaniu obowiązków podmiotów, których już dotyczy, ale i na objęciu nimi większej liczby uczestników rynku. Co to oznacza? Wyzwanie dla organizacji, które już nie tylko mogą, ale i muszą wprowadzić ESG do długotrwałej strategii przedsiębiorstwa. ESG przestanie być dobrowolnym działaniem dla wielu organizacji.

ESG JEST ELEMENTEM TWOJEJ PRZEWAGI KONKURENCYJNEJ

Świadome zarządzanie obszarem ESG jest równie kluczowe jak zarządzanie każdym innym obszarem przedsiębiorstwa. Badania jednoznacznie wskazują, że oczekiwania względem ESG będą coraz większe, a regulacje coraz bardziej szczegółowe i restrykcyjne. Szybsza reakcja na trendy rynkowe i wyzwania legislacyjne pozwoli Ci osiągnąć przewagę konkurencyjną nad tymi podmiotami, które będą dopiero na początku drogi. Zyskasz cenne doświadczenie, które pozwoli Ci plasować się jako innowacyjny podmiot na rynku.

1.2. Jak rozwija się prawodawstwo w obszarze ESG?

Motorem napędowym do zmian w zakresie ujawniania informacji na temat zrównoważonego rozwoju przez przedsiębiorstwa jest Unia Europejska.

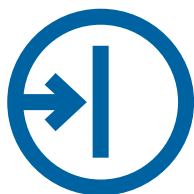
Unijny prawodawca zakłada, że działalność przedsiębiorstw gra decydującą rolę w osiągnięciu celów w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Dlatego UE tworzy kompleksowy system regulacji, który zobowiązuje szereg podmiotów do ujawniania takich informacji. Obecnie jesteśmy na etapie, kiedy część aktów prawnych już obowiązuje, a część jest dopiero projektowana.

Znaczący wpływ na obowiązek raportowania danych niefinansowych miała Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE (*Non-Financial Reporting Directive*, „**NFRD**”), która do polskiej **ustawy o rachunkowości** została implementowana w 2017 r. Do uchwalenia NFRD doprowadził szereg komunikatów i rezolucji organów UE, w których organy te podkreślały znaczenie ujawniania przez przedsiębiorstwa informacji na temat zrównoważonego rozwoju, w szczególności dla określenia związanych z tym zagrożeń oraz zwiększenia zaufania społeczeństwa i konsumentów. NFRD dodała do dyrektywy 2013/34/UE dot. rachunkowości przepisy odnoszące się do oświadczeń oraz skonsolidowanych oświadczeń na temat informacji niefinansowych. W ten sposób po raz pierwszy w pełni skodyfikowano obowiązek odrębnego raportowania informacji niefinansowych.

Od czasu uchwalenia dyrektywy minęło już kilka lat. W tym czasie idea *sustainability* zyskała na znaczeniu. Stało się to przede wszystkim za sprawą Europejskiego Zielonego Ładu, który został przyjęty 11 grudnia 2019 r.

Komisja Europejska zobowiązała się między innymi, że:

zobowiąże uczestników rynku finansowego i doradców finansowych do ujawniania informacji na temat sposobów, w jaki wprowadzają do działalności ryzyka i biorą pod uwagę niekorzystne skutki dla zrównoważonego rozwoju

dlatego Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjęły rozporządzenie 2019/2088 w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych (*Sustainable Finance Disclosure Regulation*, **SFDR**),

stworzy system jednolitej klasyfikacji zrównoważonej działalności

dlatego Parlament Europejski i Rada Unii Europejskiej przyjęły rozporządzenie 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje (**Taksonomia**),

dokona przeglądu NFRD, żeby zaspokoić wzrastające potrzeby informacyjne inwestorów

dlatego Komisja Europejska złożyła wniosek ustawodawczy dla dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (*Corporate Sustainability Reporting Directive*, **CSRD**),

zobowiąże przedsiębiorstwa do ustanowienia i stosowania środków należytej staranności w odniesieniu do działalności: własnej, jednostek zależnych, całego łańcucha wartości, a tym samym przyczynienia się do transformacji gospodarek i społeczeństw w stronę modelu zrównoważonego

dlatego Komisja Europejska złożyła wniosek ustawodawczy dyrektywy w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju (*Corporate Sustainability Due Diligence Directive*, **CSDDD**).

W Raporcie skupiamy się na nowej dyrektywie CSRD i sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju. Uznajemy tę regulację za priorytetową, ponieważ będzie ogromnym wyzwaniem dla wielu podmiotów z wielu branż – przede wszystkim dla tych, które jeszcze nigdy nie miały do czynienia z raportowaniem niefinansowym.

1.3. Od NFRD do CSRD

Praktyka zidentyfikowała następujące problemy w trakcie obowiązywania NFRD:

- przedsiębiorstwa nie przekazują informacji na temat zrównoważonego rozwoju,
- przedsiębiorstwa nie zgłaszają wszystkich informacji istotnych dla interesariuszy,
- przedsiębiorstwa przekazują informacje, które nie są wystarczająco wiarygodne ani porównywalne,
- interesariusze mają trudność ze znalezieniem informacji, zwłaszcza w formacie cyfrowym,
- ujawniane informacje nie spełniają rosnących potrzeb informacyjnych inwestorów.

Przykład:

Jednostką interesu publicznego jest m.in. spółka notowana na rynku regulowanym, bank, zakład ubezpieczeń czy fundusz inwestycyjny.

Czynnikiem motywującym do zmian prawodawstwa stała się dodatkowo rosnąca świadomość, że ryzyka związane ze zrównoważonym rozwojem wpływają na wyniki finansowe przedsiębiorstw. Dlatego Komisja Europejska złożyła wniosek ustawodawczy CSRD.

Dyrektywie podlegają...

Jak jest teraz?
NFRD

duże jednostki, które są jednostkami interesu publicznego i zatrudniają średnio powyżej 500 osób w ciągu roku obrotowego.

Jak będzie?
CSRD

wszystkie duże jednostki oraz małe i średnie jednostki, które są jednostkami interesu publicznego i nie są mikrojednostkami.

Ujawniają...

informacje niefinansowe.

informacje w zakresie zrównoważonego rozwoju, które:

- są bardziej szczegółowo opisane w CSRD niż w NFRD,
- uwzględniają także informacje na temat łańcucha wartości, relacji biznesowych oraz łańcucha dostaw.

Umieszczają te informacje...

w sprawozdaniu z działalności lub odrębnym sprawozdaniu na temat informacji niefinansowych (w formie oświadczenia na temat informacji niefinansowych).

w odrębnej sekcji sprawozdania z działalności (jako element tego sprawozdania).

Jak jest teraz?

NFRD [w Polsce: ustawa o rachunkowości]

Jak będzie?

CSRD

Opierają się na...

krajowych, unijnych lub międzynarodowych zasadach ramowych i je wskazujemy.

unijnych standardach sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju [European Sustainability Reporting Standards, **ESRS**].

Atestacja informacji jest...

dobrowolna.

obowiązkowa.

Informacje przedstawia się...

w dowolnej formie.

w jednolitym formacie elektronicznym.

W Polsce **NFRD** została implementowana w ustawie o rachunkowości.

DOBRE PRAKTYKI

Zapoznaj się z projektem nowej dyrektywy w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Sprawdź, czy i od kiedy Twoja organizacja będzie zobowiązana do raportowania:

2024 [podmioty podlegające NFRD],

2025 [wszystkie duże podmioty],

2026 [notowane małe i średnie jednostki]

Monitoruj trendy i legislację w obszarze ESG.

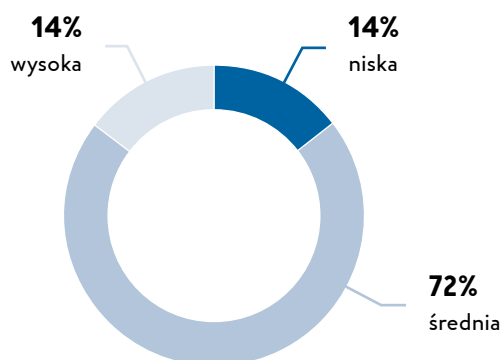
2. Wpływ ESG na organizację

Z tej części dowiesz się, czy rynek jest świadomy w temacie ESG, jaką rolę pełni ESG, jaka jest główna motywacja dla raportowania w zakresie zrównoważonego rozwoju i jakie korzyści z raportowania obserwują podmioty, które już publikują raporty.

2.1. Czy rynek jest świadomy?

Wykres 1. Jaka jest Twoim zdaniem świadomość ESG na rynku?

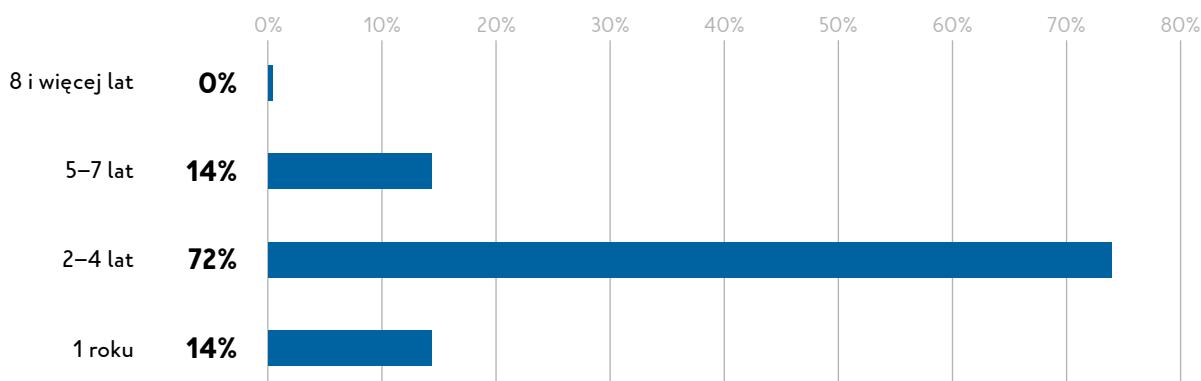

Badanie wskazuje, że świadomość ESG na rynku jest **średnia**. Temat zrównoważonego rozwoju pojawia się najczęściej w agendzie podmiotów, które mają obowiązek raportowania lub od których wymagają tego inne podmioty (np. spółka-matka czy fundusz inwestycyjny). O ile więc takie podmioty wykazują aktywność w obszarze ESG, o tyle wiedza na ten temat wśród sektora **małych i średnich przedsiębiorstw** czy nawet publicznego, zwłaszcza wśród samorządów, jest póki co uboga. W tych ostatnich grupach najczęściej w ogóle nie mówi się na temat ESG albo skrót „ESG” myli się z koncepcją CSR.

Zwiększenie świadomości ESG to bez wątpienia jedno z największych wyzwań, jakie czeka rynek w najbliższych latach.

Ten proces wymaga dużego nakładu pracy i edukacji. Odpowiedzialność za to zadanie spoczywa na ustawodawcy, który implementuje CSRD do polskiego porządku prawnego. Ponadto odpowiedzialni w tym zakresie są wszyscy zobowiązani do raportowania. To przede wszystkim te podmioty będą wymagać ujawnień z zakresu zrównoważonego rozwoju od swojego łańcucha dostaw. Będą też pełnić rolę wzoru do naśladowania i źródła dobrych praktyk. Zrozumienie koniecznych działań, czyli *know-how* oraz standardy postępowania, powinny iść z góry, skoro transformacja w stronę odpowiedzialnego i zrównoważonego biznesu dotyczy całego rynku.

Wykres 2. Od kiedy raportujesz?

Nie należy jednak zapominać, że nowe regulacje [obowiązki prawne] sprawiają, że wszystkie organizacje dokładają starań, aby działać zgodnie z obowiązującymi wytycznymi. Wśród badanych, którzy raportują ESG, aż **72%** wskazało, że robi to **dopiero od 2 do 4 lat**. Nawet dla organizacji, które mają już pewne doświadczenie w tym zakresie, jest to nowy proces. Nadal poszukują udoskończeń w tym zakresie. CSRD jest zatem wyzwaniem nie tylko dla tych, których obowiązek dopiero zacznie dotyczyć. Wszystkie organizacje, które już zaczęły raportować, muszą dostosować swoje wewnętrzne procesy do aktualnego kontekstu prawnego. W tym celu każdy podmiot powinien inwestować w rozwój i zdobywanie nowych umiejętności, co wiąże się z zaangażowaniem zasobów czasowych, kadrowych i finansowych. Podmioty, które nowe obowiązki obejmą w pierwszej kolejności, będą pełnić podwójną rolę: zarówno organizacji, która sama się edukuje, jak i edukatora dla innych.

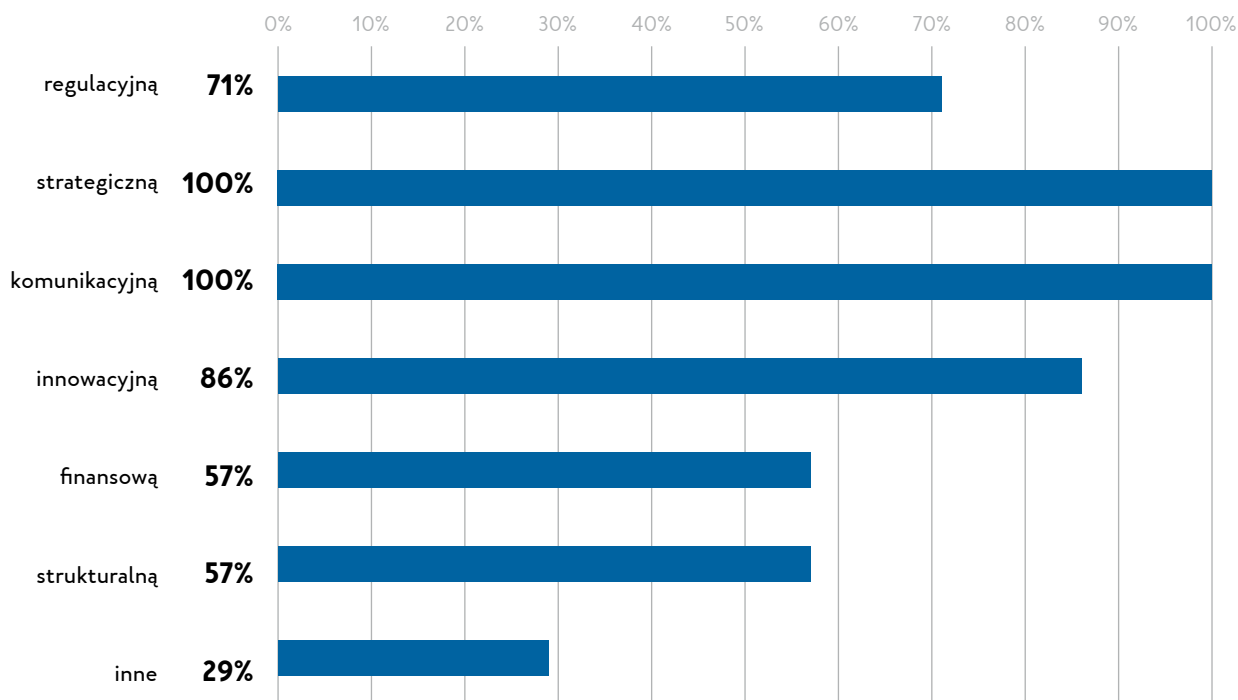
Jednocześnie pamiętajmy o świadomości **wewnątrz organizacji**. Raportowanie ESG wymaga zebrania kompleksowych danych z obszaru środowiskowego, społecznego oraz zarządczego, co jest możliwe wyłącznie przy zaangażowaniu zasobów z każdej z tych dziedzin. Oznacza to, że osoby:

- od których organizacja pozyskuje dane do raportów > muszą wiedzieć, w jaki sposób zbierać, agregować i przekazywać dane,
- które sporządzają raport > muszą wiedzieć, jakie wymogi prawne i wewnętrzne organizacyjne stawiane są raportom.

Dodatkowo jednymi z interesariuszy są pracownicy organizacji zobowiązanej do raportowania lub podmioty, z którymi ta organizacja współpracuje [np. kontrahenci]. Jak? Raporty ESG zaspokajają ich potrzeby informacyjne. Trzeba więc dbać o to, żeby także tej grupie komunikować działania z obszaru ESG, które to organizacja podsumowuje w formie raportu. Poza promocją działań zrównoważonych na zewnątrz można prowadzić również wewnętrzne działania edukacyjne dla osób zatrudnionych, które pomogą zwiększyć ich świadomość w tym zakresie, np. szkolenia.

2.2. Jaką rolę pełni ESG na rynku?

Wykres 3. Jaką rolę pełni ESG w Twojej organizacji?

ESG w organizacjach pełni rolę **strategiczną** i **komunikacyjną**, co oznacza, że jest ich ważną częścią i wpisuje się w ich strategię, a także pozwala na budowanie pozytywnego wizerunku organizacji.

Dla znakomitej większości, bo aż **86%**, ESG pełni także funkcję **innowacyjną** – pozwala zwiększyć swoją konkurencyjność na rynku.

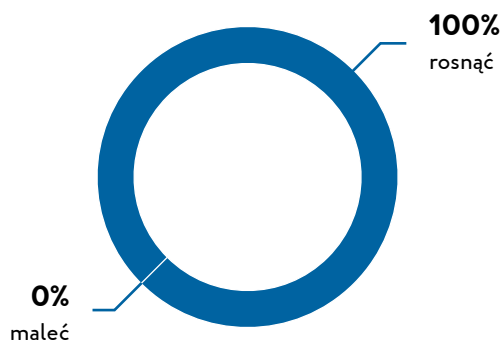
71% ankietowanych wskazało na funkcję **regulacyjną**. Oznacza to, że duży odsetek podmiotów spełnia aktualnie obowiązujące wymogi prawne. Pozostali ankietowani wskazali, że aspekty prawne będą dla nich odgrywać dużą rolę w przyszłości.

57% aktualnie zwraca uwagę na rolę **finansową**. Dla części podmiotów ważny jest fakt, że ESG pozwala na poszukiwanie preferencyjnych warunków finansowania czy ubezpieczeń. Nie wykluczają też, że mimo że teraz nie są zainteresowani finansowaniem zewnętrznym, w perspektywie lat może to dla nich nabrać znaczenia. Ponad połowa ankietowanych wspomniała także, że grupa kapitałowa wymaga od nich ujawnień z obszaru ESG.

Ponad połowa ankietowanych zwróciła uwagę na rolę **strukturalną**. Organizacje wspomniały, że to grupa kapitałowa wymaga od nich ujawnień z obszaru ESG.

Wśród odpowiedzi **inne**, wskazanej przez **29%** badanych, pojawiało się przede wszystkim skuteczne zarządzanie ryzykiem. Ryzyka z zakresu zrównoważonego rozwoju uwzględnia się w ramach strategii zarządzania poszczególnymi ryzykami – na przykład operacyjnym czy utraty reputacji.

Wykres 4. Czy Twoim zdaniem rola ESG będzie rosnać czy maleć?

Dodatkowo wszyscy, którzy brali udział w badaniu wskazali, że rola ESG w sektorze przedsiębiorstw będzie **rosnąć**. Jako główne powody zidentyfikowali trendy rynkowe, zwłaszcza międzynarodowe, oraz regulacje prawne w tym obszarze. Warto pamiętać, że w związku z tym rola ESG w organizacji może ewoluować. Dotychczasowe role mogą nabierać większego znaczenia, mogą też pojawić się nowe.

2.3. Dlaczego raportujemy?

Wykres 5. Sporządzasz raporty ze względu na wymogi prawne czy dobrowolnie?

Wśród organizacji, które sporządzają raporty, jedynie **29%** robi to z uwagi na **wymogi prawne**. Większość podmiotów, aż **71%** ankietowanych, decyduje się na raportowanie **dobrowolne**.

Skąd to wynika? Ankietowani wskazali:

- chęć zaprezentowania w transparentny sposób informacji o działalności organizacji w obszarze zrównoważonego rozwoju,

- aktywne dążenie do obniżania negatywnego i zwiększania pozytywnego wpływu na środowisko i społeczność,

- wzrost znaczenia kwestii ESG dla klientów i konsumentów,

- wymogi innych podmiotów (np. funduszu inwestycyjnego, akcjonariuszy), którzy sami mają obowiązki ujawnieniowe,

- sprawne dostosowanie działalności organizacji do wymogów prawnych – dobrowolne raportowanie pozwala na wdrożenie kwestii ESG zanim będzie to obowiązkowe.

DOBRE PRAKTYKI

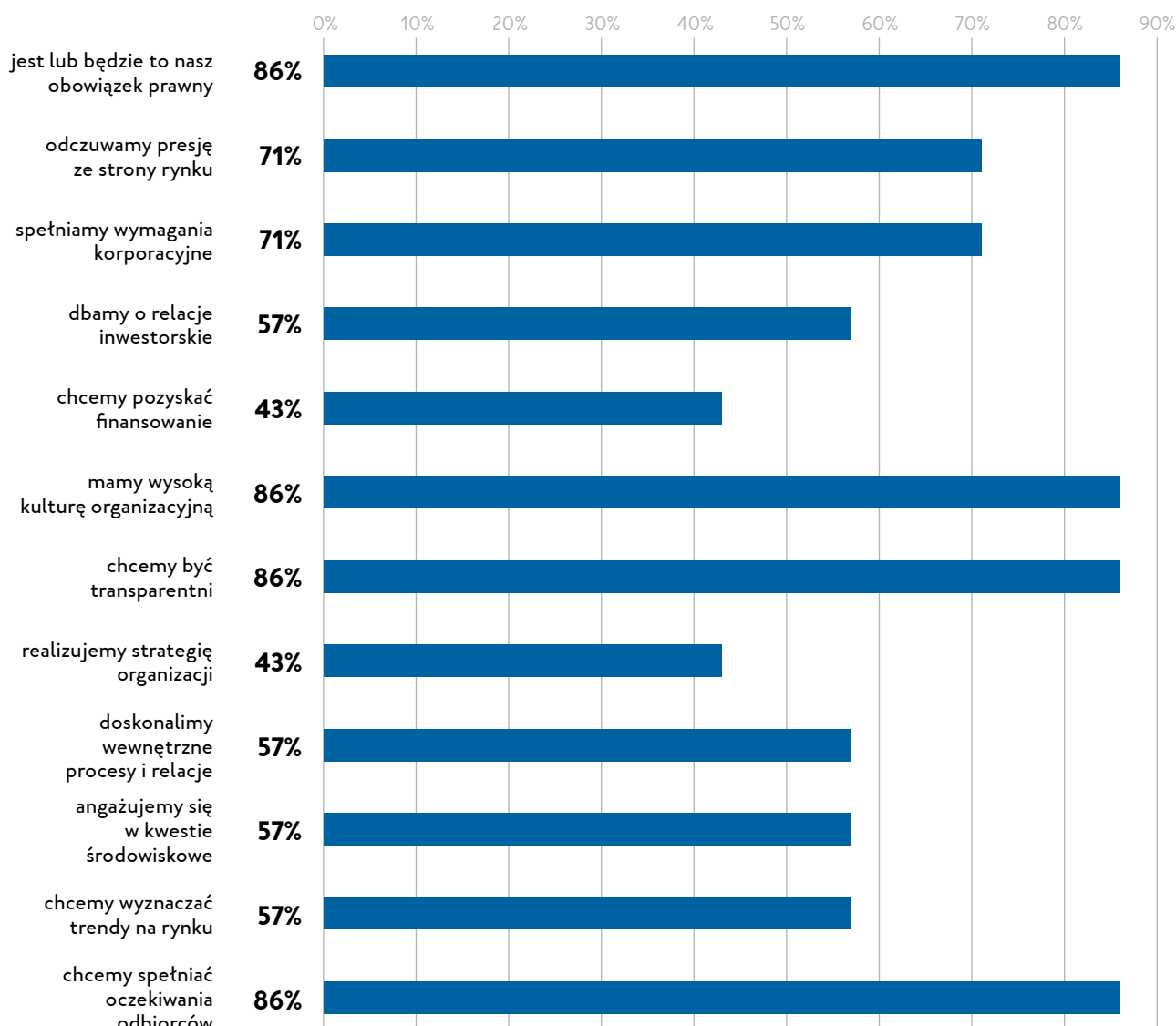

Zacznij raportować, zanim obejmie Cię obowiązek prawny – to idealna okazja, żeby się przygotować oraz sprawdzić możliwości organizacyjne i zasoby Twojej organizacji.

Wyznacz osoby, zmapuj procesy i przeznaczk zasoby organizacyjne w celu rozwoju obszaru ESG.

Wykres 6. Dlaczego raportujesz?

Badanie wskazało podstawowe motywacje dla raportowania niefinansowego wśród ankietowanych. **86%** jest zgodnych co do faktu, że jest uwarunkowane wysoką kulturą organizacyjną, transparentnością, realizowaniem strategii organizacji, a także chęcią spełnienia oczekiwań odbiorców, tj. przede wszystkim kontrahentów i konsumentów. Taki sam procent badanych wskazał również presję regulacyjną, co oznacza, że dużą część podmiotów do raportowania motywować będą pojawiające się wymogi prawne.

71% ankietowanych zadeklarowało chęć wyznaczania trendów na rynku. Ta motywacja dotyczy wizerunku organizacji na zewnątrz i tworzenia jako odpowiedzialnej w zakresie zrównoważonego rozwoju. Jednocześnie tyle samo podmiotów wskazało istotne dla organizacji angażowanie się w kwestie środowiskowe.

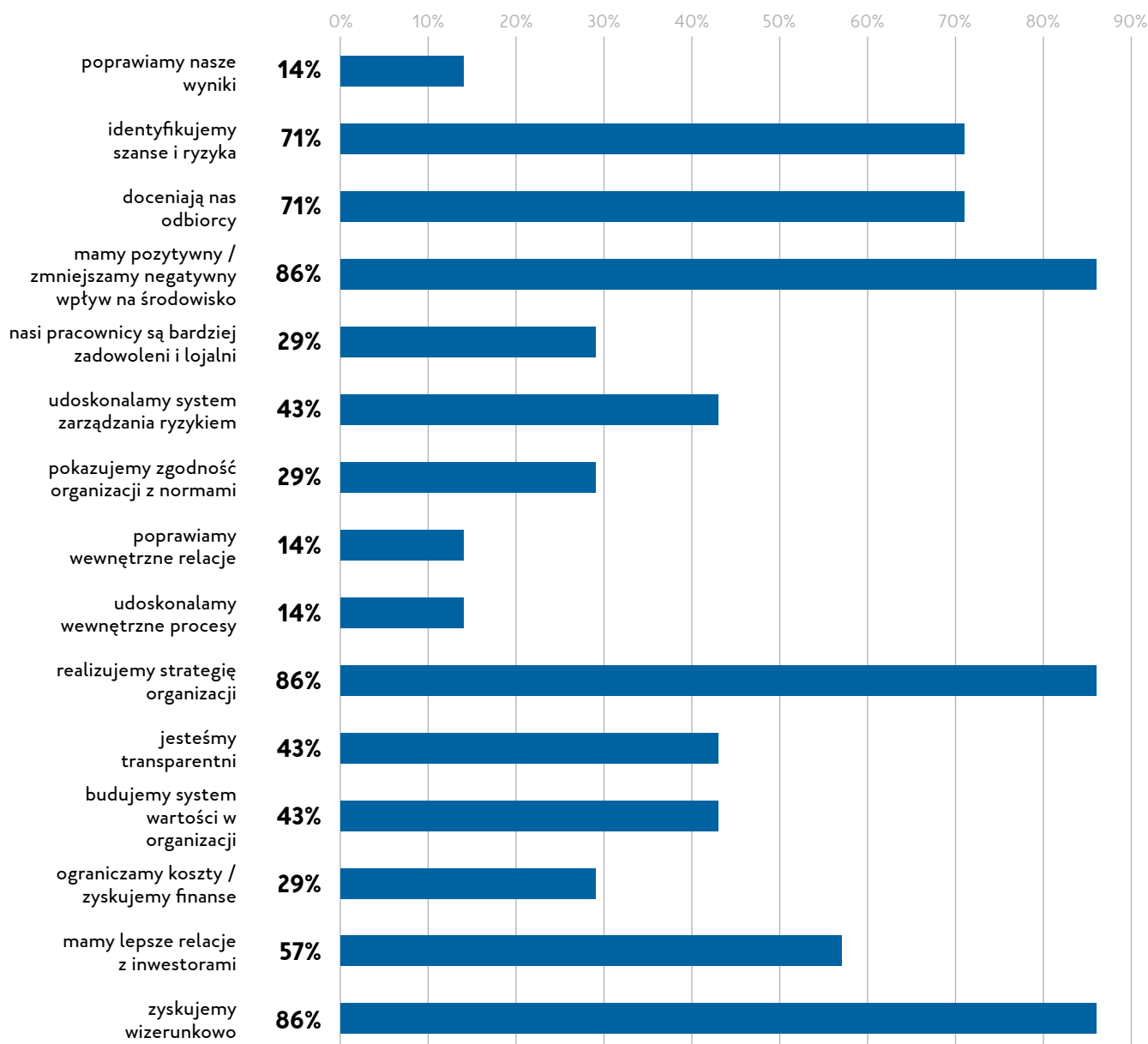
57% badanych organizacji raportuje ze względu na presję rynku, wymagania korporacyjne i relacje inwestorskie, tj. ze względu na presję ze strony podmiotów zewnętrznych. Tyle samo badanych zadeklarowało jednocześnie chęć doskonalenia procesów wewnętrznych.

Badanie wykazało, że chęć pozyskania finansowania jest motywacją tylko dla 43% ankietowanych. Jednocześnie część firm wskazała, że potrzeba finansowania zewnętrznego może się stać niezwykle ważna w przyszłości. Nie jest wykluczone, że powiązanie kapitału z indeksami, które wiążą się ze zrównoważonym rozwojem [np. środowiskowymi] będzie miało duże znaczenie w dalszym horyzoncie czasowym.

2.4. Jakie korzyści przynosi raportowanie ESG?

Raportowanie niefinansowe przynosi wiele korzyści organizacjom. Póki co, są to najczęściej korzyści niematerialne – na przykład związane z kwestiami wizerunkowymi czy wewnętrznymi procesami. Nie ma jednak wątpliwości co do tego, że działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju to działania długofalowe. Kilka organizacji wskazało, że realne korzyści z raportowania ujawnią się dopiero po dłuższym okresie czasu.

Wykres 7. Jakie dostrzegasz korzyści z raportowania?

86% ankietowanych jest zgodnych co do tego, że sprawozdawczość niefinansowa realizuje strategię organizacji. Dodatkowo organizacja zyskuje na niej wizerunkowo. Większość wskazała także, że ma pozytywny lub zmniejsza negatywny wpływ na środowisko. Potwierdza to tezę, że ujawnienia wpływu organizacji na aspekty zrównoważonego rozwoju skłaniają organizacje do działalności w tym obszarze i odnoszą dobre efekty.

Aż **71%** ankietowanych jako korzyść wskazało identyfikację ryzyk i szans. Jednocześnie według marginalnego procenta organizacji (**14%**) pozwoliło to na poprawienie wyników organizacji. Kilka firm wskazało na chęć rozwoju w tym zakresie – naukę lepszego wykorzystywania zbieranych danych.

DOBRE PRAKTYKI

Z jednej strony nie możesz zapomnieć, że ryzyka z obszaru ESG to kolejne czynniki, które musisz uwzględnić w zarządzaniu ryzykiem i systemie compliance. Z drugiej strony rozwój cywilizacyjny i towarzyszący mu wzrost znaczenia danych niefinansowych oznacza także dla Ciebie możliwość progresu.

Uszereguj informacje niefinansowe, żeby zidentyfikować szanse, o których być może do tej pory Twoja organizacja nie pomyślała.

Wykorzystaj zebrane dane, żeby przekształcić obowiązek raportowania ESG w swój atut.

71% ankietowanych odnotowało, że dzięki ujawnianiu informacji niefinansowych doceniają ich odbiorcy. Jest to ściśle związane z transparentnością działań organizacji (**43%**), którą odbiorcy respektują. Ta tendencja potwierdza założenie, że przejrzystość i aktywność na rzecz zrównoważonego rozwoju są ważne i zauważalne dla nowego pokolenia – zarówno ze strony konsumentów jak i kontrahentów. Dodatkowo ponad połowa ankietowanych (**57%**) wskazała, że dzięki ujawnieniom ma lepsze relacje z inwestorami. Mniej organizacji (**29%**) uznało, że ich pracownicy są bardziej zadowoleni i lojalni w stosunku do organizacji. W podwyższeniu tego odsetku pomogłoby zintensyfikowanie aktywności, jakie organizacja podejmuje w związku ze zrównoważonym rozwojem, zwłaszcza w obszarze *social*, a także edukacja pracowników w tym zakresie.

Według **43%** organizacji raportowanie w zakresie zrównoważonego rozwoju wspiera budowanie określonego systemu wartości w organizacji i ulepsza system zarządzania. Ten rodzaj korzyści jest z kolei związany z organizacją wewnętrzną. Poza korzyściami „zewnętrznymi”, które wynikają z relacji z innymi osobami czy podmiotami, ujawnienia niefinansowe stanowią istotne źródło wiedzy na użytek samej organizacji. Tylko **14%** organizacji za korzyść uznało udoskonalenie wewnętrznych procesów oraz poprawienie wewnętrznych relacji. Wymaga to jeszcze czasu.

Dla **29%** organizacji raporty zrównoważonego rozwoju są narzędziem, za pomocą którego pokazują one zgodność z normami. Chodzi tu zarówno o normy prawne jak i te dobrowolnie przyjęte przez organizację, na przykład wewnętrzne procedury.

Taki sam procent badanych wskazał, że raportowanie ESG ogranicza koszty dla organizacji lub pomaga w uzyskaniu finansowania. Jednocześnie organizacje deklarują, że monitorują te potencjalne korzyści, ponieważ rozumieją, że powiązanie danych niefinansowych z aspektami finansowymi może mieć duże znaczenie w przyszłości.

3. Praktyka ESG w Polsce

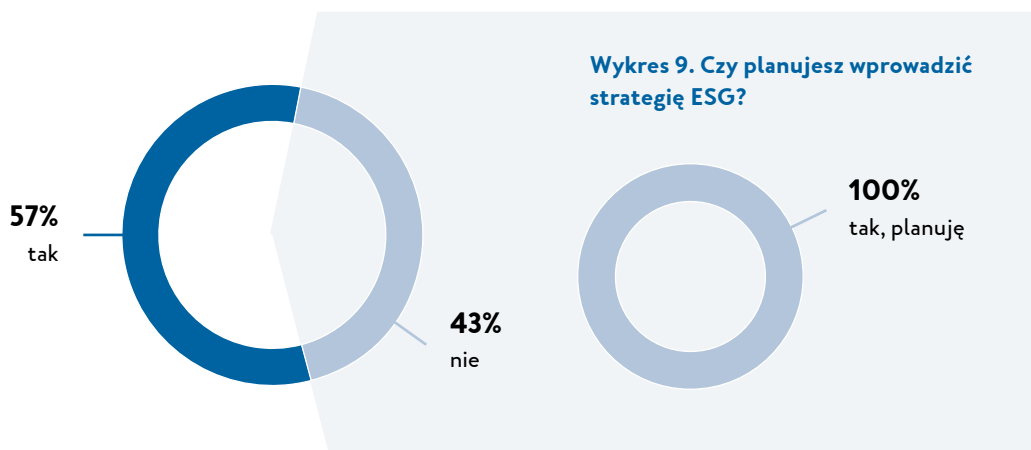

Z tej części raportu dowiesz się, jak organizacje w Polsce podchodzą do raportowania ESG, tzn. czy opracowały już strategię ESG oraz kto jest odpowiedzialny za ten obszar, w tym jaka jest rola zarządu. Pokażemy również perspektywę rynku w związku z CSRD.

3.1. Czym jest strategia ESG?

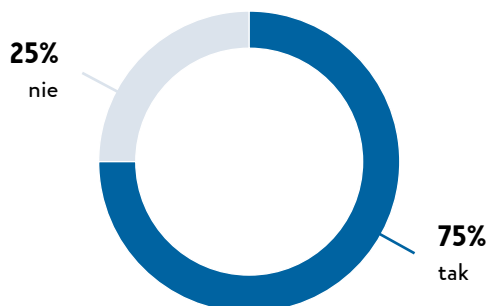
Przez strategię organizacji zwykle rozumie się program, który wyznacza jej kierunek działania i wskazuje cele na przyszłość. ESG, podobnie jak każdy inny obszar, którym interesuje się organizacja, wymaga planowania. Stanowi integralną część biznesu, a więc i wszystkich procesów, jakie zachodzą w organizacji. Zarządzanie aspektami niefinansowymi na równi z finansowymi pozwala na efektywne, długofalowe zarządzanie organizacją. Odpowiedni projekt działań w obszarze zrównoważonego rozwoju umożliwia ustalenie kroków dla organizacji na przyszłość, by móc opisać osiągnięcie konkretnych celów w raporcie ESG.

Wykres 8. Czy posiadasz strategię ESG?

57% ankietowanych wskazało, że posiada strategię ESG. Natomiast pozostałe podmioty, które wzięły udział w badaniu i nie posiadają takiej strategii, planują ją wdrożyć. Większość z nich podniosła, że nastąpi to w najbliższym czasie lub są już na etapie otwarcia projektu. Wszyscy wskazali, że niezwykle ważne na etapie tworzenia czy aktualizacji strategii ESG będzie jej dostosowanie do nowych regulacji prawnych.

Wykres 10. Czy Twoja strategia ESG jest zintegrowana ze strategią biznesową?

Ciekawe jest to, że **75%** podmiotów, które mają strategię ESG, zintegrowały ją ze swoją strategią biznesową, a te, które dopiero będą ją wprowadzać – zamierzają od początku wpisać ją w procesy biznesowe. Oznacza to, że ankietowani rozumieją, że strategia finansowa oraz niefinansowa wzajemnie się uzupełniają, a zintegrowanie ich jest korzystne dla organizacji. Dlaczego?

Ankietowani podnieśli, że:

- holistyczne podejście do budowania strategii jest już uznanym standardem czy to na rynku krajowym czy międzynarodowym,

- wdrożenie ESG jest zgodne z obszarami doradztwa organizacji, czyli komplementarne także i z obszarem finansowym,

- tylko połączenie obu strategii daje szansę na powodzenie ich realizacji,

- obie strategie wzajemnie na siebie oddziałują i się uzupełniają, dlatego też strategia ESG nie może istnieć w oderwaniu od strategii biznesowej,

- często cele biznesowe są tożsame z celami zrównoważonego rozwoju i wymagają nakładów finansowych, np. osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r.

DOBRE PRAKTYKI

Zanim zaczniesz działać w obszarze ESG, opracuj strategię – pomoże Ci ona uporządkować i zaplanować aktywności na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Myśl o organizacji holistycznie – zintegruj strategię ESG ze strategią biznesową, żeby otrzymać pełen obraz organizacji i opracować realistyczne plany na przyszłość.

GŁOS BIZNESU

Veolia Polska

W naszej branży strategia ESG nierozdzielnie łączy się z biznesem. Veolia Polska realizuje strategię biznesową opartą o dwa cele: odejście od węgla do roku 2030 oraz osiągnięcie neutralności klimatycznej do roku 2050. Wokół tych dwóch celów biznesowych będzie koncentrować się nasza strategia ESG, powiązana także dodatkowo z The Purpose: celami i ambicjami Grupy Veolia na świecie. Wyrażamy je w 5 perspektywach efektywności: środowiskowej, finansowej, handlowej, zasobów ludzkich i społecznej.

Jak stworzyć strategię ESG? Musisz odpowiedzieć na trzy pytania:

Jak jest teraz?

- ustal obecny stan ESG w Twojej organizacji,
- zdefiniuj, czym dla Ciebie jest ESG – każda branża będzie skupiała się na innych aspektach,
- przeprowadź analizę podwójnej istotności – jak Ty wpływasz na ESG i jak ESG wpływa na Ciebie,
- wybierz obszary i odpowiadające im wskaźniki, za pomocą których będziesz monitorować postępy – w odniesieniu do stanu obecnego.

Jak chcę, żeby było?

- ustal horyzont czasowy strategii,
- wyobraź sobie, jakie cele i kiedy chcesz je osiągnąć,
- dla celów, które są długoterminowe – wyznacz cele pośrednie, które Cię do nich doprowadzą.

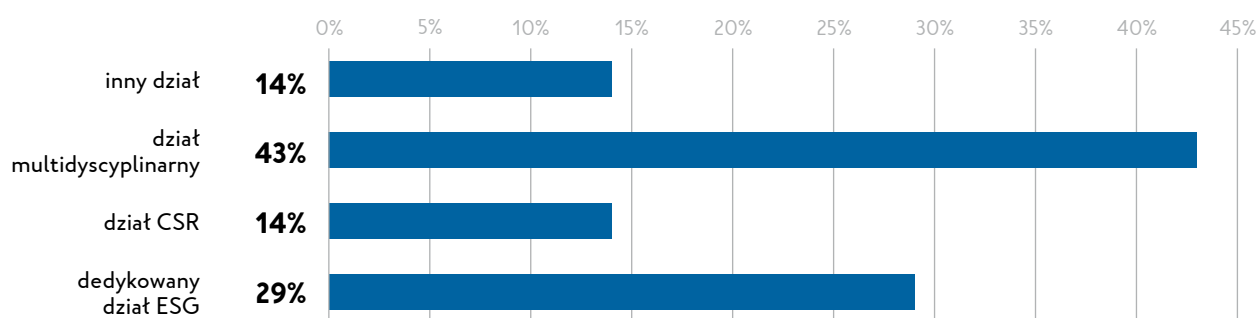
W jaki sposób to osiągnąć?

- ustal działania, jakie będziesz podejmować – możesz podzielić je na duże przedsięwzięcia i mniejsze działania, które się na nie składają,
- do każdego działania przypisz osobę odpowiedzialną, która będzie czuwać nad jego realizacją.

3.2. Kto odpowiada za ESG w organizacji?

Kiedy już wiemy, że organizacja powinna się zaangażować w ESG, nieuchronnie pojawia się kluczowe pytanie: *dobrze, ale kto powinien się tym zająć?* Jedną z większych barier, na jaką natrafiają organizacje, jest przydzielenie odpowiedzialności za nowy obszar. Może się to wiązać z koniecznymi zmianami strukturalnymi w organizacji.

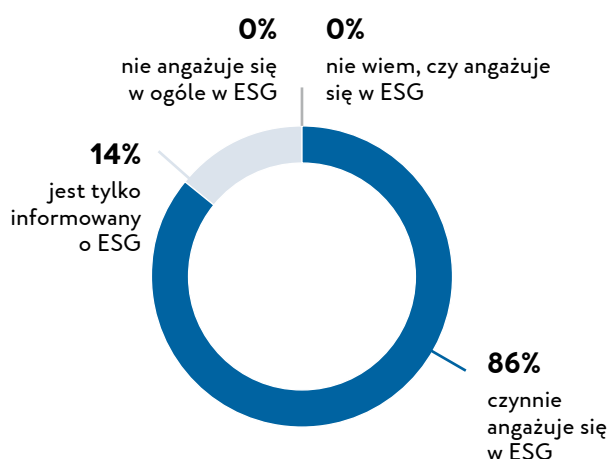
Wykres 11. Kto odpowiada za obszar ESG w Twojej organizacji?

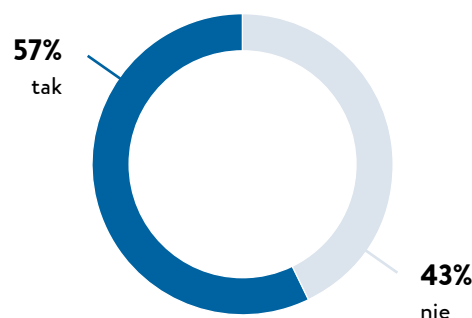
Z badania wynika, że większość organizacji nadal poszukuje najbardziej efektywnego modelu. Najwięcej organizacji [**43%**] powołuje do celów działań i sprawozdawczości na rzecz zrównoważonego rozwoju dział multidyscyplinary, czyli takie, które składają się z przedstawicieli różnych jednostek wewnątrzorganizacyjnych. Najczęściej jako przykłady pojawiały się takie hasła jak: compliance, finanse, HR, środowisko, dyrektorzy kluczowych jednostek, osoby odpowiadające za raportowanie czy relacje inwestorskie. Wiele podmiotów uważa, że nadzór nad współpracą w procesie raportowania powinien przypaść funkcji *compliance*.

29% organizacji postawiło na wydzielenie specjalnej struktury organizacyjnej dedykowanej ESG. U **14%** podmiotów obszarem ESG nadal zajmuje się dział CSR. Jednocześnie **14%** ankietowanych uzasadniło odpowiedź „inne” koniecznością przeprowadzenia zmian strukturalnych i przypisania obszaru ESG do działu multidyscyplinary lub dedykowanego ESG. Często dział ESG wyrastał i odcinał się od innych struktur, na przykład zespołu do spraw zrównoważonego rozwoju czy społecznej odpowiedzialności biznesu.

Wykres 12. Jaka jest rola zarządu w ESG?

Wykres 13. Czy Twoja organizacja wyznaczyła członka zarządu odpowiedzialnego za ESG?

Wyniki badania pozwalają na wniosek, że ESG w organizacji nie funkcjonuje w oderwaniu od zarządu. Aż w **86%** przypadków zarząd czynnie angażuje się w kwestie ESG, a jedynie w **14%** jest tylko informowany o działaniach organizacji. Jest to jasny sygnał dla wszystkich podmiotów, że zarząd pełni kluczową rolę w budowaniu świadomości i strategii ESG w organizacji, w tym w wyznaczaniu celów zrównoważonego rozwoju. Dodatkowo **57%** organizacji postawiło na model, w którym wyznacza się członka zarządu odpowiedzialnego za ESG.

Analiza danych prowadzi do wniosku, że skoro ESG stanowi element zarządzania organizacją to zarząd nie może pozostać nieświadomy. Przykłady działań zrównoważonych czy przyzwolenie na takie działania ze strony zarządu powinny istnieć niezależnie od wielkości organizacji czy branży, w jakiej ona działa.

Z dyskusji, którą przeprowadziliśmy na temat tego, jaki byłby **najbardziej efektywny model przypisania odpowiedzialności**, wynika, że:

- zarządzanie ESG powinno być wysoko w strukturze organizacji – nawet przez wyznaczenie dedykowanej osoby w zarządzie danego podmiotu,

- nie tylko zarząd, ale i dyrektorzy poszczególnych działów organizacji również powinni być świadomi ESG – pozwoli to na lepsze zintegrowanie działań w ramach całej organizacji,

- ESG powinien się zajmować dział dedykowany ESG lub dział multidyscyplinarny – przy czym:
 - każdy z nich powinien składać się z różnych funkcji, które odpowiadają każdemu z aspektów sprawozdawczości niefinansowej,
 - w przypadku działu multidyscyplinarnego – dobrą praktyką jest wyznaczenie 1–2 osób dedykowanych wyłącznie do nadzoru i koordynacji procesu,

- działy odpowiedzialne za ESG powinny współpracować z innymi działami w firmie – przede wszystkim wspierać je w realizacji działań, które przybliżą firmę do realizacji jej strategii.

DOBRE PRAKTYKI

Wyznacz dział / osoby / funkcje odpowiedzialne za obszar ESG w organizacji.

Upewnij się, że zarząd Twojej organizacji jest świadomy obszaru ESG.

3.3. Nowe regulacje – czy Polska jest na nie gotowa?

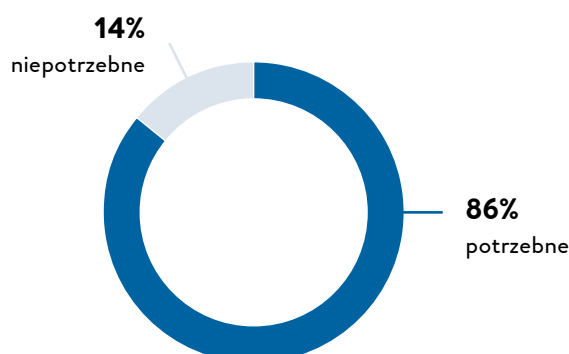
Część organizacji już teraz wdraża strategię ESG i publikuje raporty zrównoważonego rozwoju. Jest to jednak niewielki odsetek podmiotów w porównaniu z tymi, które obowiązek raportowania obejmie, gdy w życie wejdzie CSRD. Dodatkowo wyzwaniem nawet dla tych, którzy już mają doświadczenie w sprawozdawczości niefinansowej, będzie dostosowanie jej do nowych regulacji. Chodzi tu przede wszystkim o oparcie raportów na jednolitych europejskich standardach raportowania (*European Sustainability Reporting Standards*, **ESRS**) oraz spełnienie wymogu niezależnej weryfikacji informacji. Każda zmiana przepisów to zmiana procesów wewnętrznych, biznesowych czy strategicznych i wymaga nakładu pracy.

Do tej pory obowiązek raportowania na podstawie NFRD dotyczył wyłącznie największych spółek giełdowych. CSRD spowoduje duży wzrost liczby zobowiązanych podmiotów. W przeciągu kilku lat nie tylko obejmie swoim zakresem wszystkie pozostałe spółki giełdowe, ale również wszystkie duże podmioty, które zatrudniają ponad 250 osób. Szacuje się, że w ok. **50 tys.** organizacji w Europie będzie raportować kwestie dotyczące zrównoważonego rozwoju, w tym ok. **3,5 tys.** w Polsce.

Niestety wybiórcza świadomość ESG na rynku, natłok nowych regulacji i krótkie okresy przejściowe, zwłaszcza dla podmiotów, które jeszcze nie miały do czynienia z raportowaniem niefinansowym, pozwalają na pesymistyczne stwierdzenie, że Polska nie jest w pełni gotowa na nowe regulacje. Ich wdrażanie niesie dla wielu podmiotów duże ryzyko regulacyjne i wymaga istotnych zmian organizacyjnych. Przede wszystkim barierą będzie konieczność angażowania znacznych zasobów w celu przygotowania się do nadchodzących zmian prawnych. Biorąc pod uwagę obecne otoczenie gospodarcze, tzn. kryzys energetyczny, inflację oraz nieustanny szereg innych regulacji prawnych, które obligują do wypełniania innych obowiązków, znalezienie zasobów, żeby sprostać wymogom CSRD, będzie istotnym obciążeniem dla przedsiębiorstw.

3.3.1. Czy chcemy i potrzebujemy nowych regulacji?

Wykres 14. Czy nowe regulacje są potrzebne?

Aż **86%** podmiotów uważa, że CSRD jest potrzebne. Jako główny powód ankietowani wskazali, że czekają na ujednoczenie raportowania w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Dlaczego?

- „ Dane w raportach wszystkich firm w końcu będą spójne. Dodatkowo potrzebujemy wspólnych wytycznych dla każdej branży.

- „ Cały rynek powinien być zmobilizowany do działania w zakresie zrównoważonego rozwoju i podążać w tym samym kierunku. Nowe regulacje to impuls do rozwoju.

- „ Wspólny standard zwiększy przejrzystość i czytelność raportów dla interesariuszy.

- „ Inwestorzy będą mogli w jednolity sposób oceniać dane różnych organizacji i je porównywać.

- „ Ustalone kryteria pozwolą ograniczyć nadużycia na rynku. Raporty, zamiast ćwiczeniem PR-owym, staną się odzwierciedleniem stanu faktycznego.

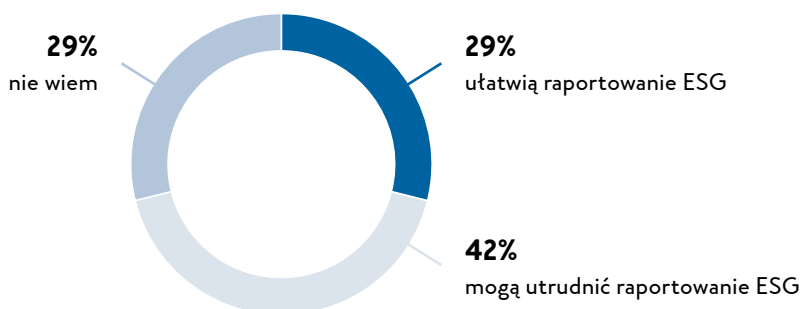
GŁOS BIZNESU

Solaris Bus & Coach:

Nowe przepisy unijne są szansą na wzrost znaczenia kwestii ESG i rozpowszechnienie zrównoważonego podejścia do prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwa. Stopniowe wprowadzanie obowiązku raportowania danych niefinansowych dla kolejnych grup organizacji spowoduje także zwiększenie świadomości na temat kwestii ESG wśród pracowników i pracowniczek tych organizacji, ich kontrahentów, dostawców i innych interesariuszy. Nowe regulacje to także ujednoczenie wymagań, a co za tym idzie – większa przejrzystość i czytelność raportów dla odbiorców. Ustandaryzowane podejście do raportowania zapewni możliwość porównywania wyników prezentowanych przez poszczególne organizacje.

Pozostałe **14%** organizacji uznało jednak ujęcie sprawozdawczości ESG w nowe ramy prawne za niepotrzebne. Argumentem za tym stanowiskiem jest fakt, że rynek samodzielnie przygotowuje się i dostosowuje do wymagań. Sformalizowanie raportowania może wypaczać ideę i nowatorską inicjatywę, którą wykazują się już zaangażowane w zrównoważony rozwój podmioty.

Wykres 15. Czy nowe przepisy unijne ułatwią czy utrudnią raportowanie ESG?

O ile niewiele podmiotów kwestionuje samą potrzebę uaktualnienia regulacji prawnej obszaru ESG, o tyle sam jej odbiór jest mniej pozytywny. **42%** ankietyowanych podnosi, że CSRD może utrudnić raportowanie niefinansowe.

Co budzi obawy?

DZIAŁANIA UNII EUROPEJSKIEJ

Nowe przepisy dot. ESG nie są spójne. Organy Unii Europejskiej nie wprowadzają jednej, kompleksowej zmiany przepisów unijnych. Regulacje w obszarze ESG pojawiają się zarówno:

- w formie rozporządzeń jak i dyrektyw,
- przez wprowadzenie nowych aktów prawnych jak i zmiany w już obowiązujących przepisach – co potęguje różnorodność ustawodawstwa.

Przykład: Unia Europejska w drodze nowych rozporządzeń uregulowała Taksonomię czy ujawnienia uczestników rynku finansowego. Należyta staranność przedsiębiorstw zostanie wprowadzona dyrektywą CSDDD. Z kolei dyrektywa CSRD zastąpi dotychczasową dyrektywę NFRD. Na potrzeby ESG Unia zmodyfikowała także kilka aktów prawnych skierowanych do sektora finansowego, np. MIFID czy CRR.

AKTY WYKONAWCZE

Często unijne akty prawne mają ogólny charakter i wymagają szczegółowego doprecyzowania w aktach wykonawczych. Akty te:

- nie zawsze są przyjmowane w odpowiednim terminie,
- niekiedy budzą zastrzeżenia.

Przykład: Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej [EFRAG], która jest odpowiedzialna za przygotowanie ESRS, opublikowała projekty standardów. Wiele podmiotów zgłosiło do nich zastrzeżenia. Wśród nich znalazł się Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych [ESMA]. Zgodnie z komunikatem z 8 sierpnia 2022 r. ESMA m.in. wyraziła zaniepokojenie wobec konstrukcji „domniemania wzruszalnego” [zgodnie z projektem wszystkie

obowiązki informacyjne są istotne – jednostka może je jednak pominąć, jeśli udowodni, że są dla niej nieistotne), wskazała konieczność dostosowania standardów do funkcjonujących już standardów międzynarodowych (np. MSSF), a także przedstawiła szereg technicznych uwag na temat projektów.

NIEPEWNOŚĆ REGULACYJNA

Prawodawca nie zostawia nam dużo czasu na przygotowanie się do nowych wymogów prawnych. Przepisy przewidują dość krótkie terminy wejścia w życie nowych obowiązków. W konsekwencji organizacje, które muszą się w związku ze zmianami prawnymi przygotować w zasadzie „od zera” do sprawozdawczości ESG, stoją przed ogromnym wyzwaniem organizacyjnym.

Przykład: CSRD miała obowiązywać pierwszą grupę podmiotów za lata obrotowe zaczynające się od 1 stycznia 2023 r. Przesunięcia w pracach organów unijnych sprawiły, że odsunięto termin obowiązywania przepisów na lata obrotowe rozpoczynające się od 1 stycznia 2024 r. Dalej czekamy na publikację dyrektywy i jej implementację do polskiego porządku prawnego.

ZASOBY I KOSZTY

Wysoki standard, jakie narzucają nowe przepisy, stanowi znaczący koszt dla organizacji. Przygotowanie się na nadchodzące obowiązki wymaga wysokich nakładów finansowych. Ich źródła organizacje doszukują się przede wszystkim w potrzebnych zasobach, konieczności zdobywania wiedzy i kosztach nowoczesnych rozwiązań, a także przeznaczeniem części budżetu na wynagrodzenie dla zewnętrznego audytora.

Kilka organizacji wskazało także, że zrozumienie przepisów wymaga zaangażowania ekspertów z zewnątrz. Jako powód organizacje podały, że wymogi prawne są niejasne, a prawodawca często ich nie tłumaczy. Nie zawsze też proponowane wskaźniki dobrze odzwierciedlają problematykę branży.

Przykład: Wszystkie osoby odpowiedzialne za ESG muszą podnosić swoje kompetencje – inwestować w ich wzrost.

ZBIERANIE DANYCH

Nowe wymogi prawne zobligują szereg podmiotów do uzyskiwania określonego zestawu danych zgodnie z ESRS. Część z tych organizacji do tej pory nawet nie zbierała takich danych. Nie analizowała ich też pod kątem identyfikacji szans i ryzyk ESG.

W tym zakresie największe obawy rodzi rozciągnięcie ujawnień na cały łańcuch dostaw. Większość organizacji wskazała, że niektóre dane są trudno „ściągalne”, zwłaszcza od mniejszych dostawców. Pierwsze problemy napotka sektor finansowy oraz duże podmioty. Będą one niejako wymuszać na pozostałych uczestnikach rynku aktywność w obszarze ESG.

Przykład: Banki mają obowiązek raportowania emisji gazów cieplarnianych w zakresie 1, 2, 3 swoich klientów od 2024 r. Uzyskanie danych od tych klientów będzie trudne, ponieważ nie wszystkie podmioty będą objęte tym obowiązkiem w tym samym czasie – CSRD obejmie tylko notowane MŚP i to dopiero w 2026 r.

GŁOS BIZNESU

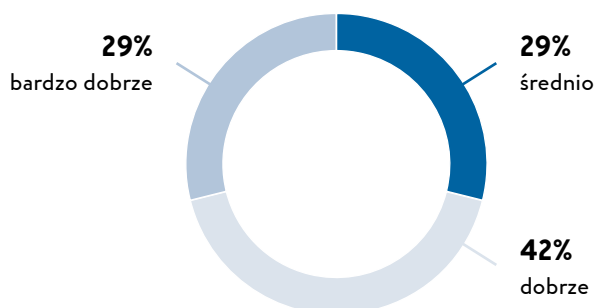
Veolia Polska: Nowe regulacje są dużym wyzwaniem dla każdej organizacji: niezbędne są zasoby, narzędzia, a także szersza edukacja pracowników i zarządów. Ponadto świadomość zmian regulacyjnych w małych i średnich firmach jest niewielka, a przecież to te właśnie podmioty (podwykonawcy, dostawcy...) są źródłem informacji na temat śladu węglowego firmy i to właśnie we współpracy z nimi spółka może realizować cele założone w strategii ESG. Widzimy tu ogromną rolę edukacyjną i „lidorską” dużych podmiotów wobec średnich i małych przedsiębiorstw, dla których spełnienie obowiązków nowej dyrektywy będzie sporym wyzwaniem wobec utrudnień organizacyjnych i kompetencyjnych. Współpraca i dobra komunikacja z partnerami biznesowymi są kluczowe, aby wykonać założone cele strategiczne i pozyskać kompletne dane do raportowania. Troska o wskaźniki w tym obszarze to także dodatkowa motywacja do poszukiwania lokalnych dostawców, by skrócić łańcuchy dostaw.

CZAS

Nowe regulacje mogą wydłużyć proces raportowania.

Przykład: Nowe przepisy wprowadzają obowiązek niezależnej, zewnętrznej atestacji raportu. Będzie się on wiązać z obowiązkiem zbierania dowodów, samą organizacją audytu, zaangażowaniem czasu pracowników oraz wyjaśnianiem ewentualnych niezgodności.

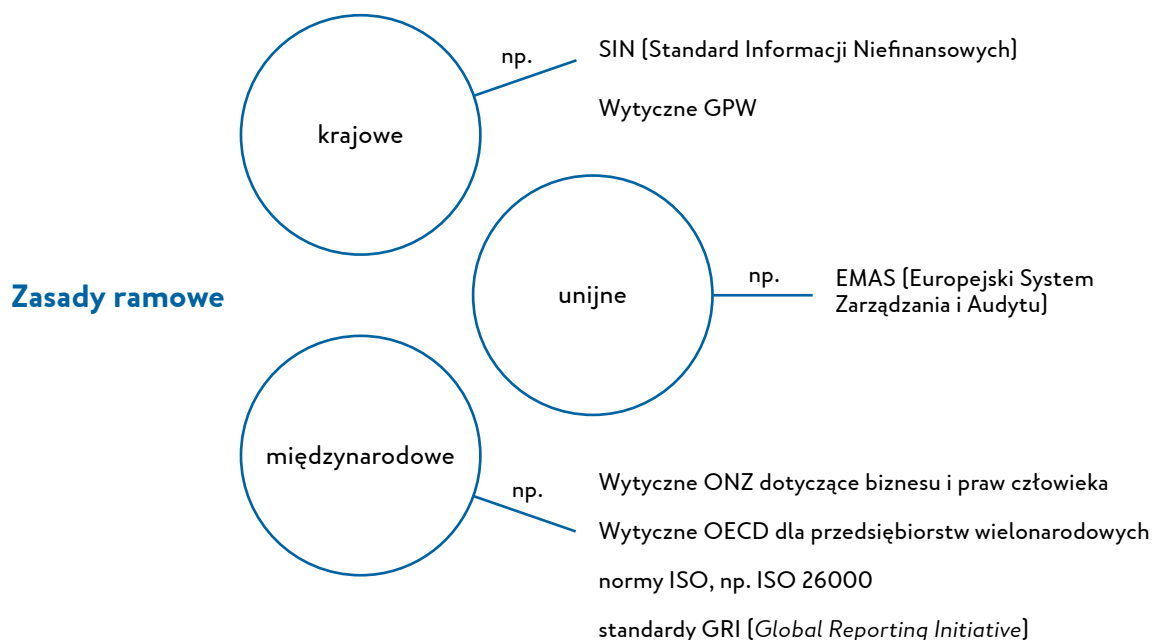
Wykres 16. Jak dobrze Twoja organizacja jest przygotowana na nowe regulacje?

Wszystkie te obawy znajdują odzwierciedlenie w tym, jak organizacje są przygotowane na nowe regulacje. Tylko **29%** organizacji deklaruje, że czują się bardzo dobrze przygotowane na nowe przepisy – nie tylko na bieżąco je monitorują, ale też myślą o rozwiązaniach, które zastosują, gdy wejdą one w życie. **42%** rynku wskazało na odpowiedź „dobrze”, która oznaczała ograniczenie się do bieżącego monitoringu nowych regulacji. Pozostałe **29%** zakomunikowało średnie przygotowanie. To znaczy, że wiedzą o nowych regulacjach, ale ich nie śledzą ani nie podejmują się przygotowań. Czekają na ostateczne wersje przepisów.

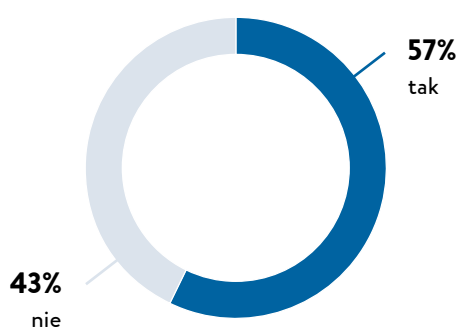
3.3.2. Jednolity standard raportowania – szansa czy kolejne wyzwanie?

Obecnie zgodnie z NFRD każda organizacja zobowiązana do raportowania może do udostępniania informacji korzystać z tzw. „zasad ramowych”. NFRD wskazuje, że mogą to być zasady:

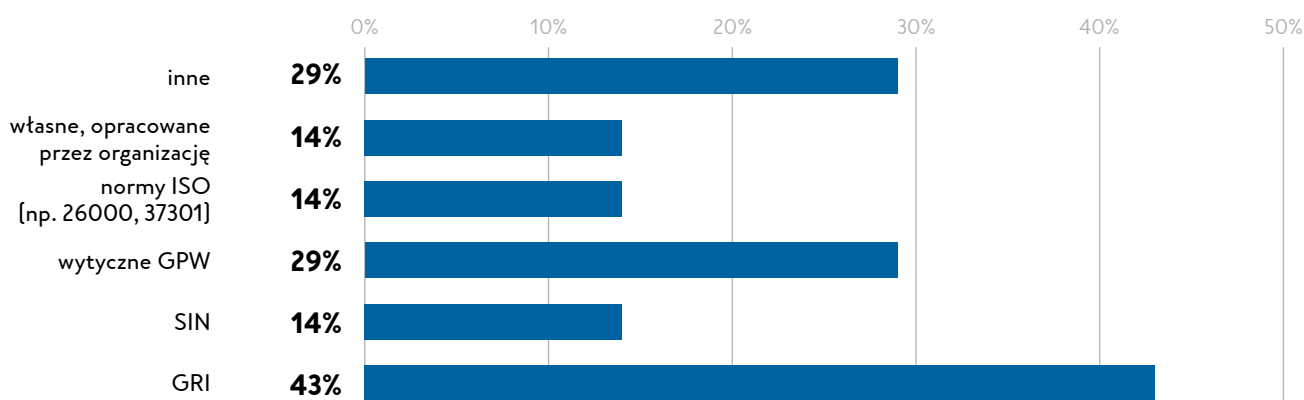

Jeśli dana organizacja korzysta z jakiegoś standardu, zgodnie z NFRD powinna go wskazać. Nie ma jednak takiego obowiązku – opieranie się na „zasadach ramowych” to fakultatywna opcja.

Wykres 17. Czy Twoja organizacja stosuje benchmarki do raportowania?

Wykres 18. Jakie Twoja organizacja stosuje benchmarki do raportowania?

57% organizacji deklaruje, że stosuje benchmarki do raportowania.

Po wynikach badania widzimy, że nie ma jednego, preferowanego standardu. Największy odsetek organizacji (**43%**) korzysta z międzynarodowych standardów GRI (*Global Reporting Initiative*). Z polskich benchmarków największą popularnością cieszą się Wytyczne Giełdy Papierów Wartościowych z wynikiem **29%**. Tym samym wyprzedzają SIN (Standard Informacji Niefinansowych), zgodnie z którym raportuje **14%** organizacji. Taki sam procent organizacji wskazał, że korzysta z norm ISO takich jak ISO 26000 (wytyczne dotyczące odpowiedzialności społecznej biznesu), ISO 37301 (compliance management systems) czy ISO 37001 (system zarządzania działaniami antykorupcyjnymi). Kilka podmiotów wskazało też, że mają własne lub korporacyjne (globalne) standardy.

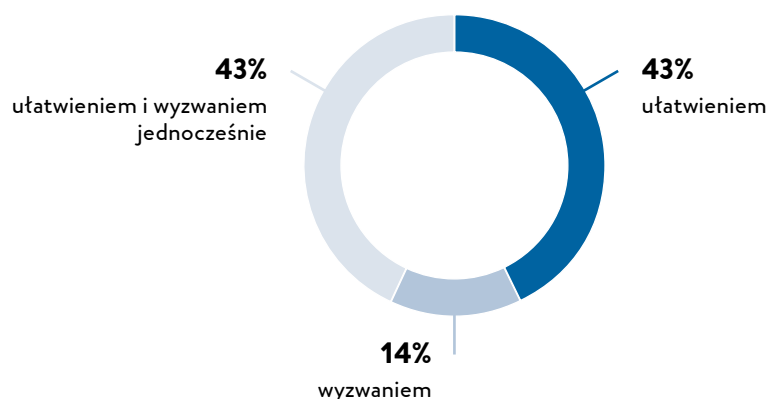
29% organizacji zaznaczyło odpowiedź „inne”. Jako przykłady wskazały standardy TCFD (Task Force on Climate-related Financial Disclosures), SASB (Sustainability Accounting Reporting Standards) czy SDGs (Sustainable Development Goals). Znaleźliśmy także zwolenników IIRC (International Integrated Reporting Council). Jest to standard, który określa elementy, z jakich powinien składać się raport zintegrowany – czyli taki, który zawiera zarówno dane finansowe jak i niefinansowe.

Sytuacja na rynku jest zróżnicowana, ponieważ każdy benchmark charakteryzuje się własnymi odmiennościami. Nie da się porównać w prosty sposób danych na temat organizacji, jeśli raportują one zgodnie z różnymi standardami. Dodatkowo dowolność stosowania benchmarków prowadzi do sytuacji, w której każda organizacja może za ich pomocą prezentować wyłącznie swoje dobre strony. Podważa to wiarygodność i kompletność ujawnianych danych.

Odpowiedzią na zidentyfikowane problemy mają być **ESRS** – jednolite unijne standardy sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju. Po wejściu w życie CSRD wszystkie podmioty, które obejmie ta dyrektywa, mają ujawniać zgodnie z nimi dane ESG. Standardy mają się dzielić na bazowe (uniwersalne dla wszystkich podmiotów), sektorowe (dla podmiotów z danego sektora) oraz tematyczne (takie, które posłużą do raportowania kwestii specyficznych dla niektórych organizacji). Mają uwzględniać wymogi ujawnieniowe z innych aktów unijnych (np. SFDR, Taksonomii) oraz najlepsze rozwiązania z międzynarodowych standardów i inicjatyw w obszarze szeroko pojętego zrównoważonego rozwoju i CSR (np. GRI). Dodatkowo dostępne będą w dwóch wersjach: pełnej (obowiązkowej dla wszystkich dużych podmiotów) oraz uproszczonej (dla notowanych małych i średnich przedsiębiorców). Pozostałe podmioty z sektora MŚP będą mogły korzystać z uproszczonej wersji dobrowolnie. Komisja Europejska przewiduje ich cykliczną aktualizację z uwagi na dynamiczny rozwój obszaru ESG.

Znaczna większość organizacji uznaje wprowadzenie ESRS za konieczne. Inną kwestią jest to, czy ESRS będą ułatwieniem czy wyzwaniem dla organizacji. Ta kwestia pozostaje póki co nierozstrzygnięta.

Wykres 19. Czy ESRS będą ułatwieniem czy wyzwaniem?

43% podmiotów wskazało, że jednolite standardy raportowania ułatwią raportowanie, a **14%** że będą dla nich wyzwaniem. Z kolei **43%** organizacji dostrzegło oba te aspekty jednocześnie.

Dlaczego ESRS będzie...

wyzwaniem?

- „ Musimy wdrożyć nowy standard sprawozdawczości w organizacji.
- „ Będziemy raportować w bliskim horyzoncie czasowym zgodnie ze standardem, którego jeszcze nie znamy.
- „ Nasi pracownicy potrzebują czasu na naukę korzystania z nowego systemu raportowania – może się on różnić od dotychczasowego zwłaszcza układem danych czy stopniem ich szczegółowości.
- „ Jeszcze nie wiemy, jak najkorzystniej zbierać dane do raportów zgodnie z ESRS.

ułatwieniem?

- „ Dostaniemy jasne, jednolite wytyczne, w jaki sposób raportować.
- „ Wszystkie organizacje będą raportować według tego samego schematu.
- „ Będziemy mogli porównywać dane między różnymi podmiotami.
- „ Liczymy na to, że ESRS pozwolą na większą przejrzystość publikowanych danych.
- „ Możliwe, że przyciągniemy inwestorów zza granicy, jeśli na tle takich samych danych będziemy konkurencyjni w porównaniu do innych organizacji, które działają na rynku międzynarodowym.

Innym wyzwaniem może być ułożenie relacji w grupie kapitałowej. Jeśli spółka matka (zgodnie z przepisami dot. rachunkowości „jednostka dominująca”) przedkłada informacje na temat zrównoważonego rozwoju w sprawozdaniu skonsolidowanym i obejmuje nim spółkę/i córkę/i („jednostki zależne”), również powinna stosować ESRS. Dotyczy to zarówno jednostek dominujących, które podlegają przepisom unijnym, jak i tym, które mają siedzibę w państwie trzecim. Oznacza to, że organizacje w Polsce, które dotychczas same nie prowadziły sprawozdawczości, a należą do grupy kapitałowej, której jednostka dominująca ma siedzibę poza terytorium UE, będą musiały:

- zapewnić, że jednostka dominująca sporządza sprawozdanie zgodne z ESRS lub w sposób równoważny,
- jeśli jest to niemożliwe – same sporządzać sprawozdanie zgodnie z ESRS.

GŁOS BIZNESU

Solaris Bus & Coach:

Jako firma międzynarodowa w ostatnich miesiącach dostrzegamy, że w poszczególnych europejskich krajach rośnie liczba regulacji związanych ze zrównoważonym rozwojem. Liczymy, że jednolity w całej Unii Europejskiej standard raportowania ESG zminimalizuje liczbę odrębnych i niejednorodnych krajowych regulacji, a tym samym ograniczy konieczność sporządzania oddzielnych raportów i oświadczeń na potrzeby poszczególnych krajów.

Torf Corporation:

Póki co zmianę przepisów oceniamy neutralnie. Jest to kolejny obowiązek prawny, do którego wiele organizacji będzie musiało się dostosować. Sądzymy, że dopiero zrozumienie nowych przepisów i zakresu poszczególnych wskaźników będą kluczowe dla stwierdzenia, czy ESRS będą ułatwieniem czy wyzwaniem.

DOBRE PRAKTYKI

Zapoznaj się ze standardami, które organizacje najczęściej stosują, i raportami na ich podstawie – zobacz, jak inne podmioty stosują określone standardy w praktyce.

Obserwuj projekty ESRS – będziesz wcześniej wiedzieć, jakie dane musisz zaraportować w przyszłości.

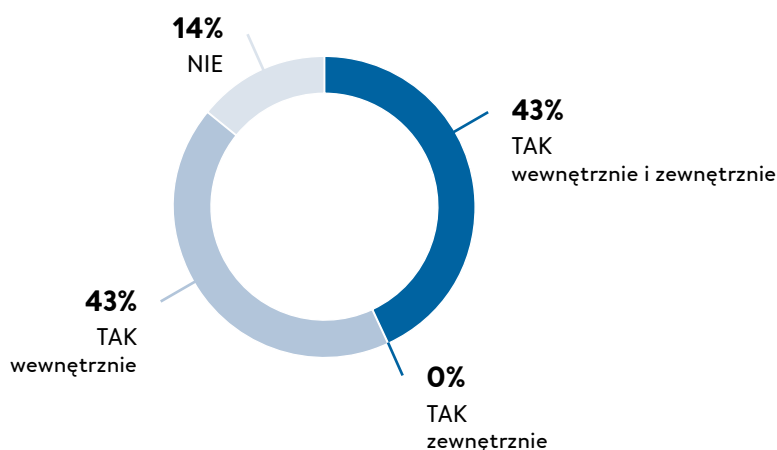

Jeśli jesteś częścią grupy kapitałowej – zastanów się, jak będą się rozkładać obowiązki między spółkami w związku ze sprawozdawczością ESG.

3.3.3. Czy obowiązkowy audyt to dobry pomysł?

Nowa dyrektywa CSRD wprowadzi wymóg atestacji informacji niefinansowych dla wszystkich podmiotów, które jej podlegają. Ten obowiązek ma zrównać weryfikację sprawozdań finansowych i niefinansowych. W przyszłości Komisja Europejska wyda europejski standard badania informacji na temat zrównoważonego rozwoju, który pozwoli na atestację dającą wystarczającą pewność [reasonable assurance].

Wykres 20. Czy Twoja organizacja weryfikuje raporty ESG?

Z wyników badania wynika, że obecnie tylko **14%** organizacji nie weryfikuje swoich raportów. Natomiast znaczna większość przedsiębiorstw przeprowadza audyty. **43%** ankietowanych wskazało, że ograniczają się do weryfikacji wewnętrznej. Pozostałe **43%** organizacji stosują metodę podwójnej weryfikacji, tj. zarówno wewnętrznej jak i zewnętrznej. **Żaden** podmiot nie stawia wyłącznie na audyt zewnętrzny.

Skąd taka silna tendencja do weryfikowania raportów? Wśród odpowiedzi na pierwszy plan wychodzi chęć uwiarygodnienia publikowanych danych. Wiele organizacji stawia na transparentność działań, więc chce się upewnić, że udostępniane informacje są najwyższej jakości. Poza tym audyt sprawozdań pozwala śledzić ich rozwój i progres.

Podmioty, które stosują podwójną weryfikację, akcentują silnie, że muszą się upewnić, że dane są zgodne ze stanem faktycznym oraz z zasadami, które precyzują standardy, z jakich korzystają [np. GRI].

Dla niektórych organizacji motywacją jest także przygotowanie się do przyszłych wymogów lub wypełnienie już obowiązujących [np. w sektorze bankowym cały III filar podlega obowiązkowemu audytowi zgodnie z rozporządzeniem CRR].

DOBRE PRAKTYKI

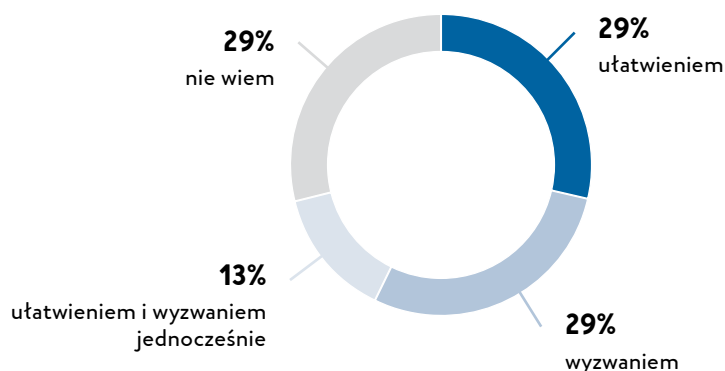

Weryfikuj informacje, które umieszczasz w raporcie – zacznij od audytu wewnętrznego.

Jeśli masz na to zasoby – wypróbuj także audyt zewnętrzny zanim będzie on obowiązkowy.

Wykres 21. Czy obowiązkowy audyt raportów ESG będzie ułatwieniem czy wyzwaniem?

Głosy co do obowiązkowej atestacji raportów ESG są podzielone. **29%** podmiotów wskazało, że będzie ułatwieniem, tyle samo – wyzwaniem. **13%** ankietowanych wskazało oba te aspekty. Poza tym **29%** organizacji wstrzymało się od głosu na tym etapie, przynajmniej dopóki nie poznają kryteriów oceny.

Dlaczego obowiązkowy audyt będzie...

wyzwaniem?

- „ Będziemy musieli zmodyfikować dotychczasowe wewnętrzne procedury i wypracować nową praktykę wewnątrz organizacji.
- „ Obowiązkowa atestacja zmusi nas do przeznaczenia dodatkowego czasu na weryfikację raportu.
- „ Powinniśmy na ten cel zabezpieczyć dodatkowe nakłady finansowe. Audyt zwiększy koszt całego procesu raportowania.

ułatwieniem?

- „ Nasze raporty będą bardziej wiarygodne w oczach interesariuszy.
- „ Obowiązkowa atestacja będzie impulsem dla rozwoju jakości raportowania dla wszystkich organizacji.
- „ Niezależni audytorzy zweryfikują jakość przygotowanych danych i informacji.
- „ Ten wymóg przyspieszy standaryzację i poszukiwanie efektywności procesu raportowania.
- „ Audyt zapewni przypisanie do sprawozdawczości ESG odpowiednich zasobów ludzkich, organizacyjnych i technicznych – tak jak przy raportowaniu finansowym.

GŁOS BIZNESU

LPP:

W LPP weryfikujemy dane zgromadzone w raporcie podwójnie: wewnętrznie i zewnętrznie. Od zawsze zależało nam na tym, żeby w oczach interesariuszy być wiarygodnym. Obowiązkowy audyt zewnętrzny sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju nie jest dla nas zaskoczeniem – od zawsze audytowanie naszych raportów wydawało się nam naturalne.

4. Przygotowanie do raportowania

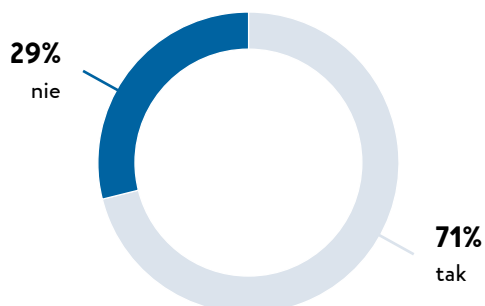

Z tej części dowiesz się, jak kształtuje się typowy proces raportowania, na jakie największe bariery organizacje trafiają w jego trakcie, a także co przyczynia się do poprawy jakości i sprawności raportowania.

4.1. Jak wygląda proces raportowania?

Każdy proces można w jakiś sposób ustandaryzować. Podobnie jest ze sprawozdawczością w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Wykres 22. Czy proces raportowania w Twojej organizacji jest ustandaryzowany?

71% ankieterów zadeklarowało, że proces raportowania w ich organizacji jest ustandaryzowany. Z badania wynika, że nie chodzi tu wyłącznie o standaryzację w znaczeniu: przyjęcie odpowiednich procedur. Ułożenie procesu raportowania to także:

- przyjęcie harmonogramu prac,
- ustalenie kolejności i sposobu zbierania danych,
- korzystanie przez organizację z powtarzalnych w każdym raporcie wskaźników i ich regularne zbieranie,
- podział obowiązków między osoby odpowiedzialne za sporządzenie raportu,
- posiadanie odgórnie usankcjonowanego modelu działania – na przykład przez grupę kapitałową czy fundusz inwestycyjny.

Wszystkie organizacje są świadome, że wypracowanie standardów działania stanowi duże ułatwienie dla całego procesu raportowania. Żeby opublikować raport ESG, każda organizacja musi wykonać kilka kroków milowych.

Cały proces można podzielić na kilka etapów. Każdy z nich składa się z wielu praktycznych działań, które pozwalają zrealizować cel główny. Tym celem jest zaspokojenie potrzeb informacyjnych interesariuszy i przybliżenie organizacji do realizacji jej strategii ESG.

1

PRACE PRZYGOTOWAWCZE

Raport ESG jest projektem cyklicznym. Powinien zacząć się od prac przygotowawczych. Nie ma to znaczenia, czy dopiero zaczynasz raportowanie, czy masz już doświadczenie z poprzedniego roku.

Jeśli zaczynasz raportowanie, musisz zaplanować nowy proces w Twojej organizacji. Opisz go jak najdokładniej możesz. Będzie to punkt wyjścia dla całego przedsięwzięcia, który posłuży Ci jako odniesienie w następnych latach.

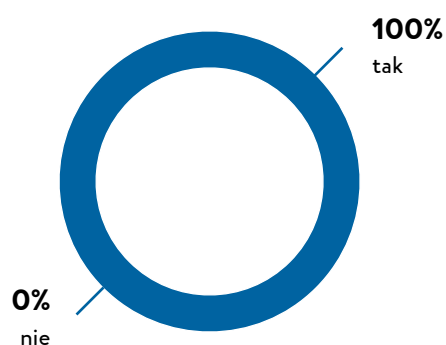
Jeśli już raportujesz, przeprowadź ewaluację procesu za poprzedni rok. Pamiętaj, że w sprawozdawczości niefinansowej zawsze jest miejsce na rozwój i udoskonalenie. Twój kolejny raport może być lepszy od poprzedniego: zawierać więcej informacji, wyznaczać nowe cele, mieć bardziej przejrzysty graficznie układ...

Na tym etapie określ:

● <u>osoby odpowiedzialne</u> za cały proces,	>	Musisz wiedzieć, komu i jakie zadania przypisujesz.
● <u>harmonogram</u> czasowy prac,	>	Dane ESG będą elementem sprawozdania z działalności – nie możesz „przesunąć prac”
● <u>cele</u> raportu,	>	Ustal cel raportu – realizacja obowiązku prawnego, przewaga konkurencyjna, lepsze relacje z inwestorami, komunikacja na zewnątrz swoich działań ESG...
● <u>odbiorców</u> raportu.	>	Określ, czyje potrzeby informacyjne chcesz zaspokoić – inwestorów, agencji ratingowych, klientów, pracowników...

Dodatkowym elementem dla organizacji, które już opublikowały swój pierwszy raport ESG, jest **analiza poprzedniego raportu**. Sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju jest elementem procesu zarządzania organizacją, więc podlega ciągłemu doskonaleniu. Raport wyraża odpowiedzialność za działania danego podmiotu – odzwierciedla stan faktyczny organizacji.

Wykres 23. Czy Twoja organizacja analizuje swoje poprzednie raporty?

Wszystkie organizacje, które wzięły udział w badaniu i opublikowały już pierwszy raport ESG, analizują swoje poprzednie raporty. Takie działania pomagają w przygotowywaniu kolejnych raportów. Czasem stanowi też impuls do zmian w organizacji – z tym jednak zastrzeżeniem, że zmiany powinny być wprowadzane stopniowo i punktowo. Ulepszanie działań w zakresie ESG nie może prowadzić do chaosu w organizacji.

Dlaczego organizacje badają swoje poprzednie raporty?

Porównanie danych z poprzednich lat pozwala nam stwierdzić, czy przybliżyliśmy się do realizacji założonych celów (krótko- i długoterminowych).

„ Możemy te cele odpowiednio modyfikować, jeśli są za mało albo zbyt ambitne.

Raport to moment weryfikacji naszych działań. Sprawdzamy, czy z roku na rok jesteśmy lepsi dla środowiska, społeczeństwa czy w obszarze zarządzającym.

„ Dzięki temu wiemy, na czym bardziej się skupić, który obszar rozwinąć czy poszukać wsparcia zewnętrznego.

Jesteśmy rozliczani z realizacji założonych celów na podstawie feedbacku ze strony interesariuszy lub organizujemy spotkania, na których omawiamy zawartość raportu z niezależnymi ekspertami zewnętrznymi.

„ Pozwala nam to zidentyfikować osiągnięcia i obszary do poprawy.

Jest to dla nas szansa, żeby udoskonalić raport pod względem jego treści, struktury czy warstwy graficznej.

Na podstawie poprzedniego raportu ustalamy nasz action plan na kolejny rok.

Analiza raportu ESG pozwala nam prowadzić świadomą politykę organizacji na różnych płaszczyznach (np. inwestycyjną, klimatyczną, compliance) zgodnie z ustalonymi celami.

„ Wiemy, jakie konkretne plany dalej realizować.

Kilka organizacji przyznało, że analizuje również raporty innych firm. Są to przede wszystkim raporty organizacji z tej samej branży, ale zdarzają się także spoza. Dzięki temu można uzyskać istotne informacje o funkcjonowaniu innych organizacji i zmian, które mogą wystąpić na rynku w przyszłości.

USTALENIE ZAKRESU RAPORTU

Ten etap polega na analizowaniu działań organizacji pod kątem ESG i pozwala odsiąć aspekty, które nie są dla niej ważne. Zgodnie z CSRD musisz przeprowadzić badanie podwójnej istotności, czyli pokazać zarówno wpływ Twojej organizacji na czynniki ESG jak i wpływ czynników ESG na Twoją organizację. Raportuj tylko to, co jest istotne dla Twojej organizacji – przede wszystkim z uwagi na swoich interesariuszy oraz indywidualne uwarunkowania (np. branża, w jakiej działasz).

Zaangażuj na tym etapie:

- interesariuszy – żeby sprawdzić ich oczekiwania,

Możesz im wystać lub publicznie udostępnić ankiety, przeprowadzić z nimi panel dyskusyjny, zaangażować przedstawicieli głównych grup interesariuszy do prac nad raportem.

- zarząd / kadrę managerską – żeby podjąć decyzję, co jest istotne dla organizacji, oraz uzgodnić plany dotyczące sprawozdania.

Możesz zorganizować z nimi spotkanie lub warsztat, zaprojektować wspólnie pytania do badania interesariuszy lub przekazać kluczowe wnioski z tego badania.

Niezwykle ważna przy ustaleniu zakresu raportu jest **umiejętność korzystania z ESRS**. Przy doborze wskaźników musisz uwzględnić nie tylko oczekiwania interesariuszy, ale też wymogi, które nałoży CSRD i ustawa, która zaimplementuje tę dyrektywę do polskiego porządku prawnego.

Organizacje, które wzięły udział w badaniu, wskazały, że efektem opisanych wyżej działań powinna być ustalona struktura raportu i jasny zakres danych, które należy zebrać.

3

ZBIERANIE DANYCH

Raport nie powstanie bez określonych danych. Etap ich zbierania przebiega inaczej w każdej organizacji – ale zawsze jest czasochłonny. Efektywność procesu zbierania danych przekłada się na sprawność całego procesu raportowania. Dlatego wiele podmiotów zastanawia się, jak ją poprawić.

Jak organizacje zbierają dane?

- na bieżąco lub w określonych odstępach czasu (np. raz na kwartał, co pół roku, za każdy rok),
- za pomocą narzędzi informatycznych (zarówno tradycyjnych narzędzi, np. Excel, jak i specjalnych systemów dedykowanych do raportowania ESG).

Jakie problemy identyfikują organizacje podczas tego procesu?

- dane są rozproszone między różnymi działami w organizacji, co utrudnia ich zebranie,
- systemy do zbierania danych są nieintuicyjne albo niedostosowane do charakterystyki danej organizacji,
- ujawnienia niektórych branż wymagają specyficznych i trudnodostępnych danych.

Przykłady:

- Dział środowiska dokonuje pomiarów emisji, dział HR zajmuje się kwestiami pracowniczymi, dział prawny – dyskryminacyjnymi...
- Banki mają obowiązek badać emisję CO₂ na poziomie każdego projektu kredytowego. Jest to niezwykle trudne zadanie.

Jak możesz poprawić ten proces?

- ustal dokładnie zakres danych, które będą zbierane,
- od razu wskaż działy lub osoby, które będą odpowiedzialne za ich dostarczenie,
- zapewnij, żeby te osoby dostarczały wszelkie dokumenty i materiały źródłowe, na których opierają dostarczane dane – w ten sposób łatwo zweryfikujesz opublikowane informacje,
- zautomatyzuj proces tak dalece, jak to możliwe (np. zastosuj dedykowane narzędzia informatyczne).

4

SPORZĄDZENIE RAPORTU

Na tym etapie wciel w życie wypracowane wcześniej teoretyczne założenia.

Przed wszystkim weź pod uwagę:

<ul style="list-style-type: none">• wybór formy raportu,	>	Jeśli obowiązuje Cię CSRD, zdecyduj, czy pozostaniesz przy odrębnej części sprawozdania z działalności z zarządu (niefinansowej) czy opublikujesz jeden raport zintegrowany (finansowy i niefinansowy). Jeśli nie obowiązuje Cię CSRD, forma jest dowolna. Jeśli obowiązuje Cię CSRD, pamiętaj o obowiązkowej formie elektronicznej.
<ul style="list-style-type: none">• sposób przedstawienia danych,	>	Przedstaw dane w przystępnej, przejrzystej i zwartej formie. Dane powinny być wiarygodne, rzetelne i możliwe do porównania między organizacjami. Korzystaj z ESRS.
<ul style="list-style-type: none">• opracowanie graficzne.	>	Zadbaj o czytelność raportu, przedstawienie danych w postaci wykresów (gdy to możliwe) czy interaktywność formy elektronicznej raportu.

5

WERYFIKACJA: WEWNĘTRZNA LUB ZEWNĘTRZNA

Dobłą praktyką jest weryfikacja raportów. W pierwszej kolejności powinna być to weryfikacja wewnętrzna, następnie – zewnętrzna. Wiarygodność danych możesz sprawdzić już na etapie ich agregacji. Zminimalizuje to ryzyko popełnienia błędu w finalnej wersji raportu. Zapewnij, żeby każda informacja, jaka pojawi się w raporcie, odzwierciedlała stan faktyczny. Podparcie danych materiałami źródłowymi będzie dodatkowym atutem i ułatwieniem dla audytora: wewnętrznego i zewnętrznego. Przygotuj się na to, że niezależna atestacja wydłuży proces przygotowania raportu.

6

PUBLIKACJA I KOMUNIKACJA

Jest to już ostatni, ale nie mniej ważny, etap procesu raportowania. W tym etapie musisz zadbać o to, żeby raport dotarł do wszystkich interesariuszy. Wyróżniamy dwa rodzaje komunikacji raportu:

WEWNĘTRZNA

Raport jest dostępny zwykle w pierwszej kolejności dla osób zatrudnionych – na przykład w intranecie czy w formie rozсланego do wszystkich mailingu.

ZEWNĘTRZNA

Komunikację zewnętrzną prowadzi dział marketingu / komunikacji / biuro prasowe za pośrednictwem mediów (np. strona organizacji, LinkedIn).

Część organizacji decyduje się także na:

- streszczenie raportu, dopasowanie jego treści do konkretnych grup interesariuszy i prowadzenie w ten sposób ukierunkowanej komunikacji,
- dołączenie do raportu np. formularza do przekazania informacji zwrotnych przez interesariuszy.

DOBRE PRAKTYKI

Od czego zacząć pierwszy raport:

Przeprowadź monitoring legislacyjny – sprawdź, jakie obowiązki prawne musisz zrealizować.

Monitoruj standardy, jakie będą obowiązywać Twoją organizację – w końcu to pod te standardy będziesz zbierać dane.

Powołaj zespół, który będzie odpowiedzialny za sporządzenie raportu – jeśli tego potrzebuje, zapewnij mu odpowiednie szkolenia w celu podniesienia kompetencji.

Zaplanuj strategię ESG – najlepiej taką, która od razu będzie zintegrowana ze strategią biznesową.

Poszukaj wsparcia – na przykład ze strony ekspertów zewnętrznych czy partnerów biznesowych.

Inspiruj się organizacjami, które już raportują.

4.2. Co sprawia największe trudności w raportowaniu?

Sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju rodzi wiele trudności. Bariery możemy podzielić na dwie większe grupy: regulacyjne i organizacyjne.

Bariery regulacyjne wynikają głównie z niepewności. Nie wiemy, jak dyrektywa CSRD zostanie implementowana do polskiego porządku prawnego, czy będzie dostosowana do polskich realiów biznesowych ani jakie podejście będą miały organy nadzoru do realizacji przepisów przez polskie spółki. Wiele organizacji wskazuje, że część problemów rozwiąże wejście w życie nowych regulacji, w szczególności jednolitych unijnych standardów raportowania.

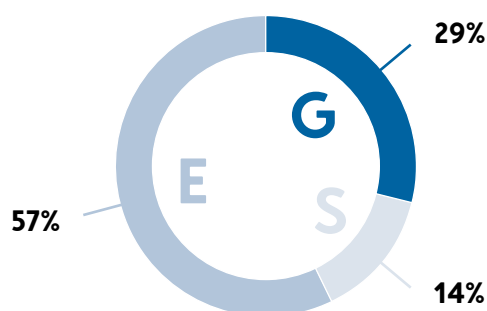

Bariery organizacyjne dotyczą natomiast samego procesu przygotowania raportu. Dodatkowe obowiązki prawne oznaczają konieczność zaangażowania dodatkowych zasobów czasowych, kadrowych i finansowych. Najtrudniejszym i najbardziej czasochłonnym etapem jest zbieranie danych. Ten etap sprawia szczególną trudność organizacjom międzynarodowym czy działającym w rozbudowanych łańcuchach dostaw. Znaczna specjalizacja zadań w niektórych organizacjach oznacza rozproszenie danych między wieloma zespołami czy również lokalizacjami. Drugą stroną tego samego medalu jest przekazywanie danych, do którego kontrahenci nie są przygotowani. Efektywna współpraca wewnątrz organizacji oraz zewnętrzna, z innymi organizacjami, będą kluczem do sukcesu.

GŁOS BIZNESU: Na jakie bariery natrafiasz?

- Bank Gospodarstwa Krajowego:** *Pozyskiwanie od klientów danych do publikacji obowiązkowych wskaźników, które regulator bardzo konkretnie wskazuje (np. ilość wytwarzanych ton CO₂ per MWh) jest znaczną barierą – podobnie jak pewna dowolność w zakresie ustalania źródeł, do których poszczególne instytucje mają się odnosić w swoich ujawnieniach. Wreszcie przygotowanie raportu wymaga od nas szeregu interdyscyplinarnych prac – przykładowo identyfikujemy problem z informacjami na temat certyfikatów energetycznych budynków. Brakuje nam dostępu do zestawienia informacji o budynkach, które posiadają certyfikat, co, z drugiej strony, dotyczy niewielkiego odsetku budynków w Polsce. W takiej sytuacji musimy wypracować metody szacowania efektywności energetycznej budynków, które zabezpieczają nasze finansowania.*
-
- CMC Poland:** *Sprawozdawczość niefinansowa jest obecnie prostsza dla międzynarodowych grup kapitałowych. Gdy zaczną obowiązywać jednolite standardy raportowania, dla podmiotów z takich grup może to oznaczać nawet konieczność sporządzania dodatkowego raportu – poza tym sporządzanym przez spółkę-matkę. W dodatku będzie się to odbywać wyłącznie w oparciu o dane, które dotyczą części grupy.*
- Będzie to ogromną barierą dla spółek-córek, których dotychczasowa rola ograniczała się do przekazywania wskazanych danych przez spółkę dominującą.*
-
- LPP:** *Z racji skali naszego biznesu i międzynarodowego charakteru firmy zbieranie danych jest mocno utrudnione. Prowadzimy działalność na kilkudziesięciu rynkach, które funkcjonują w oparciu o odmienną legislację. Nierzadko rodzi to trudność w pogodzeniu ze sobą lokalnych przepisów. Poszczególne regulacje prawne nie zawsze są zbieżne z tym, w jaki sposób musimy agregować dane pod kątem raportowania.*
-
- Solaris Bus & Coach:** *Raportujemy zgodnie z międzynarodowym standardem GRI, który może być stosowany przez różnorodne organizacje z całego świata. Pewnym wyzwaniem jest interpretacja wskaźników oraz dostosowanie zakresu raportowanych informacji i danych do realiów kraju, branży i organizacji. Dużym wsparciem w radzeniu sobie z tą barierą jest analiza publikacji innych organizacji, które raportują zgodnie z tym samym standardem.*
-
- Torf Corporation:** *ESG wymaga przygotowań. Bariere może stanowić rozwój każdego z obszarów ESG w organizacji i konieczność nauki sposobu wyliczania danych, zwłaszcza w części środowiskowej. Potrzeba na to czasu i dodatkowych zasobów. Zbieranie danych angażuje dużą liczbę osób z organizacji, które napotykają bariery dotyczące poziomu zrozumienia kwestii ESG.*
-
- Veolia:** *Ogromnym wyzwaniem jest na pewno bardzo szeroki wachlarz wskaźników do zaraportowania. Nie da się przygotować raportu, nie patrząc na organizację przekrojowo. To sprawia, że w procesie raportowania niezbędne jest zaangażowanie zasobów i kompetencji z każdego właściwie departamentu firmy. To duży wysiłek organizacyjny, dlatego tak ważne jest poszukiwanie usprawnień i zapewnienie efektywności procesu.*

Wykres 24. Który obszar sprawia największe trudności?

Największe obawy budzi ujawnianie informacji z obszaru środowiskowego **(E)** – aż u **57%** organizacji. Głównym powodem są obowiązki narzucane przez Taksonomię. Najbardziej skomplikowanym zadaniem jest obliczanie śladu węglowego – przede wszystkim ze względu na skomplikowaną metodologię oraz uzyskiwanie danych do analizy. Kilka podmiotów wskazało także, że brakuje ogólnodostępnej wiedzy na temat tego, jak powinno się podchodzić w organizacji do tematu środowiska.

29% badanych organizacji wskazało ład korporacyjny **(G)**, a **14%** na społeczeństwo **(S)**. Obawy w tych dwóch obszarach wiążą się z tym, że składają się na nie głównie wskaźniki jakościowe, a nie ilościowe. Takie informacje są trudne do opisanego. Największym problemem w obszarze ładu korporacyjnego pozostają rozbudowane geograficznie łańcuchy dostaw. Bywa, że organizacje muszą się opierać na deklaracjach dostawców niżej w łańcuchu dostaw o ich zgodności ze stawianymi wymaganiami. Dlatego dostęp do pełnych, rzetelnych danych z zakresu *governance*:

- jest obciążony ryzykiem błędu lub nawet
- niemożliwy – z uwagi na brak świadomości w łańcuchu dostaw czy możliwości zobligowania dostawców do dostarczania informacji.

Organizacje powinny mieć to na uwadze szczególnie jeśli ich łańcuchy dostaw opierają się na dostawcach z regionów, które są zagrożone ryzykiem nadużyć.

GŁOS BIZNESU

Solaris Bus & Coach:

Każdy obszar raportowania to innego rodzaju wyzwanie. Największe trudności mogą jednak dotyczyć tych wskaźników, które wymagają pozyskania informacji od naszych dostawców i partnerów biznesowych. Dla branży produkcji środków transportu publicznego i automotive jest to duże wyzwanie z uwagi na bardzo rozbudowane łańcuchy dostaw. Dla wielu podmiotów kwestie raportowania ESG nie są jeszcze upowszechnione.

4.3. Co przyczyniło się do poprawy sprawności i jakości raportowania?

MNIEJ ZNACZY WIĘCEJ

Raporty w zakresie kwestii zrównoważonego rozwoju bywają naszpikowane wieloma informacjami. Wiele podmiotów wychodzi z założenia, że w sprawozdaniu musi się znaleźć wszystko, co w organizacji wiąże się z ESG. W rezultacie sprawozdania są długie, a interesariuszom trudno znaleźć konkretne informacje. Nie można zapominać, że celem sprawozdawczości niefinansowej jest zaspokojenie potrzeb informacyjnych interesariuszy – a zarzucenie ich informacjami nie realizuje tego celu.

Podmioty, które wzięły udział w badaniu, wskazały, że należy zwrócić większą uwagę na określenie kwestii istotnych dla organizacji. Kilka podmiotów zasugerowało, żeby w sprawozdaniu opisywać dane w bardziej skondensowanej formie. Dzięki temu raporty będą krótsze i bardziej czytelne dla odbiorców, a interesariusze z łatwością znajdą informacje, które mają dla nich największe znaczenie.

Raport może również odsyłać do internetowej strony korporacyjnej, na której czytelnicy znajdą więcej informacji na temat konkretnych aktywności podejmowanych przez organizację.

PRZYGOTOWANIE KLUCZEM DO SUKCESU

Ankietowani wskazali, że wiele podmiotów często lekceważy i pomija etap przygotowania do raportowania. Jest to błąd, który utrudnia raportowanie. Takie kwestie jak odpowiednia komunikacja, edukacja w zakresie rozumienia kwestii ESG w firmie, zaprojektowanie spójnego systemu do zbierania danych czy bieżąca współpraca z działami dostarczającymi dane są kluczowe. Bez nich sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju najprawdopodobniej okaże się mało efektywna.

Jako najważniejszy punkt przygotowania wiele organizacji wskazało:

- wdrożenie narzędzia do raportowania,

Pozwoli to skutecznie zebrać w jednym miejscu dane ESG. Automatyzacja procesu agregowania danych zaoszczędzi czas, który organizacja wykorzysta na wypełnienie innych zadań związanych z raportem.

- wybór istotnych wskaźników.

Pozwoli to na ograniczenie zakresu raportu, skupienie się na kluczowych kwestiach dla organizacji i skuteczne monitorowanie wskaźników, które mają znaczenie dla realizacji celów.

3

ORGANIZACJA TEŻ JEST INTERESARIUSZEM

Ciągle mówimy o interesariuszach jako o inwestorach, pracownikach, kontrahentach – a co z samą organizacją? Wiele podmiotów zapomina, że sprawozdawczość ESG może służyć im samym. Raporty podsumowują stan realizacji celów, weryfikują strategię organizacji czy umożliwiają odkrycie mocnych i słabych stron. Przede wszystkim pozwalają prowadzić odpowiedzialną oraz świadomą ryzyk i szans działalność, nie tylko w zakresie ESG.

Przekaz jest jasny: przez raportowanie nie realizujesz wyłącznie cudzych potrzeb, ale też własne.

Ty też jesteś interesariuszem.

4

RAPORTUJ STAN OBECNY, ALE MYŚL O TYM, CO BĘDZIE W PRZYSZŁOŚCI

Raport przedstawia stan organizacji w konkretnym momencie. Błędne jednak jest myślenie, że zbiera wyłącznie minione doświadczenia i można o nim zapomnieć, gdy zostanie opublikowany. Opisane informacje powinny mieć charakter strategiczny i być zorientowane na przyszłość. Dzięki nim interesariusze mogą ocenić, jak odporna na ryzyka ESG będzie organizacja w przyszłości.

GŁOS BIZNESU: Co przyczyni się do poprawy i jakości raportowania?

Bank Gospodarstwa Krajowego:

Rekomendujemy umiejscowienie decyzyjności w zakresie ESG w zarządzie oraz powołanie do realizacji zadań w tym zakresie wyspecjalizowanych jednostek. Ułatwieniem będzie jasne określenie zadań dla każdej jednostki oraz danych, jakie powinna ona zbierać i przekazywać zespołowi, który przygotowuje raport. Warto też analizować postępy organizacji z roku na rok oraz sprawdzać postępy innych firm z tej samej branży.

Nasze doświadczenie pokazuje, że proces raportowania powinien być prowadzony przez osoby, które bardzo dobrze znają organizację od wewnątrz i które potrafią zdefiniować najbardziej istotne kwestie w organizacji, ale także cieszą się w organizacji szacunkiem i zaufaniem.

Należy też uważać na informacje poufne czy wrażliwe, do których dostęp często się łączy ze zbieraniem danych. Powinny one zostać opracowane z kadrą zarządczą i ujawnione w taki sposób, aby jednocześnie nie być narażonym na ich wykorzystanie przez konkurencję.

Wreszcie – należy również zagwarantować dostępność danych oraz właściwie przygotować się do tworzenia raportu pod kątem informatycznym.

LPP: *Raportowanie ułatwia posiadanie strategii ESG. Dokument ten jest swoistym drogowskazem dla firmy i ukierunkowuje ją na najważniejsze obszary w kontekście ESG, z których konieczne jest zbieranie danych. Równie istotnym jest prawidłowe określenie interesariuszy wewnątrz firmy, którzy są odpowiedzialni za kluczowe procesy i za dostarczanie danych. Podobnie w przypadku interesariuszy na zewnątrz organizacji, którzy stanowią cenne źródło wiedzy na temat tego, czego potrzebuje rynek w kontekście informacji ESG. Jeżeli firma dopiero zaczyna raportować, ważne jest, aby osoba odpowiedzialna za to zadanie miała głęboką wiedzę z tego zakresu przed przystąpieniem do opracowywania raportu. Jeżeli jest to niemożliwe, warto posłkować się ekspertami zewnętrznymi.*

Solaris Bus & Coach: *Raportowanie kwestii niefinansowych to skomplikowany i wieloetapowy proces, który wymaga włączenia interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych. Raportowanie wkrótce stanie się obowiązkiem dla wielu organizacji, które do tej pory nie były objęte tym wymogiem. Dlatego rekomendujemy, żeby przygotować się do nowych zadań z odpowiednim wyprzedzeniem i przeanalizować kilka kluczowych kwestii, aby uniknąć wątpliwości na zaawansowanym etapie prac.*

Punktem wyjścia do rozpoczęcia raportowania kwestii niefinansowych może być zadanie sobie pytań, jaką firmą jesteśmy, jaką chcemy być i jakie wartości towarzyszą nam w codziennej pracy. Odpowiedzi wyznaczą zakres i dynamikę działań, a także ułatwią podjęcie decyzji co do kierunku dalszych aktywności w zakresie zrównoważonego rozwoju. Pomocny na początku drogi jest także przegląd dotychczasowych działań organizacji w obszarach środowiskowym, społecznym i zarządczym oraz benchmark z innymi uczestnikami branży i spoza niej.

Wyniki dokonanej oceny to doskonałe ramy do opracowania strategii ESG. Zawarte w niej cele i sposoby ich realizacji wyznaczą kierunek działań organizacji, a także wpłyną na raportowanie i dobór treści.

Raportowanie kwestii ESG to zatem podkreślenie istotnych dla danej organizacji obszarów z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju. Na początku drogi kluczowe jest wybranie wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy organizacji oraz zaproszenie ich do współpracy. Dialog z nimi pomoże organizacji doprecyzować kierunki działań oraz określić priorytety.

To, co my uważamy za niezwykle cenne, to także dobre rozumienie kwestii ESG wśród zespołów odpowiedzialnych za raportowanie. Do tego niezbędna jest edukacja i sprawna komunikacja oraz lidarskie podejście zespołu lub osoby odpowiedzialnej za kwestie ESG w danej organizacji. Na początku drogi, jak również w bieżących działaniach, istotna jest współpraca z zarządkiem oraz wsparcie managerów wysokiego i średniego szczebla.

Torf Corporation: *Przede wszystkim rekomendujemy podejść do tematów ESG projektowo. Na początku przedstawiamy organizacji zamysł i istotę całego przedsięwzięcia. W kolejnym kroku powołujemy grupę projektową, która po odpowiednich szkoleniach zajmie się określeniem strategii ESG i stworzy jasne procedury, zgodnie z którymi organizacja będzie funkcjonować. Te procedury powinny wyznaczać wytyczne do wyliczeń raportowych, konkretne formularze, schematy postępowania. W ostatnim kroku wdrażamy w życie procedury i przypisujemy konkretne działy/osoby do odpowiedzialności za okresowe dostarczanie danych. Oczywiście musimy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła stały nadzór nad raportowaniem oraz komunikowała o wynikach całej organizacji, wyznaczała ścieżki do dalszych ulepszeń i pełniła nadzór nad zmianami zewnętrznymi (np. prawnymi) w kontekście ESG.*

Veolia Polska: Kluczem do sukcesu jest zbudowanie strategii ESG, która jest ściśle związana ze strategią biznesową firmy. Spójność celów strategicznych i zaangażowanie managerów różnych szczebli wokół ich realizacji znacząco przyczynia się do tego, aby raportowanie było nie tylko obowiązkiem, ale po prostu dodatkowym, skutecznym narzędziem do zarządzania przedsiębiorstwem. Dlatego też bardzo ważnym interesariuszem w procesie raportowania jest zarząd spółki, z którego strony autentyczne zrozumienie i wsparcie są kluczowe. Równie ważna jest edukacja pracowników wszystkich szczebli i odpowiednia komunikacja celów i rangi ESG, a także samego raportowania. Gdy zrównoważony rozwój jest częścią DNA firmy, raportowanie niefinansowe staje się tak samo istotne jak raportowanie finansowe.

5. Wyzwania i trendy

Z tej części raportu dowiesz się, co składa się na każdy z obszarów: E, S, G. Wskazaliśmy wyzwania i trendy rynkowe, które dotyczą poszczególnych tematów lub raportowania w ogólności. Informacje na ten temat wzbogaciliśmy głosami naszych Patronów.

E

5.1. Environmental/środowisko

Jedną ze składowych części ESG jest „E”, które oznacza *environment* [środowisko]. Duże przedsiębiorstwa mają możliwość podejmować działania, które mają realny wpływ na ekologię – a w obliczu postępujących zmian klimatu ochrona środowiska jest niezwykle istotna.

Ujawnienia z obszaru *environment* dotyczą m.in. tego:

- jaki organizacja ma ślad węglowy i w jaki sposób zarządza emisjami [jakie działania podejmuje, żeby zmniejszyć emisję gazów do atmosfery],
- jaki organizacja ma bezpośredni i pośredni wpływ na eksploatację zasobów naturalnych [np. zużycie wody, gospodarka zasobami wodnymi],
- jaki organizacja ma wpływ na bioróżnorodność,
- ile organizacja zużywa energii [zarówno pozyskanej w drodze kupna jak i wytworzonej wewnątrz firmy],
- czy organizacja jest odpowiedzialna za swoje produkty w całym cyklu życia,
- jak organizacja zarządza produkowanymi odpadami [w szczególności działania dotyczące recyklingu],
- czy organizacja stara się ograniczać swój negatywny wpływ na środowisko i jakimi metodami,
- jak organizacja zarządza ryzykiem klimatycznym [możliwym negatywnym wpływem zmian klimatycznych na funkcjonowania przedsiębiorstwa] oraz szansami klimatycznymi [na przykład nowe usługi, produkty czy technologie produkowane lub użytkowane przez przedsiębiorstwo],
- jaki wpływ na środowisko mają inne podmioty, z którymi organizacja współpracuje.

Jakie wyzwania prawne czekają Cię w obszarze *environment*?

TAKSONOMIA

Taksonomia wskazuje, jakie działania przedsiębiorstw mogą być uznane za proekologiczne. Tworzy unijne kryteria, które pozwalają ustalić, czy dana działalność jest zrównoważona środowiskowo. Taka jednolita kwalifikacja zapobiega tzw. greenwashingowi [pseudoeekologicznemu marketingowi] – celowemu wprowadzaniu konsumentów w błąd przez organizacje co do tego, że reklamowane przez nich produkty są ekologiczne. Dodatkowo inwestorzy mogą dzięki Taksonomii porównywać działalność poszczególnych podmiotów z różnych państw. Skłoni to organizacje na terenie całej UE do przyjęcia bardziej zrównoważonych środowiskowo modeli biznesowych.

Taksonomia wymienia cztery kryteria, które muszą być spełnione łącznie. Działalność można uznać za zrównoważoną środowiskowo, jeśli:

- wnosi istotny wkład w realizację co najmniej jednego z sześciu **celów środowiskowych** (cele te wymienia sama Taksonomia – na przykład łagodzenie zmian klimatu czy przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym),
- **nie wyrządza poważnych szkód** dla żadnego z pozostałych celów środowiskowych,
- jest prowadzona zgodnie z **minimalnymi gwarancjami**,
- spełnia **techniczne kryteria kwalifikacji**.

Taksonomia ma zastosowanie do uczestników rynku finansowego w związku z SFDR oraz organizacji, które mają obowiązek raportowania niefinansowego (podlegają NFRD, wkrótce CSRD). Te organizacje zawierają w swoim raporcie ESG informacje na temat tego, w jaki sposób i w jakim stopniu ich działalność jest związana z działalnością gospodarczą, która kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo. W szczególności ujawniają udział procentowy ich obrotu pochodzący z produktów lub usług, które są związane z działalnością zrównoważoną, oraz udział procentowy nakładów inwestycyjnych (CAPEX) i wydatków operacyjnych (OPEX), który odpowiada aktywom lub procesom związanym z działalnością zrównoważoną.

Prowadzenie działalności zgodnej z Taksonomią przyznaje dodatkowe korzyści organizacjom i chroni przed ryzykami, które wynikają z greenwashingu. Wiele krajów (na przykład Wielka Brytania czy Niemcy) posiada już specjalne organy odpowiedzialne za przeglądy raportów środowiskowych, analizowanie kampanii reklamowych firm czy powołanie postępowań w sprawie greenwashingu, w tym w celu nałożenia kar pieniężnych.

POLITYKA UE

Unia Europejska prowadzi bardzo aktywną politykę pro środowiskową. Wyrazem tego jest zaangażowanie UE w działania ONZ (Agenda 2030, porozumienie paryskie) czy przyjęcie własnej strategii rozwoju – **Europejskiego Zielonego Ładu**.

W 2021 roku UE przyjęła „**Prawo Klimatyczne Unii Europejskiej**” oraz pakiet „**Fit for 55**”, który zakłada, że do roku 2030 emisja gazów cieplarnianych w obrębie wspólnoty ma zostać zredukowana o 55% w odniesieniu do roku 1990. Kluczowymi podmiotami, które będą mieć wpływ na realizację tych założeń, będą właśnie przedsiębiorstwa. Ponadto Rada Europejska zatwierdziła unijny cel, jakim jest osiągnięcie przez UE neutralności klimatycznej do roku 2050. Zaostrzone zostały także m.in. limity emisyjne dla samochodów osobowych i dostawczych, które do roku 2030 mają emitować ponad 30% mniej CO₂.

Także w 2021 roku upłynął termin transpozycji **dyrektywy Single Use Plastics** (tzw. SUP) w krajach UE. Dyrektywa zakłada znaczne ograniczenie sprzedaży jednorazowych opakowań z tworzyw sztucznych. Nakłada na państwa członkowskie obowiązek zbierania nawet 90% butelek plastikowych oraz wprowadza rozszerzoną odpowiedzialność producentów „nieekologicz-

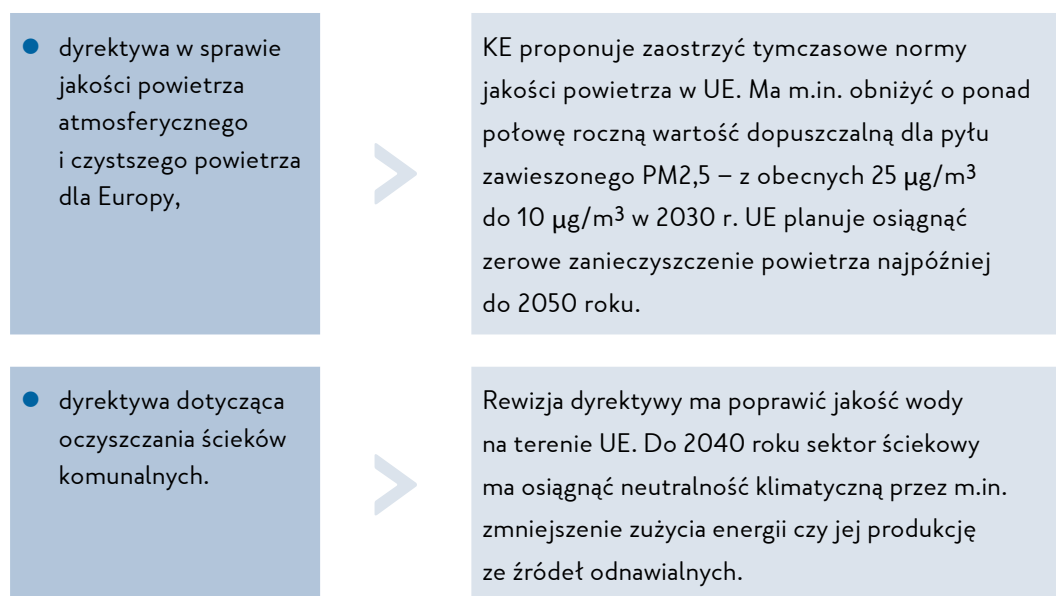

nych” opakowań. SUP ma być poważnym impulsem na drodze do osiągnięcia neutralności klimatycznej w zgodzie z koncepcją **GOZ** [Gospodarki o Obiegu Zamkniętym].

ZMIANY LEGISLACYJNE

Prawdopodobnie już od 2023 roku – w związku z priorytetową na szczeblu unijnym koncepcją realizacji założeń GOZ – na przedsiębiorców zostanie nałożony kolejny obowiązek związany z gospodarką odpadami, jakim jest **ROP** [Rozszerzona Odpowiedzialność Producenta]. Producenci odpadów przemysłowych (przede wszystkim opakowań, ale również sprzętu elektrycznego i elektronicznego, baterii, akumulatorów czy nawet pojazdów) m.in. będą musieli w 80% pokrywać koszty ich utylizacji, tj. uiszczać opłaty środowiskowe. Koszt takiej utylizacji powinien być już zawarty w cenie produktu. Ustawa, która ureguluje kwestię rozszerzonej odpowiedzialności, jest w fazie projektowania.

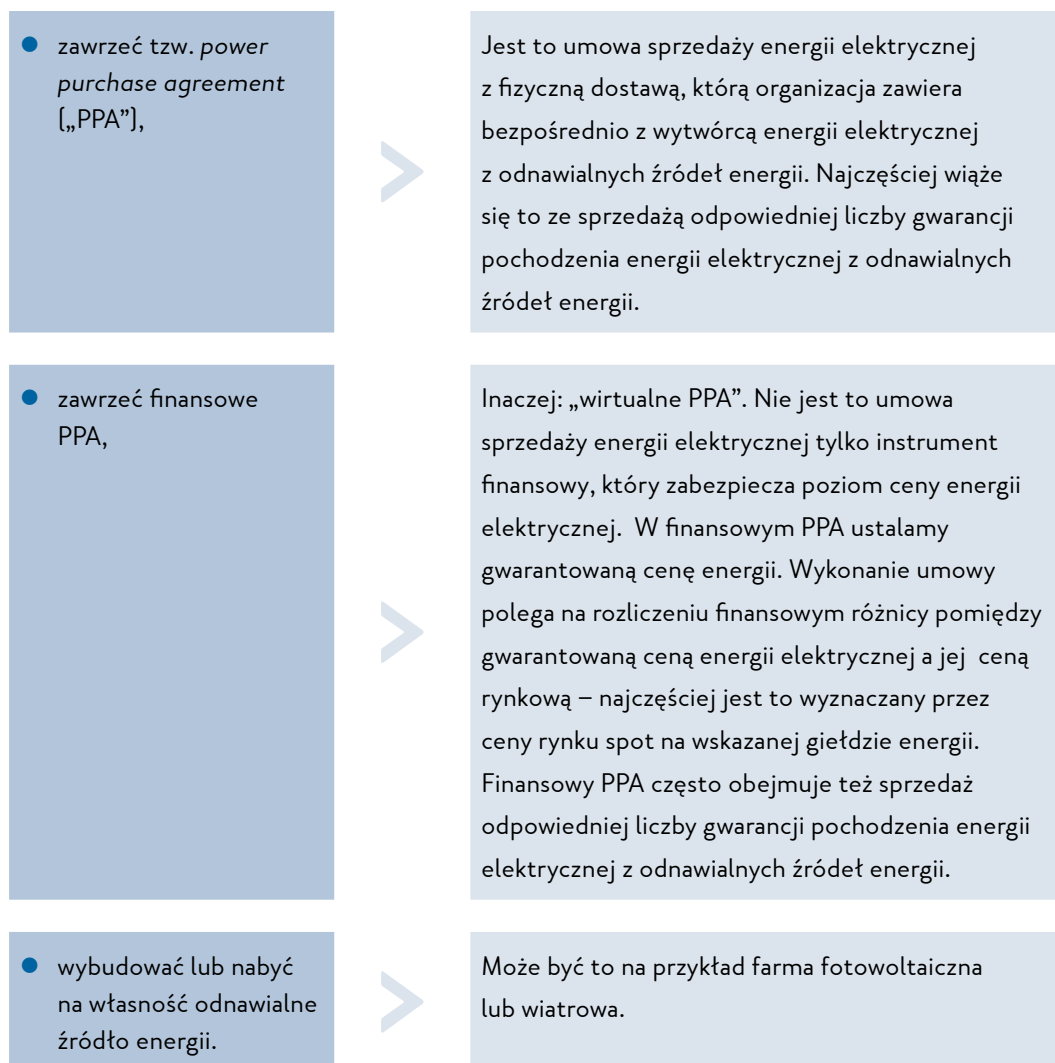
Komisja Europejska zgłosiła także propozycję zmiany przepisów dotyczących jakości powietrza, ochrony wód podziemnych i powierzchniowych oraz oczyszczania ścieków. Zmianie ulegną:

ENERGETYKA

Obszar środowiskowy ESG odzwierciedlają polityki energetyczne i surowcowe przedsiębiorstw. Podmioty gospodarcze coraz częściej szukają alternatywnych źródeł dostaw energii elektrycznej. Trend ten do tej pory napędzany był przez dwa czynniki: optymalizację kosztów nabywanej energii elektrycznej oraz realizację wewnętrznych celów dekarbonizacyjnych. W obliczu wojny w Ukrainie, zerwania łańcucha dostaw surowców energetycznych oraz rosnącego znaczenia odchodzenia od paliw kopalnych na rzecz zielonej energii, będzie on tylko zyskiwał na znaczeniu w kolejnych latach.

Organizacje coraz częściej decydują się:

Implementacja ESG w obszarze polityki energetycznej firmy będzie zyskiwać na znaczeniu i stanowić istotny element budowania przewagi konkurencyjnej. Gdy inwestorzy będą podejmować decyzje inwestycyjne (na przykład czy udzielić pożyczki lub kredytu, żeby sfinansować przedsięwzięcie) wezmą pod uwagę takie czynniki jak: wpływ projektu na środowisko i klimat, poprawa efektywności energetycznej, zapotrzebowanie na energię elektryczną i jej emisyjność.

AKTUALNE OBOWIĄZKI I DOBRE PRAKTYKI

Niezależnie od planowanych zmian na przedsiębiorcach już obecnie spoczywają częściowe obowiązki sporządzania raportów środowiskowych, z których dane mogłyby zostać wykorzystane również w raportach ESG. Są to m.in. systemu **BDO** [Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami], rejestracja w **KOBiZE** [Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami] czy rozliczanie z zanieczyszczeń powodowanych np. przez korzystanie z samochodów spalinowych. Obecnie przedsiębiorcy muszą również sporządzać każdorocznie zestawienia danych dotyczące ilości wytworzonych i unieszkodliwionych odpadów.

Jednak obowiązki prawne to nie jedyne, co powinno skłaniać organizacje do działalności proekologicznej. Istnieje szereg dobrych praktyk, które mogą ułatwić organizacjom w przyszłości kwestie związane z raportowaniem i pozytywnie kształtować wizerunek przedsiębiorstwa. Zielony (eko) marketing to częste działanie, które podejmują organizacje, żeby promować swoje aktywności nakierowane na ochronę środowiska.

DOBRE PRAKTYKI

Poniżej znajdziesz kilka przykładowych działań pro ekologicznych, które możesz wdrożyć w Twojej organizacji.

stosuj biodegradowalne opakowania produktów

kupuj surowce z ekologicznych źródeł

korzystaj z OZE

inwestuj w sprzęt, który ogranicza zużycie wody czy energii lub przyczynia się do zmniejszenia śladu węglowego

dbaj o recykling i segregację odpadów

promuj ekologiczne środki transportu

używaj filtrów do wody pitnej zamiast plastikowych butelek

montuj energooszczędne żarówki

używaj ekologicznych materiałów do wykańczania wystrojów biur – spróbuj też zakupu mebli „z drugiej ręki”

Możesz się też dołączyć do działań prowadzonych na szerszą skalę. W ostatnim czasie większe miasta (np. Warszawa czy Poznań) współpracują z przedsiębiorstwami i spółkami, które oferują możliwość odzysku ciepła pochodzącego ze ścieków oraz tzw. „ciepła traconego” (które powstaje w związku z oczyszczaniem ścieków) na rzecz ogrzewania budynków. Ma to wpłynąć na zmniejszenie użycia paliw kopalnych.

5.2. Zielone budynki

Dominik Januszewski

Head of JLL
Strategic Consulting

Wiktor Witkowski

Director of Strategy

Jesteśmy wiodącą globalną firmą doradcą na rynku nieruchomości, specjalizującą się w obsłudze nieruchomości, zarządzaniu inwestycjami i transformacji ESG. Zakres naszych usług zawiera inżynierskie procesy wdrożeniowe, doradztwo strategiczne oraz z zakresu odnawialnych źródeł energii. Nasz zespół ESG w Polsce składa się z ponad 40 ekspertów, których pasją są zagadnienia z zakresu klimatu i zrównoważonego rozwoju. Jesteśmy również wspierani przez globalny zespół o doświadczeniu w realizacji ponad 5000 projektów o tematyce ESG. Dlaczego?

Jesteśmy przekonani, że ESG zostanie z nami na dobre. Korzyści z ESG na rynku nieruchomości są atrakcyjne biznesowo i wymierne. W tym sektorze odeszliśmy już od deklaracji, a przystąpiliśmy do konkretnych działań. Proces wprowadzania zagadnień zrównoważonego rozwoju na rynku nieruchomości stale przyspiesza pomimo trudnej sytuacji rynkowej.

SKALA WYZWANIA I KLUCZOWE TRENDY

Budynki, przez proces budowy, eksploatacji, renowacji aż do rozbiórki, odpowiadają za 40% zużycia energii oraz 36% emisji dwutlenku węgla w Unii Europejskiej. Redukcja tych wartości jest kluczowa dla osiągnięcia celów neutralności klimatycznej regionu. Dobra wiadomość jest taka, że istnieją już technologie pozwalające wznosić nowe, zielone budynki. Zła wiadomość jest natomiast taka, że w ten sposób rozwiązujemy tylko część problemu. Wynika to z faktu, że nowe budynki stanowią zaledwie 1–2% zasobów oddawanych do użytku każdego roku. Większość tych zasobów to budynki używane, zmieniające najemców. Aby zadać sobie sprawę ze skali tego zjawiska należy zrozumieć, że około 85% wszystkich budynków w UE powstało więcej niż 20 lat temu, a przewiduje się, że w 2050 roku dalej będzie istnieć 85–95% z nich. Naturalnie wyłania się z tego wniosek, że droga do zielonej przyszłości Europy to przede wszystkim renowacja istniejących zasobów budowlanych.

Skala potrzebnych remontów jest bardzo duża i oprócz pozytywnego efektu klimatycznego stanowi również okazję biznesową. Szacunki Komisji Europejskiej wskazują, że tylko do 2030 może zostać wyremontowanych 35 milionów budynków co stworzy 160,000 dodatkowych miejsc pracy. Implikacje tego procesu są już widoczne:

Popyt na zrównoważone budynki wzrasta wśród inwestorów i najemców. Tzw. „brązowa zniżka” oraz związane z nią wyższe koszty utrzymania i dodatkowe nakłady inwestycyjne na modernizację stają się normą dla starzejących się aktywów.

Za popytem podąża podaż i właściciele budynków realizują zieloną transformację swoich aktywów w celu ich rentownej komercjalizacji i sprzedaży. Koszty przebudowy budynków stają się kluczową częścią standardowego procesu wyceny aktywów na potrzeby transakcyjne. Także z tego powodu wartości budynków i działek są coraz częściej szacowane oddzielnie.

W rezultacie, kapitał inwestycyjny na rynku nieruchomości jest stopniowo przekierowywany na realizację powyższych celów, wsparty przez coraz łatwiej dostępne zielone finansowanie oraz pojawiające się na rynku regulacje.

WYMIERNE KORZYŚCI Z ZIELONEJ TRANSFORMACJI ISTNIEJĄCYCH BUDYNKÓW

Istnieją dwa najważniejsze wskaźniki efektywności środowiskowej budynku: zużycie energii i emisja gazów cieplarnianych na metr kwadratowy.

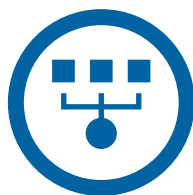
Nasze doświadczenie projektowe w regionie EMEA wskazuje, że remont istniejących budynków może wygenerować usprawnienia rzędu 50% redukcji energii oraz 40% redukcji emisji. Co ważne, dotyczy to biur klasy A oraz nowoczesnych magazynów – także nie jest to efekt małej bazy. W wielu przypadkach zużycie energii może zostać zmniejszone do średniego poziomu 70 kWh/m², a nawet jeszcze niżej, czyli na poziomie celu postawionego przez Porozumienie Paryskie na lata 2035–2050. Mowa tutaj o całkowitej konsumpcji energii przez powierzchnie najemców i przestrzeń wspólną kontrolowaną przez wynajmującego.

Z kolei nasze doświadczenie w transakcjach w regionie EMEA wskazuje, że zielony remont i techniczne usprawnienia budynku przynoszą realne efekty biznesowe. Wynikająca z nich zielona premia najmu osiąga 6–10% w zależności od klasy danego aktywa, podczas gdy zielona premia sprzedaży waha się w granicach 7–11%. Ponadto, jeśli chodzi o budynki biurowe, obserwujemy gwałtowny wzrost w obłożeniu [np. od 30% do ponad 90%].

Co zrobić, żeby osiągnąć takie efekty? Naszym zdaniem należy zrealizować trzy typy działań, których kombinacja przynosi duże i trwałe rezultaty.

Modernizacja techniczna („retrofitting”): Modernizacja oznacza zastosowanie technologii produkcji, które oszczędzają energię, wodę oraz ciepło, a także pozwalają na lepsze wykorzystanie zasobów naturalnych takich jak światło czy powietrze. W przypadku materiałów budowlanych coraz częstą alternatywą jest tzw. „drewno konstrukcyjne” („timber”). Dzieje się tak z uwagi na jego właściwości wychwytywania dwutlenku węgla z powietrza (sekwestrację) – na przykład spaliny samochodowych. Z pozostałych możliwych działań warto również wyróżnić instalację paneli słonecznych oraz pokrycie powierzchni dachu oraz wybranych innych powierzchni roślinami w celu redukcji potrzeb energetycznych budynku związanych ze schładzaniem/ogrzewaniem oraz zmniejszenia efektu miejskiej wyspy ciepła.

Efektywne operacje: Skuteczne zarządzanie operacjami wymaga odpowiedniej jakości danych. W tym celu potrzebna jest instalacja sensorów IoT podłączonych do systemu automatycznego zarządzania budynkiem (BAS). System typu BAS pozwala na stały monitoring kosztów utrzymania budynku oraz zużycia energii w podziale na piętro, najemcę czy też poszczególne elementy wyposażenia (np. HVAC, oświetlenie). Jest to niezbędne narzędzie do kontrolowania kosztów oraz wydajności energii poprzez precyzyjną identyfikację źródeł nieefektywności oraz anomalii konsumpcyjnych.

Edukacja pracowników: Kluczowy element dla powodzenia inicjatyw w zakresie zarządzania energią w budynku o wysokiej liczbie użytkowników, szczególnie w biurze czy magazynie. Sposobem na to jest realizacja kompleksowego programu budowy świadomości wśród pracowników (*Employee Awareness Program – EAP*) oraz demonstracja metod redukcji energii oraz emisji. A następnie realizacja ciągłej wewnętrznej kampanii w celu utrzymania wysokiego priorytetu tego tematu.

ESG STAJE SIĘ NOWĄ NORMALNOŚCIĄ NA RYNKU NIERUCHOMOŚCI

ESG odgrywa ważną rolę we wszystkich branżach, a szczególną – na rynku nieruchomości. Zielone umowy najmu wywołują dodatkowy efekt pośredni, jako że zwiększają świadomość i dyscyplinę środowiskową również u najemców. Ten typ umów może zwiększyć czynsz najemcy, jeśli nie spełni on określonych celów środowiskowych. Mierniki mogą obejmować zużycie energii elektrycznej, wody czy też ilość wygenerowanych odpadów niepodlegających recyklingowi. Przewiduje się, że „zielone” umowy najmu staną się powszechnym narzędziem dla inwestorów do monitorowania i promowania efektywności środowiskowej ich budynków oraz spełnienia wymogów sprawozdawczości ESG.

Względnie szeroka i szybka adopcja zagadnień ESG na rynku nieruchomości nieuchronnie prowadzi do konwergencji podejścia „standardowego” i tak zwanego „podejścia zrównoważonego”.

Wkrótce, jeśli nie już teraz, nie będziemy mówić o zielonych budynkach, lecz o rynkowym standardzie w budownictwie. Jest to w dużej mierze ułatwione dzięki szybkiemu przełożeniu aspektów ESG na konkretne wskaźniki finansowe i zarządcze stosowane w codziennej praktyce. Innymi słowy, nie ma wątpliwości, że przyszłość nieruchomości jest zielona.

S

5.3. Social/społeczeństwo

Jedną ze składowych części ESG jest „**S**”, które oznacza *social* [społeczeństwo]. Obszar ten odnosi się do całego otoczenia społecznego organizacji.

Ujawnienia z obszaru *social* dotyczą m.in. tego:

- czy organizacja przestrzega praw człowieka,
- kogo organizacja zatrudnia i na jakiej podstawie (np. procent osób z niepełnosprawnościami, według płci, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę czy innej),
- jakie organizacja ma relacje z kontrahentami,
- jak organizacja traktuje swoich pracowników (np. czy zapewnia im komfortowe, konkurencyjne, uczciwe czy rozwojowe warunki pracy, stabilność zawodową, jasną ścieżkę rozwoju),
- jak organizacja podchodzi do tematu różnorodności, inkluzywności czy równego traktowania,
- w jaki sposób organizacja przeciwdziała mobbingowi,
- jaką organizacja stosuje politykę wynagrodzeń, w tym jaka jest luka płacowa ze względu na płeć,
- czy organizacja podejmuje działalność charytatywną lub w formie wolontariatu,
- czy organizacja dba o podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zatrudnionych (np. przez organizowanie szkoleń, rozwój talentów),
- czy organizacja zachowuje zasady BHP,
- czy organizacja zapobiega wypadkom przy pracy i jakie w tym zakresie odnotowuje statystyki.

Na jakie aspekty należy zwrócić szczególną uwagę w obszarze social?

GODNE WARUNKI ZATRUDNIENIA I WORK-LIFE BALANCE

Tworzenie środowiska pracy opartego na wartościach ESG jest niezbędne nie tylko ze względu na wymogi prawne. Organizacje powinny na to zwracać uwagę, jeśli chcą budować wizerunek firmy godnej zaufania w oczach klientów, kontrahentów oraz samych pracowników (employer branding). Firmy, które prowadzą działalność w zgodzie z ESG, są bardziej atrakcyjne wizerunkowo, zwłaszcza dla młodszych generacji pracowników.

W ostatnich latach rośnie także potrzeba podjęcia przez pracodawców działań na rzecz poprawy ogólnego dobrostanu pracowników. Ta potrzeba wzrosła jeszcze w wyniku pandemii COVID-19 czy wojny w Ukrainie. Kroki, które podejmują pracodawcy, to np. elastyczne formy pracy, większa dbałość o równowagę między życiem zawodowym i prywatnym, czy troska o zdrowie psychiczne i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

W kontekście obszaru *social* istotne znaczenie ma wdrożenie do polskiego porządku prawnego postanowień dwóch dyrektyw unijnych, tj.:

- **dyrektywy w sprawie równowagi między życiem zawodowym a prywatnym rodziców i opiekunów** (tzw. dyrektywa *work-life balance*) oraz
- **dyrektywy w sprawie przejrzystych i przewidywalnych warunków pracy w Unii Europejskiej**.

Termin na implementację tych dyrektyw do krajowych porządków prawnych minął w sierpniu 2022 r. Mimo że projekt polskiej ustawy znajduje się jeszcze na wczesnym etapie legislacyjnym, już teraz warto zwrócić uwagę na kilka istotnych kwestii. Polski ustawodawca będzie musiał:

- wdrożyć rozwiązania, które umożliwiają elastyczną organizację pracy,
- zmienić zasady urlopów rodzicielskich i zasiłków macierzyńskich,
- wprowadzić nowy urlop opiekuńczy i zwolnienia od pracy w pilnych sprawach rodzinnych,
- zapewnić pracownikowi prawo do wnioskowania o zmianę rodzaju umowy,
- nałożyć na pracodawcę obowiązek uzasadniania wypowiedzenia umowy na czas określony.

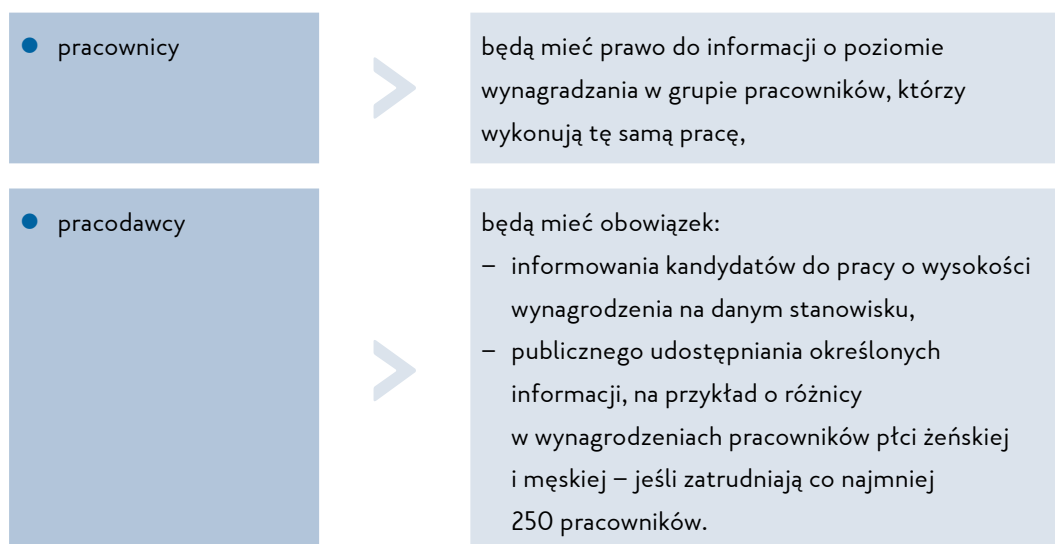
Dodatkowo, zarówno z punktu widzenia pracowników, jak i pracodawców, istotna jest planowana nowelizacja Kodeksu pracy. Wprowadzi do niego na stałe instytucję pracy zdalnej w miejsce obecnej telepracy i tymczasowych regulacji covidowych. Etap prac legislacyjnych nad projektem wskazuje, że wejścia w życie nowych przepisów możemy się spodziewać na początku 2023 r.

TRANSPARENTNOŚĆ I SPRAWIEDLIWOŚĆ PŁACOWA

Prawo do równego wynagrodzenia kobiet i mężczyzn za pracę jednakowej wartości wynika wprost z Konstytucji RP. Mimo tego luka płacowa między kobietami a mężczyznami w Polsce (*Gender Pay Gap*) wynosi obecnie od ok. **8%** do nawet **20%**, w zależności od przyjętych metod szacowania.

Komisja Europejska dostrzegła potrzebę skuteczniejszego stosowania przepisów dotyczących równości wynagrodzeń. W kwietniu 2021 r. przedstawiła projekt **dyrektywy w sprawie wzmocnienia stosowania zasady równości wynagrodzeń dla kobiet i mężczyzn za taką samą pracę lub pracę o takiej samej wartości** za pośrednictwem mechanizmów przejrzystości wynagrodzeń oraz mechanizmów egzekwowania. Dyrektywa zagwarantuje równość płac kobiet i mężczyzn oraz zmobilizuje pracodawców do wypełniania obowiązków z zakresu transparentności polityki wynagrodzeń.

Projekt dyrektywy przewiduje, że:

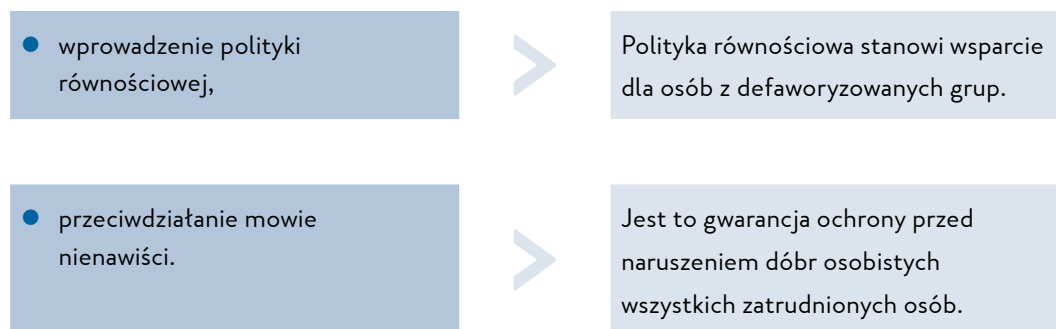

Zgodnie z projektem pracodawców czekają sankcje za powtarzające się naruszenia praw i obowiązków związanych z zasadą równości wynagrodzeń. Mogą obejmować np. cofnięcie publicznych świadczeń lub wyłączenie na określony czas z przyznawania zachęt finansowych lub kredytowych.

RÓŻNORODNOŚĆ

Kryteria społeczne ESG zakładają także promowanie różnorodności i równości wśród pracowników, bez względu na m.in. pochodzenie, wiek, niepełnosprawność, płeć czy orientację seksualną. Przedsiębiorstwa na etapie budowania strategii biznesowych powinny uwzględnić również tzw. strategię DEI (*diversity, equity, inclusion*), czyli różnorodność, równość i włączanie. Polski porządek prawny gwarantuje pewien minimalny standard działań w tym zakresie. Należy jednak pamiętać, że DEI to nie tylko przestrzeganie obowiązków dotyczących równego traktowania w zatrudnieniu wynikających Kodeksu pracy.

Inkluzywną kulturę organizacyjną można budować na przykład przez:

DOBRE PRAKTYKI

zaplanuj proces wdrożenia wartości ESG w firmie – przyjmij lub uaktualnij regulacje wewnętrzne w obszarze *social*

zbadaj potrzeby pracowników – możesz to zrobić podczas nieformalnych rozmów z pracownikami czy za pośrednictwem ankiet

obserwuj, co się sprawdza – jak prowadzenie zrównoważonej polityki HR wpływa np. na:

- postrzeganie Twojej firmy
- dobrostan pracowników i ich zaangażowanie
- rotacje zatrudnienia
- zainteresowanie inwestorów

unikaj negatywnego wpływu swojej działalności na prawa pracownicze i prawa człowieka – a gdy taki zaistnieje, podejmuj działania naprawcze

5.4. Prawa człowieka

**dr hab. Marcin Wiącek,
prof. UW**

Rzecznik Praw Obywatelskich

Realizacja programu zrównoważonego rozwoju nie jest możliwa – ani w państwie, ani w firmie – bez uwzględnienia podstawowych praw człowieka. W tym zwłaszcza, co zawsze podkreślam, poszanowania jego godności. Oczywiście wiążą się z tym prawo do równego traktowania, do czystego środowiska czy do edukacji. Mieści się w tym przeciwdziałanie przemocy, wykluczeniu i skrajnemu ubóstwu. Nie możemy też zapominać o tak ważnym celu, jakim jest sprawiedliwość społeczna.

Nie są to pojęcia ani zagadnienia nowe. Większość z nich wynika wprost z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Funkcjonują też od lat jako swego rodzaju wytyczne dotyczące zrównoważonego rozwoju na różnych szczeblach struktury państwowej i korporacyjnej. Autentyczną różnorodność i praktyczną inkluzywność w polityce państwa czy przedsiębiorstwa możemy zachować tylko wtedy, jeżeli uda nam się włączyć do jej tworzenia ludzi zainteresowanych. Powinni to być ludzie, którzy znają potrzeby środowiska, identyfikują się z nimi, potrafią walczyć o swoje cele, rozmawiać ze sobą i współdziałać. Muszą też rozumieć, że idea zrównoważonego rozwoju, tak jak i idea praw człowieka, to materia żywa, to my – w działaniu na rzecz określonych wartości.

Jeśli chcemy budować ład i porozumienie w pluralistycznym świecie, jeśli chcemy zrównoważonego rozwoju, to centralne miejsce w tych dążeniach musi stanowić dialog i otwartość na drugiego człowieka. Oczywiście możemy także sięgać po przymus prawny i pracować nad takim rozwiązaniami legislacyjnymi, które będą dawały oparcie osobom i instytucjom, które podejmują walkę z dyskryminacją. Takim, które chcą uczynić nasz świat, naszą pracę i nasze życie bardziej przyjaznym i godnym. Tylko że samo prawo tu z pewnością nie wystarczy.

Bardzo ważne jest pokazywanie i raportowanie działań podejmowanych na rzecz zrównoważonego rozwoju. Pozwala ono inspirować się wzajemnie, wymieniać doświadczeniami, pomysłami i projektami. Dlatego musimy jak najwięcej i najczęściej mówić o standardach ESG, a także zwiększać świadomość społeczną w tym zakresie. Musimy też lepiej organizować naszą współpracę w celu ich wdrażania. Tylko wtedy uda nam się zbudować powszechne, wewnętrzne przekonanie, że wszyscy ludzie są równi, a dbałość o prawa człowieka przynosi dobre owoce, zarówno w sensie społecznym jak i gospodarczym. Wszystkie kodeksy etyczne, zasady różnorodności, międzynarodowe standardy i zobowiązania to nie jest tylko zbiór papierowych zapisów, modny ozdóbek firm i instytucji, ale żywe prawo moralne w nas. Głębokie przekonanie, że świat powinien tak działać, w tym kierunku się rozwijać – bo jest to mądre i dobrze służy ludziom.

5.5. Prawa dziecka

Sylwia Nowik-Spiczonek

Dyrektor Fundraisingu,
UNICEF Polska

W wielu krajach dzieci i młodzież to niemal połowa ludności. Globalnie osoby poniżej 18. roku życia stanowią prawie 1/3 populacji. Biznes, niezależnie od wielkości, wchodzi w interakcje z dziećmi i wpływa na ich życie. Ten wpływ ma zarówno bezpośredni jak i pośredni charakter. Dzieci są także kluczowymi interesariuszami biznesu – jako konsumenci, członkowie rodzin pracowników, a także jako przyszli pracownicy i liderzy biznesu. To kluczowi członkowie społeczności i środowisk, w których działają firmy.

Coraz więcej uwagi poświęca się roli przedsiębiorstw w społeczeństwie, na równi z rządami i innymi podmiotami społecznymi. Rośnie również świadomość związków między biznesem a prawami człowieka, dlatego skupienie się na wpływie biznesu na dzieci jest tak ważne i potrzebne. Dzieci należą do najbardziej zmarginalizowanych i wrażliwych członków społeczeństwa. Rzadko udziela się im głosu lub konsultuje się z nimi decyzje podejmowane przez społeczności, nawet w sprawach bezpośrednio ich dotyczących, takich jak np. planowanie szkół i terenów rekreacyjnych. Jednak dzieci bardzo często udowadniają, że mogą dostarczać ważnych, alternatywnych punktów widzenia i wносить cenny wkład merytoryczny.

Pamiętajmy, że wszystkie dzieci mają prawa i że te prawa są równie ważne jak prawa dorosłych. Wzywamy przedsiębiorstwa do poszanowania i wspierania praw dziecka we wszystkich działaniach i relacjach biznesowych: w miejscu pracy, rynku, społeczności i środowisku. Jest to niezwykle ważne dla raportowania informacji z obszaru *social*.

Wszystkie przedsiębiorstwa powinny:

1

Przestrzegać praw dziecka oraz zobowiązać się do wspierania praw dziecka jako praw człowieka.

2

Przyczynić się do wyeliminowania pracy dzieci, włączając w to całą działalność biznesową i relacje biznesowe.

3

Zapewnić godną pracę młodym pracownikom, rodzicom i opiekunom dzieci.

4

Zapewnić ochronę i bezpieczeństwo dzieci w trakcie wszelkich podejmowanych działań i we wszystkich obiektach należących do przedsiębiorstwa.

5

Gwarantować, że produkty i usługi przedsiębiorstwa są bezpieczne dla dzieci.

6

Prowadzić działania marketingowe i reklamowe w poszanowaniu praw dziecka.

7

Przestrzegać praw dziecka w odniesieniu do środowiska oraz pozyskiwania i wykorzystania ziemi.

8

Przestrzegać i wspierać prawa dziecka w odniesieniu do środków bezpieczeństwa.

9

Pomagać chronić dzieci poszkodowane podczas kryzysów humanitarnych.

10

Wspierać wysiłki społeczeństw i rządów na rzecz ochrony i realizacji praw dziecka.

G

5.6. Governance/ład korporacyjny

Ostatnią ze składowych części ESG jest „**G**”, które oznacza *corporate governance* (ład korporacyjny). Obszar ten odnosi się do prawidłowego zarządzania organizacją. Składają się na niego odpowiednie procedury oraz systemy kontroli i zarządzania ryzykiem.

Ujawnienia z obszaru *governance* dotyczą m.in. tego:

- jaki organizacja przyjęła model biznesowy i jak uwzględniła w nim czynniki ESG,
- jakie organizacja posiada systemy zarządzania oraz zarządzania ryzykiem (w tym ryzykiem ESG),
- jaka jest struktura organów zarządczych organizacji,
- czy organizacja posiada system compliance,
- czy organizacja kieruje się zasadami etycznymi (np. posiada Kodeks Etyki, zdefiniowane wartości),
- czy organizacja ma wewnętrzne kodeksy, procedury czy standardy postępowania, przeciwdziałania naruszeniom prawa czy nadużyciom (np. posiada politykę antykorupcyjną, prezentową, dotyczącą konfliktu interesów, kodeks współpracy z kontrahentami, system whistleblowing...),
- w jaki sposób organizacja weryfikuje kontrahentów oraz zachowuje należyłą staranność w łańcuchu dostaw.

Jakie wyzwania prawne czekają Cię w obszarze governance?

WHISTLEBLOWING, CZYLI OCHRONA SYGNALISTÓW

Wiadomości o nieprawidłowościach wewnątrz organizacji (na przykład korupcji, naruszeniu ochrony danych osobowych czy środowiska) pochodzą z różnych źródeł. Wykrywają je audyty wewnętrzne/zewnętrzne, organy ścigania czy dziennikarze. Statystyki wskazują jednak, że najlepszym źródłem wiedzy na temat nadużyć są sygnaliści, czyli osoby, które w dobrej wierze zgłaszają naruszenia prawa w swoim środowisku zawodowym.

Takie zgłoszenia są niezwykle pomocne dla organizacji – dzięki nim każdy podmiot prawny może skuteczniej zarządzić ryzykiem braku zgodności i odpowiednio zareagować. Niestety, działalność sygnalistów zawsze jest obciążona ryzykiem działań odwetowych. Żeby im zapobiec i podkreślić pozytywną rolę, jaką pełnią sygnaliści w organizacji, prawodawca postanowił unormować kwestię ich ochrony. W ten sposób doczekaliśmy się dyrektywy o ochronie osób zgłaszających naruszenia prawa

oraz projektu polskiej ustawy, który ma ją implementować [termin minął 17 grudnia 2021 roku]. Oznacza to szereg obowiązków dla przedsiębiorców, które muszą oni spełnić. Należy m.in.:

- ustanowić procedurę zgłoszeń wewnętrznych zgodną z ustawą, w tym przeprowadzić konsultacje z organizacjami pracowników przed jej ustaleniem,
- zapewnić kanały zgłaszania,
- prowadzić rejestr zgłoszeń,
- zachować wymagania dot. poufności i ew. anonimowości,
- wyznaczyć i upoważnić odpowiednie osoby do obsługi zgłoszeń, w tym do prowadzenia postępowań wyjaśniających i wdrażania działań naprawczych, oraz przeszkolić je w tym celu,
- edukować wszystkich zatrudnionych w obszarze zgłaszania naruszeń – co, gdzie, w jaki sposób i do kogo mogą się zwrócić, gdy dowiedzą się o naruszeniu.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PODMIOTÓW ZBIOROWYCH

Statystyki wskazują, że obowiązująca od 2002 r. w Polsce ustawa o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych (u.o.p.z.) nie jest skutecznym narzędziem do walki z przestępczością skarbową i gospodarczą, której beneficjentem są podmioty zbiorowe. Efektywność tej ustawy ma zapewnić jej nowelizacja, która obecnie widnieje na agendzie prac na stronie Rządowego Centrum Legislacji. Legislacja wprowadza nowe zasady odpowiedzialności dla podmiotów zbiorowych, które zatrudniają więcej niż 500 pracowników albo ich obrót netto przekracza 100 mln euro. Te zasady to m.in.:

- wyeliminowanie warunku odpowiedzialności w postaci prejudykatu – uprzedniego skazania osoby fizycznej jako warunku odpowiedzialności podmiotu zbiorowego,
- umożliwienie prowadzenia postępowania wobec podmiotu zbiorowego niezależnie od procesu przeciwko działającej w jego imieniu osobie fizycznej,
- wprowadzenie odpowiedzialności również w przypadku, gdy nie wiemy, kto jest sprawcą czynu zabronionego,
- wskazanie osób, za które podmiot będzie ponosił odpowiedzialność,
- wskazanie przesłanek zawinienia przez podmiot zbiorowy (wina w wyborze, nadzorze, organizacyjna),
- wprowadzenie zasady odpowiedzialności za każde przestępstwo i przestępstwo skarbowe,
- zaostrzenie wymiaru kar – od 10 000 do 30 000 000 zł albo do wysokości 3% przychodu osiągniętego w roku obrotowym, w którym popełniono czyn zabroniony.

W stosunku do pozostałych podmiotów zbiorowych ustawodawca planuje:

- usunąć katalog przestępstw z art. 16 u.o.p.z. i zastąpić go zasadą odpowiedzialności za każde przestępstwo i przestępstwo skarbowe,
- wyeliminować warunek prejudykatu w stosunku do wybranych przestępstw.

Jednocześnie pewne zmiany w reżimie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych już zaszły w zakresie przestępstw środowiskowych. 1 września 2022 r. weszła w życie ustawa z dnia 22 lipca 2022 r. o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania przestępczości środowiskowej. Zgodnie z tą ustawą w stosunku do przestępstw środowiskowych prawodawca:

- wyeliminował warunek prejudykatu – uprzedniego skazania osoby fizycznej,
- rozszerzył zakres przestępstw środowiskowych, za który podmiot może zostać pociągnięty do odpowiedzialności, na cały rodzaj XXII Kodeksu karnego (przestępstwa przeciwko środowisku),
- podwyższył dolny wymiar kary do 10 000 zł i usunął ograniczenie w postaci powiązania wymiaru kary z wysokością przychodu (do 3%).

REGULACJA NALEŻYTEJ STARANNOŚCI

Uzupełnieniem regulacji dotyczących sprawozdawczości ESG jest projekt dyrektywy due diligence. Komisja Europejska planuje wprowadzić obowiązek zachowania przez przedsiębiorstwa należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju. Motywacją dla regulacji w tym zakresie jest rozwiązanie problemu nieprzestrzegania praw człowieka oraz negatywnego oddziaływania na środowisko. Tym samym ustawodawca unijny zobowiązuje przedsiębiorstwa do identyfikowania negatywnego wpływu ich działalności w tych obszarach oraz, w razie potrzeby, zapobiegania im oraz łagodzenia konsekwencji.

Warto podkreślić, że wniosek obejmuje nie tylko działalność własną przedsiębiorstwa, ale i jego spółki zależne oraz cały łańcuch wartości, tj. bezpośrednich i pośrednich kontrahentów biznesowych. Oznacza to rozszerzenie unijnych standardów na dostawców spoza terytorium UE i szereg wyzwań związanych z weryfikacją kontrahentów.

Projekt dyrektywy zakłada, że przedsiębiorstwa muszą m.in.:

- wdrożyć politykę należytej staranności,
- identyfikować rzeczywiste lub potencjalne negatywne skutki działalności dla praw człowieka oraz środowiska,
- zapobiegać potencjalnym skutkom tej negatywnej działalności lub je łagodzić,
- eliminować lub minimalizować faktyczne skutki tej negatywnej działalności,
- umożliwić składanie skarg dla osób i organizacji, które mają uzasadnione obawy co do negatywnych skutków działalności,
- monitorować skuteczność polityki i środków w zakresie należytej staranności,
- publikować informacje dotyczące należytej staranności.

Sankcją za naruszenie obowiązków będą kary ustanowione przez państwa członkowskie oraz, niezależnie, odpowiedzialność cywilna indywidualnych pokrzywdzonych.

DYREKTYWA W SPRAWIE KOBIEC W ZARZĄDACH

Jednym ze wskaźników w obszarze *governance* jest struktura najwyższych organów. Jest z tym związana także kwestia różnorodności – przede wszystkim stopnia zróżnicowania zarządu i rady nadzorczej spółki pod względem takich czynników jak płeć. Ważnym instrumentem jest podejmowanie działań wyrównawczych, na przykład przyjęcie parytetu płci do obsadzenia określonego

organu spółki. Zgodnie z Dobrymi Praktykami publikowanymi przez Giełdę Papierów Wartościowych, warunkiem zapewnienia różnorodności w organach spółki pod względem płci jest udział mniejszości w danym organie na poziomie nie niższym niż 30%.

Kwestią zapewnienia udziału kobiet w zarządach zajmuje się także Unia Europejska. Pierwszy wniosek **dyrektywy Women on Boards** pojawił się w 2012 roku, ale przez opór w Radzie dyrektywa została odblokowana dopiero w 2022 roku.

Zgodnie z wnioskiem ustawodawczym wszystkie notowane duże spółki muszą zapewnić, że przedstawiciele płci niedostatecznie reprezentowanej zajmują co najmniej:

- **40%** stanowisk niewykonawczych,
- **33%** wszystkich stanowisk w zarządzie (wykonawczych i niewykonawczych).

Spółki muszą osiągnąć ten określony procent do końca czerwca 2026 r. Dyrektywa zobowiąże państwa członkowskie do ustanowienia sankcji za brak zgodności z przepisami. Noncompliance będzie obarczony ryzykiem.

5.7. Compliance

U podstaw całego ESG, w szczególności obszaru *governance*, leży *compliance*. Jedno bez drugiego nie istnieje. Istotą raportowania w zakresie zrównoważonego rozwoju jest w końcu informowanie interesariuszy, w jaki sposób w nasz model biznesowy wpisujemy ryzyka ESG.

Compliance to całościowy system regulacji, rozwiązań organizacyjnych oraz narzędzi wdrożonych w organizacji, który zapewnia zgodność jej działania z przepisami prawa oraz dobrowolnie przyjętymi normami postępowania (np. regulacjami wewnętrznymi, standardami branżowymi, dobrymi praktykami czy kodeksami etycznymi). *Compliance Management System* (CMS, system zarządzania zgodnością) w organizacji pozwala skutecznie zapobiegać powstawaniu nieprawidłowości w organizacji, a tym samym zabezpiecza organizację oraz organy zarządcze przed odpowiedzialnością prawną. Wdrożenie *compliance* pozwala skutecznie zarządzać ryzykiem i je zmniejszać, unikać strat wizerunkowych oraz zwiększyć zaufanie interesariuszy do organizacji.

Co łączy ESG z compliance?

Język wartości jest kluczowy dla wdrożenia ESG. Wartości, jakie niesie ze sobą *compliance*, powinny zostać wpisane we wszystkie procesy zachodzące w organizacji, w tym w raportowanie w zakresie zrównoważonego rozwoju. ESG odzwierciedla nie tylko same dane niefinansowe, ale i wartości i sposób działania odpowiedzialnego biznesu.

- Dojrzały compliance w centrum stawia interesariuszy – każdego, kto ma styczność z organizacją. Raportowanie ESG ma na celu zaspokojenie ich potrzeb.
- Osoby, które pełnią funkcję compliance w organizacji, często same są odpowiedzialne za raportowanie ESG lub są istotną częścią multidyscyplinarnych zespołów. Compliance oficerowie, rzecznicy etyki czy eksperci do spraw zgodności mają kompetencje i doświadczenie w badaniu procesów w organizacji, analizowaniu ryzyka czy przeprowadzaniu audytów. Wiedzą, które aspekty niefinansowe istotnie wpływają na spółkę i współpracują z wieloma działami w organizacji.
- Raportowanie ESG jest jednym z elementów procesu zarządzania. Ujawnienia mają pokazać odporność organizacji na ryzyka z zakresu zrównoważonego rozwoju. Zarówno compliance jak i ESG mają za zadanie zidentyfikować ryzyka, zarządzać nimi i wykorzystać szanse.
- Wdrożenie systemu compliance to świetne ćwiczenie przed wdrożeniem ESG. Warunki wprowadzenia ESG do strategii organizacji są tożsame z przyjęciem CMS – opracowanie strategii, odpowiednich procedur, zaangażowanie zarządu i tone-at-the-top, komunikacja wewnętrzna i zewnętrzna oraz nieustanne doskonalenie systemu.
- Sam proces raportowania ESG to zadanie podobne do tego, z którym na co dzień ma do czynienia compliance. Również cele tego procesu są tożsame z celami, jakie stawia sobie compliance – transparentność, zaangażowanie interesariuszy, identyfikacja szans i zagrożeń, prezentacja zgodności z normami, znalezienie obszarów do poprawy.

DOBRE PRAKTYKI

zdefiniuj wartości Twojej organizacji – niech będą dla Ciebie punktem wyjścia we wdrażaniu ESG

w modelu biznesowym Twojej organizacji oraz w procesie zarządzania ryzykiem uwzględnij ryzyka w zakresie zrównoważonego rozwoju

sprawdź, czy Twoja organizacja wdrożyła CMS – jeśli...

TAK – zaktualizuj go o ryzyka z obszaru ESG
NIE – pomyśl o jego wdrożeniu

przeprowadź audyt wewnętrznych procedur i je zaktualizuj/wprowadź nowe – w tym wymagane przez nowe przepisy, np. procedurę zgłoszeń wewnętrznych

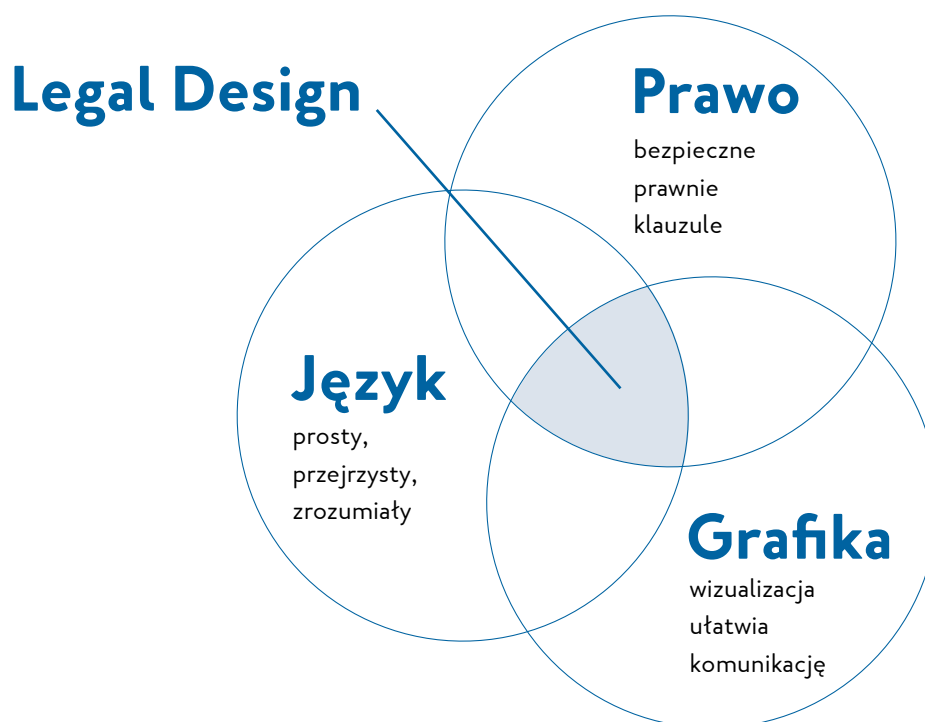

raportuj dane ESG w taki sposób, żeby zaspokoić potrzeby interesariuszy – przede wszystkim dbaj o ich dostępność i transparentność

5.8. Legal Design

Język, którego używają przedsiębiorcy w komunikacji inicjatyw z zakresu ESG oraz samym raportowaniu niefinansowym, powinien być prosty i jasny. Klarowny, dostosowany do odbiorcy przekaz jest kluczowy dla wdrażania lub modyfikowania ESG w organizacji oraz samego raportowania.

Legal Design to innowacyjne podejście do komunikacji prawnej. Opiera się na trzech filarach: JĘZYK, GRAFIKA, PRAWO.

Język: Prosty język (*plain language*) to jasne, zrozumiałe sformułowania, które dobieramy pod odbiorcę dokumentu. Komunikat przekazujemy w formie zdań i bezpośrednich zwrotów do nadawcy.

Grafika: Przemyślana grafika ułatwia zapamiętanie treści komunikatu czy nawigację po dokumencie. Pozwala na znalezienie szybko tych informacji, których potrzebujemy. Stosujemy rozwiązania, które dopasowują dokument do obrotu wyłącznie elektronicznego. Ponadto sprawia, że podmiot wyróżnia się na rynku i kojarzymy go z konkretny brandem.

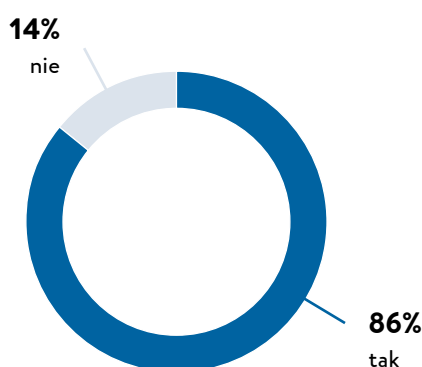
Prawo: Dokument przygotowany w metodologii *Legal Design* daje nam bezpieczeństwo prawne. Stosujemy proste, łatwe do zrozumienia i zapamiętania klauzule.

Rezultatem pracy w metodologii *Legal Design* jest dopasowany do odbiorcy dokumentu jasny komunikat, który wspomagają odpowiednie wizualizacje graficzne. **Jednocześnie jest on zgodny z prawem, a odbiorca może go skutecznie użyć.** Wyniki badań wskazują, że wykorzystanie *Legal Design* pozytywnie wpływa na zaufanie pracowników i kontrahentów do organizacji.

Co łączy ESG z Legal Design?

- Jedną z cech zrównoważonego rozwoju jest odpowiedzialność. Przedsiębiorcę, który używa *plain language*, postrzegamy jako przedsiębiorcę odpowiedzialnego. Taki przedsiębiorca dba o jakość komunikacji w organizacji i poza nią.
- ESG i *Legal Design* nierozzerwalnie łączą się z zasadą transparentności. Zastosowanie zasad *plain language* przy pracy nad treścią raportu sprawi, że będzie on czytelny i jasny.
- Świadomość ESG na rynku jest średnia. Jej wzrost wymaga skutecznej edukacji. Prostota przekazu i umiejętne dopasowanie grafiki wspierają skuteczność przekazywania informacji zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz organizacji na temat nadchodzących przepisów prawnych.
- *Legal Design* wzmacnia efektywność komunikacji, a ta w obszarze ESG jest niezwykle potrzebna i pozytywnie odbierana. Dopasowanie komunikatu do grup interesariuszy może stanowić dodatkowy atut organizacji.
- Komunikaty w formule *Legal Design* dają firmie dodatkowy argument, że dochowała należytej staranności w organizacji wewnętrznej. Prosta i klarowna komunikacja zmniejsza ryzyko *noncompliance*.
- Na podstawie analizy poprzednich raportów organizacje przeprowadzają zmiany – między innymi modyfikują strukturę czy wygląd raportu. Organizacje najczęściej wprowadzają nawigację pliku czy jasny podział na sekcje, które odpowiadają każdemu z obszarów ESG.

Wykres 25. Czy ważne są dla Ciebie język i grafika sprawozdania?

W badaniu, które przeprowadzaliśmy, aż **86%** organizacji wskazało, że zarówno język jak i grafika sprawozdania z działalności spółki są dla nich istotne. Ankieterzy podkreślali potrzebę zastosowania w sprawozdaniu prostego języka i dopasowanej grafiki (tj. wizualizacje procesów, wykresy, tabele, podział na sekcje), które zwiększą rozumienie treści raportu.

Pozostałe **14%** organizacji wyraziło obawę, że zabiegi językowe i graficzne mogą służyć marketingowi. Dlatego podkreślamy, że atrakcyjność w tych dwóch obszarach, choć ważna, nie powinna mieć większej wartości niż treść sprawozdania. Merytoryka zawsze powinna być priorytetem. Poza tym odpowiedzią na te obawy będzie wymóg zachowania dla sprawozdania jednolitego formatu elektronicznego. CSRD wyznaczy tym samym standard dla raportów ESG również pod względem formy.

DOBRE PRAKTYKI

rozważ zmianę języka komunikacji dokumentacji wewnętrznej na plain language – pokaż, że dbasz o transparentność i jakość komunikacji również wewnątrz organizacji

przygotuj sprawozdanie z działalności jednostki zgodnie z zasadami prostego języka

zastosuj grafikę, która ułatwi:

– rozumienie treści sprawozdania – żeby przekaz trafił do Twoich interesariuszy

– nawigację po dokumencie – żeby odbiorca mógł z łatwością znaleźć w długim dokumencie potrzebne treści

podziel sprawozdanie na sekcje, które odpowiadają poszczególnym obszarom ESG

5.9. Rola szkolnictwa wyższego

dr hab. Piotr Wachowiak,
prof. SGH

Rektor Szkoły Głównej Handlowej
w Warszawie

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie jako wiodąca polska uczelnia ekonomiczna przykłada dużą wagę do społecznej odpowiedzialności oraz zrównoważonego rozwoju w działalności edukacyjnej, naukowej i aktywności społecznej. Rosnące zainteresowanie obszarem ESG zarówno wśród pracowników jak i studentów jest z jednej strony konsekwencją coraz powszechniejszej świadomości współczesnych wyzwań, z drugiej – odpowiedzią na proaktywną postawę władz Uczelni w tym zakresie.

Przed polskim biznesem stoi dużo wyzwań w kontekście zrównoważonego rozwoju. Do tej pory obszar CSR postrzegany był przez wielu menadżerów jako element stricte marketingowy, wizerunkowy lub wyłącznie zaangażowania społecznego. Z biegiem czasu część firm zaczęła uwzględniać działania z zakresu społecznej odpowiedzialności w podejmowaniu kluczowych decyzji biznesowych. Dziś coraz odważniej mówimy już nie o CSR, ale o ESG – nowej jakości w zakresie zrównoważonego rozwoju i koncepcji biznesu, w której takie czynniki jak środowisko naturalne, społeczeństwo i ład korporacyjny stanowią spójny motor napędowy biznesu. Determinantem tych decyzji są względy ekonomiczne. W działaniach ESG widzą drogę do poprawy efektywności kosztowej i zwiększenia swojej konkurencyjności.

Niestety, wiele podmiotów nie jest w ogóle przygotowanych na nadchodzące wyzwania. Po pierwsze, działania na rzecz neutralności klimatycznej. Świat stoi na granicy destabilizacji gospodarczej, co ma ścisły związek z katastrofą klimatyczną. Jeśli nie będziemy w szybkim tempie zmierzać w kierunku neutralności klimatycznej, nie będziemy w stanie powstrzymać fatalnych skutków tego zjawiska. Po drugie, nowe unijne wytyczne do raportowania ESG. Firmy, i już nie tylko te notowane na GPW, będą zobligowane do rzetelnego ujawniania informacji dotyczących m.in. emisji CO₂ w ramach całego łańcucha wartości czy wpływu ryzyk klimatycznych na swój model biznesowy. Do tej pory niewiele z nich uwzględniało w raportach takie parametry. Nieumiejętność zmierzenia danych ESG, nierzetelne raportowanie tych danych lub nawet brak raportowania mogą spowodować, że dana firma po prostu wypadnie z łańcucha B2B, nawet jeśli do tej pory z powodzeniem prowadziła swoją działalność. Warto zatem, aby polski biznes już dziś odpowiedział sobie na pytanie, czy jest gotów zmierzyć się z tymi wyzwaniami.

Edukacja w tym zakresie, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii klimatycznych, ściśle wpisuje się w misję uczelni, jaką jest konieczność odpowiedzi na współczesne wyzwania cywilizacyjne. Co zatem mogą zrobić szkoły wyższe, aby w realny sposób przyczynić się do poprawy tego stanu rzeczy i przeciwdziałać kryzysowi klimatycznemu i ekonomicznemu? Powinny uczestniczyć w rozwiązywaniu problemów związanych z obecnym kryzysem klimatycznym w ramach szeroko rozumianego ekosystemu, obejmującego różnych interesariuszy, a także kształtować liderów, którzy taką działalność podejmą. Rola ta jest kluczowa w tworzeniu przyszłości opartej na koncepcji zrównoważonego rozwoju. Włączanie się w debaty nad ważnymi kwestiami społecznymi, takimi jak wyzwania klimatyczne, to dla uczelni absolutny obowiązek.

DEKLARACJA SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI UCZELNI

Deklaracja Społecznej Odpowiedzialności Uczelni stanowi dobrowolne zaangażowanie się szkół wyższych w promowanie idei zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności w programach edukacyjnych, badaniach naukowych, ale także rozwiązaniach zarządczych i organizacyjnych uczelni. Celem Deklaracji jest budowanie szerokiej świadomości społecznej na temat roli uczelni w kształtowaniu warunków dla zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju. Wdrażanie zobowiązań Deklaracji wpływa na skuteczniejsze dopasowanie oferty edukacyjnej dla studentów do aktualnych wyzwań gospodarczych, w tym przede wszystkim rynku pracy, włączeniu do przedmiotów nauczania tematów związanych z etyką biznesu, społeczną odpowiedzialnością, wpływem środowiskowym czy współpracą z otoczeniem. Deklaracja skierowana jest do wszystkich uczelni publicznych i prywatnych oferujących edukację na wszystkich kierunkach studiów. Najważniejsza jest wola uczelni do realizacji misji edukacyjnej i wychowawczej w duchu nowoczesnej edukacji globalnej uwzględniającej trendy związane ze zrównoważonym rozwojem i społeczną odpowiedzialnością. SGH jest jednym w pierwszych sygnatariuszy Deklaracji, a przystąpienie Uczelni do niej miało miejsce w 2017 roku. Obecnie sygnatariuszami jest 160 szkół wyższych z całej Polski.

STRATEGIA SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI SGH

Na SGH z powodzeniem funkcjonuje Komisja Rektorska ds. Społecznej Odpowiedzialności, w skład której wchodzi pracownicy, studenci i doktoranci. Komisja wypracowała kluczowy dokument – strategię społecznej odpowiedzialności SGH, która aktualnie jest wdrażana w życie. To jedna ze strategii przekrojowych zaplanowanych do realizacji wraz ze strategią rozwoju uczelni na lata 2022–2032 i w swych założeniach ściśle nawiązuje do wytycznych strategii rozwoju SGH. Planowane działania wskazane w strategii społecznej odpowiedzialności uczelni mają na celu jak najpełniejsze uwzględnienie zagadnień ESG w dydaktyce, aktywności naukowej, jak również w przedsięwzięciach o charakterze społecznym, wspierających zarówno społeczność lokalną, jak i rozwiązywanie problemów o charakterze globalnym, w tym problemów środowiskowych. Przyjęcie strategii wskazuje, jak kluczowym elementem rozwoju Uczelni jest jej zrównoważony rozwój i stosowanie najwyższych standardów społecznej odpowiedzialności we wszystkich obszarach funkcjonowania SGH: nauce, dydaktyce, relacjach z otoczeniem oraz zarządzaniu uczelnią.

INICJATYWA ESG

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie oraz Fundacja Instytut Studiów Wschodnich (organizator Forum Ekonomicznego) zdecydowały się wspólnie odpowiedzieć nadchodzące wyzwania w obszarze ESG, powołując Inicjatywę ESG. Ma ona za zadanie skupiać osoby, dla których wartości ESG stanowią kluczowy element prowadzenia działalności biznesowej oraz zaangażowania społecznego. Inicjatywa ESG będzie pełnić rolę rady zrzeszającej firmy, instytucje i świat nauki, dla których wartości ESG stanowią oś prowadzenia biznesu. Celem projektu jest stworzenie platformy do wymiany wiedzy i doświadczeń w zakresie prowadzenia biznesu zgodnego z zasadami ESG. Towarzyszyć temu będą edukacja i promocja najlepszych praktyk w obszarze ESG oraz podejmowanie rzetelnej dyskusji na temat kierunków zmian wraz z prezentacją optymalnych rozwiązań zwiększających efektywność przedsiębiorstw oraz jakość życia społecznego. Działalność Inicjatywy ESG będzie miała systematyczny charakter, a jej wymiar roboczy będzie związany z ciągłym tworzeniem materiałów edukacyjnych, opracowań naukowych i zabieraniem głosu w debacie publicznej na temat kierunków zmian w obszarze ESG oraz raportowania. Partnerami Inicjatywy ESG będą podmioty posiadające kluczową rolę w formowaniu standardów i kreowaniu najlepszych praktyk w zakresie ESG.

5.10. Perspektywa samorządów

Jakub Mielczarek

Dyrektor Biura
Polskie Regiony – Związek
Województw RP

Związek Województw RP obserwuje zmiany rzeczywistości społeczno-gospodarczej i rozwiązania legislacyjne, które je odzwierciedlają. Ostatnie lata pokazały, że idea zrównoważonego rozwoju nie ogranicza się do dbałości o klimat, odpowiedni poziom wód i bioróżnorodność. Wymiar środowiskowy należy stale równoważyć z wymiarami: społecznym i łańcem korporacyjnym. Dbałość o zrównoważony rozwój i promowanie inwestycji, które uwzględniają w swoich celach także kwestie ESG, to podstawa.

Nie jest to obce sektorowi publicznemu. W samorządach z powodzeniem wdrażamy ideę społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR):

- w zakresie **środowiska** – niskoemisyjny transport publiczny, ochrona środowiska, oczyszczalnie ścieków, dbanie o czyste powietrze, polityka przestrzenna,
- w zakresie **społeczeństwa** – angażowanie obywateli w realizację projektów, budżety obywatelskie, kreowanie dobrych praktyk w działalności aparatów smart city oraz e-zdrowie,
- w zakresie **ładu korporacyjnego** – zrównoważone finansowanie, nadzór właścicielski nad spółkami komunalnymi, procedury równościowe w organach stanowiących, przejrzystość i transparentność.

Dyskusja, która toczy się wokół ESG oraz wytyczne do raportowania niefinansowego przekonują nas, że głównym adresatem tego typu działań są aktualnie spółki. Niemniej jest to dla nas interesujące z innej perspektywy – organy administracji samorządowej mogą się zaangażować w propagowanie informacji na temat ESG wśród podmiotów działających na ich terenie.

Raportowanie w zakresie zrównoważonego rozwoju jest ciekawym zagadnieniem, na które zwracają uwagę instytucje publiczne głównie z uwagi na wytyczne i regulacje związane z dystrybucją środków publicznych. Zarówno przy dofinansowaniu dużych inwestycji jak i przy monitorowaniu działalności podległych jednostek bierzemy pod uwagę zarówno dane finansowe jak i wskaźniki merytoryczne, co daje nam pełen obraz jakości działania instytucji lub zasadności nowej inwestycji.

Nie ulega dla nas wątpliwości, że system wymaga ciągłych zmian i edukacji pracowników odpowiedzialnych za jego wdrożenie. Na dzień dzisiejszy stoimy przed kilkoma dylematami i barierami w trakcie wdrażania raportowania niefinansowego. Można do nich zaliczyć:

- przydzielenie odpowiedzialności za raportowanie tylko jednej osobie, która nie ma przełożenia na całość działania organizacji,
- traktowanie ESG jako narzędzia wspomagającego sprzedaż czy narzędzia marketingowego, a nie przedmiotu realnej zmiany u przedsiębiorcy,
- oczekiwanie, że przedsiębiorstwa będą na własny koszt wprowadzać rozwiązania minimalizujące skutki rozwoju globalnego rynku – bez zachęt i niwelowania barier ze strony organów publicznych,
- traktowanie transparentności dalej jako tematu tabu – problem z rzetelnością dostarczanych informacji.

Czynniki ESG to drogowskaz dla organów administracji publicznej. Jesteśmy bezpośrednio odpowiedzialni za inwestycje poprawiające dostęp do ochrony zdrowia czy edukacji, ale także wpływające na stan środowiska naturalnego i jakość powietrza w lokalnym otoczeniu. Wszystko to bezpośrednio przekłada się na jakość życia. Mimo że zobowiązania klimatyczne rządów, samorządów i przedsiębiorstw oraz wzrost zrównoważonego finansowania nabierają tempa, to zmiany wciąż zachodzą za wolno w porównaniu ze skalą inwestycji w scenariuszu net zero.

Sektor publiczny, w tym samorzady, znajdują się w idealnym położeniu do przejęcia roli lidera w projektowaniu, wdrażaniu oraz śledzeniu postępów w zakresie celów zrównoważonego rozwoju. Powinny także być ośrodkiem inicjowania zintegrowanych i systematycznych działań angażujących sektor prywatny w zrównoważone inwestycje na ich terenie.

6. Głos biznesu

Z tej części dowiesz się, jak organizacje z różnych branż działają w obszarze ESG. Nasi Partnerzy pokażą swoje doświadczenia, dobre praktyki oraz inicjatywy.

Przemysław Kulik

Dyrektor Biura CSR i Raportowania
Zrównoważonego Rozwoju

W ostatnich latach na świecie umocnił się trend, zgodnie z którym inwestorzy, kredytodawcy i zarządzający aktywami na całym świecie oczekują od spółek dodatkowych informacji w zakresie danych środowiskowych, społecznych oraz związanych z łańcem korporacyjnym. Już teraz wiemy, że raportowanie danych niefinansowych stanowi kluczowy element decyzji inwestycyjnych. Zjawisko to przyspieszyło, kiedy pandemia oraz wojna uświadomiły nam, jak bardzo jesteśmy zależni od zjawisk naturalnych i konfliktów oraz jak wielki wpływ ma na nas degradacja środowiska naturalnego oraz wynikające z niej konsekwencje społeczne. Kryzys gospodarczy i geopolityczny jeszcze silniej uwypuklają potrzebę realizacji działań w sposób odpowiedzialny i zrównoważony.

W BGK w 2021 roku ogłosiliśmy nową strategię biznesową, która kładzie nacisk właśnie na zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy. Prowadzimy Projekt „Zrównoważony rozwój”, który ma kluczowe znaczenie dla przyszłości banku. Jako jedyny w Polsce bank rozwoju chcemy być liderem programów na rzecz zrównoważonego rozwoju i tym samym wzorem dla innych organizacji. Intensywnie pracujemy, aby już za rok 2022 przygotować pierwszy raport zintegrowany zgodnie z wytycznymi *International Integrated Reporting Framework* i poddać go audytowi. Chcemy w ten sposób przygotować się do wejścia w życie CSRD.

Naszą bardzo ważną inicjatywą na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarki i społeczeństwa jest też Idea 3W: woda-wodór-węgiel. Te trzy zasoby, odpowiednio wykorzystywane, zmienią polską gospodarkę w bardziej innowacyjną i konkurencyjną. Celem przedsięwzięcia jest wsparcie świata nauki i biznesu w rozwoju nowoczesnych technologii stosowanych w przemyśle, energetyce i medycynie. Chcemy za jego pomocą aktywizować społeczeństwo, biznes, świat nauki i administrację państwową. Przed całą ludzkością stoją ogromne wyzwania, w tym klimatyczne – Idea 3W daje na nie odpowiedź. To zdrowsza, czystsza i zaawansowana technologicznie przyszłość.

Kolejny, równie ważny, filar naszej strategii dotyczy zaangażowania społecznego. Jego celem jest budowa i pobudzenie kapitału społecznego oraz wzmacnianie tożsamości narodowej. Chcemy kształtować postawy i zachowania w lokalnych społecznościach m.in. przez nasze własne działania z zakresu CSR, projekty fundacji Banku Gospodarstwa Krajowego, współpracę z innymi instytucjami, fundacjami czy administracją. Działamy w obszarze tworzenia i ochrony dziedzictwa kultury narodowej. Wspólnie działamy w obszarze tworzenia i ochrony dziedzictwa kultury narodowej. Wzmacniamy działania z zakresu kultury fizycznej, budowania i rozwijania kapitału intelektualnego oraz tworzenia zdrowego i bezpiecznego środowiska naturalnego.

Olgierd Borzęcki

Dyrektor Departamentu
Ryzyka Operacyjnego

W związku z obowiązkiem nałożonym na sektor bankowy przez unijnego nadzorcę – European Bank Authority (EBA) – przygotowujemy się do raportowania ujawnień z zakresu ryzyka ESG. Obowiązek ten wynika z rozwoju III filaru, w tym działań zwiększających transparentność sektora, i stanowi część raportowania obowiązkowego ryzyka zgodnie z rozporządzeniem CRR. Działania te mają na celu zwiększenie kontroli społecznej funkcjonowania instytucji bankowych, w który to obszar wpisują się ujawnienia z zakresu ryzyka ESG. Publikowane dane będą stanowić podstawową informację dla inwestorów.

Ujawnienia ryzyka ESG składają się z dwóch części – raporty ujawnień informacji jakościowych oraz informacji ilościowych. Pierwsze ujawnienia ryzyka ESG banki muszą zaraportować wg stanu na koniec 2022 r. na początku 2023 roku. Od tego momentu zakres prezentowanych danych będzie wzrastał etapami aż do 2024 r. Stanowi to ogromne wyzwanie dla sektora bankowego w Unii Europejskiej, głównie w odniesieniu do:

- prezentowania swoich strategii dotyczących zarządzania ryzykiem ESG (informacje jakościowe) oraz
- zaangażowania w poszczególne sektory gospodarki, typy podmiotów oraz typy finansowań w taki sposób, aby móc pokazać swoją odporność na ryzyka ESG – w szczególności na ryzyko przejścia czy fizyczne – ale też m.in. zobrazować miary swoich dostosowań do realizacji scenariuszy Net Zero Emmissions 2050 (informacje ilościowe).

Ujawnienia ryzyka ESG bazują w głównej mierze na prezentacji raportów, które agregują informacje na temat ekspozycji banku w niestandardowych układach zarządczych. Oznacza to w pierwszej kolejności konieczność przesłania informacji o ekspozycjach, jakie obecnie posiadamy w naszym portfelu. Następnie dane te będziemy uzupełniać w zakresie podatności na ryzyka fizyczne, oznaczać lub szacować efektywność energetyczną zabezpieczeń czy wreszcie analizować finansowania pod kątem taksonomii UE oraz prezentować zakresy emisji gazów cieplarnianych naszych klientów.

Zebranie wymaganych przez europejskiego nadzorcę informacji ilościowych stanowi największe zadanie dla sektora. Dla banku oznacza to natomiast konieczność rozbudowy procesów oraz systemów ankietowych wobec klientów, a w kolejnym kroku konieczność przetwarzania tych obszernych danych i budowania na ich podstawie raportów zgodnie z wytycznymi EBA.

Monika Bień-Tomaszewska

Dyrektor działu prawnego
i organizacyjnego, członek zarządu

Commercial Metals Company zostało utworzone w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju w 1915 roku. Wraz z rozwojem firmy od małego zakładu przerobu złomu w Dallas w stanie Teksas, już od początku w naturalny sposób uwzględnialiśmy w naszej strategii rozwoju zrównoważone praktyki biznesowe. Począwszy od pierwszego odlanego kęsa stali w latach 60-tych, produkowaliśmy stal z wykorzystaniem technologii produkcji stali w piecach elektrycznych EAF, która jest znacznie bardziej wydajna niż tradycyjna technologia wielkopicowa. Zużywa 82% mniej energii niż wynosi średnia przemysłowa i emituje o 63% mniej CO₂ na tonę przetopionej stali.

Podczas gdy niektórzy zmieniają swoje procesy, aby stać się „bardziej przyjaznymi dla środowiska”, my produkujemy od zawsze z szacunkiem dla środowiska i w zrównoważony sposób. Nie tylko szcycimy się osiągnięciami środowiskowymi i swoją historią zrównoważonego rozwoju, ale też nie ustajemy w poszukiwaniu efektywnych sposobów gospodarowania zasobami, aby budować i redukować wpływ na środowisko. Do produkcji naszych nowych wyrobów wykorzystujemy 100% stali pochodzącej z recyklingu.

SUSTSTEEL

CMC Poland sp. z o.o. posiada certyfikat suststeel. Suststeel to marka ustanowiona i zarządzana przez europejskie stowarzyszenie producentów żelaza i stali EUROFER, która stworzona została głównie dla stalowych wyrobów budowlanych. Ma na celu promowanie koncepcji zrównoważonego rozwoju opartej na kompleksowym połączeniu kwestii gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Podejście bazujące na wzajemnym oddziaływaniu tych 3 elementów wspiera tworzenie coraz bardziej zrównoważonych produktów oraz zmniejszenie ich wpływu na środowisko, z uwzględnieniem rosnącej świadomości i potrzeb konsumentów.

Zgodnie z wymaganiami marka jest weryfikowana i certyfikowana przez niezależną stronę. Certyfikat przyznawany jest na okres 5 lat, a dodatkowo w każdym roku polega kontroli. W kwietniu 2022 r. uzyskaliśmy certyfikat ponownie, co oznacza, że spełniamy wymagania dotyczące ekonomicznych, środowiskowych i społecznych aspektów zrównoważonego rozwoju.

Wymagania te opierają się na Zrównoważonym Systemie Zarządzania [SMS] oraz 21 Key Performance Indicators [KPIs]. System KPI ustala minimalne wskaźniki [RV] dla każdego z KPI i opisuje

metodologię zastosowaną do ich wyników, w zależności od stopnia spełnienia zdefiniowanych poziomów. Key Performance Indicators (KPI) obejmują ekonomię (2 KPI), środowisko (10 KPI, z czego aż 9 obowiązkowych do spełnienia), sprawy socjalne (7 KPI, z czego 3 obowiązkowe do spełnienia), jakość wyrobów (1 KPI) oraz BHP (2 KPI).

Ostatni audyt nadzoru wykazał, że 8 z 12 obowiązkowych KPI realizujemy powyżej wartości referencyjnych, w tym 4 z nich na poziomie maksymalnym. Wśród naszych mocnych stron znalazły się:

- wysoka jakość produkowanych wyrobów i zadowolenie klienta,
- intensywne działania społeczne,
- zgodność z prawem w zakresie wymagań środowiskowych.

Ponadto, żeby spełnić wymagania suststeel, wdrożyliśmy, utrzymujemy i ciągle doskonalimy Zrównoważony System Zarządzania. System ten jest powiązany z naszym Zintegrowanym Systemem Zarządzania i funkcjonuje w oparciu o normy ISO 9001:2015 [System Zarządzania Jakością], ISO 14001:2015 [System Zarządzania Środowiskowego] czy ISO 45001:2018 [System Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy].

KSZTAŁCENIE DUALNE

Aktywnie angażujemy się w proces kształcenia przyszłego pokolenia pracowników, które wkroczy na rynek pracy:

- współpracujemy z lokalnymi technikami w ramach dualnego systemu kształcenia,
- wspieramy społeczność lokalną i rozwój szkolnictwa technicznego,
- organizujemy dla uczniów zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe na naszych wydziałach produkcyjnych oraz w obszarze logistyki.

W trakcie zajęć praktycznych w hucie uczniowie nabywają nowe kompetencje i praktyczne umiejętności pod okiem naszych doświadczonych pracowników na warsztatach szkoleniowych przygotowanych specjalnie w tym celu. Pomagamy młodym ludziom w zdobyciu dobrego zawodu. Pokazujemy, że działalność zawodowa w przemyśle może być atrakcyjna, dać szansę na podjęcie dobrze płatnej pracy po zakończeniu nauki i stwarzać szerokie możliwości rozwoju zawodowego.

LPP

Ewa Janczukowicz-Cichosz

Ekspertka ds. zrównoważonego rozwoju

W LPP już od dawna działamy w oparciu o strategię zrównoważonego rozwoju, która obejmuje wszystkie procesy w firmie. Wiemy, że działania ESG nabierają coraz większego znaczenia, dlatego przykładamy dużą wagę do właściwego pomiaru i raportowania realizowanych przez nas celów oraz do analizy wyników podejmowanych działań środowiskowych i społecznych.

STANDARD ECO AWARE

Standard Eco Aware korzeniami sięga pierwszej strategii zrównoważonego rozwoju LPP. Pierwotnie dotyczył wybranych działań z zakresu zielonej agendy w szczególności przy projektowaniu kolekcji, ale z czasem stał się znakiem naszej dbałości o środowisko naturalne w kluczowych procesach. Jest w naszej strategii zrównoważonego rozwoju wyjątkowo ważnym celem.

Wszystkie materiały zastosowane w kolekcjach Eco Aware posiadają certyfikat niezależnej organizacji albo kupowane są od dostawcy, który jest właścicielem technologii przyjaznych środowisku. Nasi pracownicy mają obowiązek sprawdzenia certyfikatu produktu, potwierdzenia każdego zakupu z działem zrównoważonego rozwoju LPP oraz przygotowania odpowiedniej dokumentacji, która potwierdza zgodność materiału zastosowanego w produkcji z naszymi standardami.

Na metkach odzieży wyjaśniamy, czy dana odzież spełnia warunki standardu Eco Aware. W naszym raporcie zintegrowanym można znaleźć szczegółowy opis bardziej przyjaznych środowisku materiałów, które są zgodne ze standardem Eco Aware. Są to na przykład włókna organiczne (jak powszechnie stosowana w naszych kolekcjach bawełna organiczna), celulozowe biodegradowalne (jak produkty firmy Lenzing), z recyklingu (certyfikowane w oparciu o standardy międzynarodowe jak *Recycled Claim Standard*) czy inne, które są tworzone z myślą o minimalizacji wpływu naszej działalności biznesowej na środowisko (jak kolekcje z poliuretanu na bazie wody). W roku obrotowym 2021/22 kolekcje Eco Aware stanowiły 26% odzieży wyprodukowanej przez LPP.

Cały czas też uważnie śledzimy rynek surowców i wszelkie innowacje. Staramy się nieustannie wprowadzać do oferty przyjazne środowisku materiały i szukać rozwiązań, które ograniczają wpływ na środowisko najczęściej stosowanych przez nas tkanin i materiałów. Wiemy, że jednym z kamieni milowych na drodze ku zmniejszeniu negatywnego wpływu branży modowej na środowisko jest właśnie możliwość powszechnego stosowania nowych tkanin. Między innymi dlatego

w 2021 roku dołączyliśmy do grona partnerów Cotton made in Africa Fundacji Aid by Trade. Projekt ma na celu wdrożenie uznanego na świecie standardu dla zrównoważonych upraw bawełny w Afryce. Zakontraktowaliśmy zakup bawełny zgodnej ze standardem CmiA, której ilość pozwoli nam wyprodukować aż 60 mln sztuk produktów posiadających w składzie od 95 do 100% udziału tego surowca. Tym samym aż 20% kolekcji marek LPP zaplanowanych do sprzedaży na rok 2022 wykonamy z bawełny pozyskiwanej w sposób zrównoważony.

PRODUKCJA KOLEKCJI

Sposób pozyskiwania surowców oraz proces produkcyjny, który uwzględnia najnowsze, proekologiczne rozwiązania technologiczne, mają szczególne znaczenie dla branży odzieżowej i globalnych wyzwań środowiskowych. Dlatego rozwijamy autorski program Eco Aware Production, koncentrując się na wsparciu naszych dostawców we wdrażaniu najlepszych praktyk ograniczających zużycie zasobów naturalnych. W 2021 roku objęliśmy nim już 30% fabryk szyjących dla LPP w Południowej Azji. Do 2023 roku program ten obejmie m.in. 100% fabryk jeansów.

Jako pierwsza polska firma przystąpiliśmy do Porozumienia *Zero Discharge of Hazardous Chemicals* (ZDHC), które dąży do bezpieczeństwa chemicznego produkcji odzieży.

Osiągnięcie pełnej zgodności z wytycznymi dotyczącymi stosowania substancji chemicznych w naszej branży wymaga współpracy z wieloma podmiotami. Trudno znaleźć dziś fabrykę szyjącą tylko dla jednego zamawiającego, dlatego jedynie wspólny wysiłek wielu firm pozwoli wypracować i wdrożyć standardy obowiązujące wszystkich producentów.

SALONY SPRZEDAŻY

Rozpoczęliśmy wdrażanie programu Eco Aware Stores, którym planujemy objąć 100% naszych sklepów do 2025 roku. Celem programu jest znaczące zmniejszenie zużycia energii, a w konsekwencji – redukcja emisji. Kontrola zużycia mediów w salonach opiera się u nas na dwóch filarach.

Pierwszym jest instalacja systemów telemetrii, które pozwalają monitorować zużycie energii. Celem tego działania jest ustalenie dalszych kroków w kierunku większej efektywności energetycznej. Stosujemy dotychczasowe pomiary temperatury w salonach, dzięki czemu optymalizujemy działanie systemów klimatyzacji, oraz pomiary zużycia wody.

Drugi filar naszych działań to tzw. system Singu FM do zarządzania i utrzymania ruchu salonów. System ten umożliwia gromadzenie i analizę danych (również w czasie bieżącym), planowanie przeglądów w oparciu o aktualny stan instalacji oraz planowanie i realizację konserwacji zapobiegawczej. Możliwość dokładniejszego analizowania alertów w sytuacji anomalii funkcjonowania pozwala na szybką reakcję i ograniczenie zbędnego zużycia energii.

DOSTAWCY

Monitorowanie wpływu, jaki nasza działalność biznesowa wywiera na otoczenie, szczególnie

w kontekście warunków pracy w krajach rozwijających się, jest nieodłącznym elementem naszego działania. Nasze biura i niezależne firmy audytorskie regularnie audytują dostawców. W ciągu ostatnich 8 lat zrealizowaliśmy szereg inicjatyw, których nadrzędnym celem była kontrola łańcucha dostaw, szczególnie w zakresie poprawy warunków pracy i bezpieczeństwa w fabrykach.

Warunkiem naszej kooperacji z dostawcami jest przestrzeganie zasad zawartych m.in. w „[Kodeksie Postępowania LPP](#)”. Wszyscy nasi dostawcy muszą bezwzględnie przestrzegać zawartych w nich wymagań. Dokument uwzględnia zapisy konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy i Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, a także zobowiązuje dostawców do dbałości o środowisko naturalne.

Zasady opisane w Kodeksie obejmują m.in.:

- konieczność posiadania odpowiedniej polityki wynagrodzeń i warunków formalnych zatrudniania pracowników,
- bezwzględny zakaz zatrudniania dzieci,
- dobrowolność pracy,
- wolność zrzeszania się,
- równość traktowania wszystkich pracowników,
- standardy bezpieczeństwa i higieny pracy.

REDUKCJA EMISJI

Od 2017 roku raportujemy emisje gazów cieplarnianych i stale rozwijamy zakres sprawozdawczości na ten temat. W 2022 roku uwzględniliśmy po raz pierwszy wszystkie zakresy i wszystkie kategorie zdefiniowane według metody GHG Protocol:

- 4 420,67 t CO₂e – emisje w zakresie 1, obejmujące bezpośrednie emisje związane ze spalaniem paliw i zużyciem czynników chłodniczych w budynkach i pojazdach firmy,
- 11 985,14 t CO₂e – emisje w zakresie 2, obejmujące pośrednie emisje związane ze zużyciem zakupionej energii elektrycznej i ciepłej w budynkach LPP,
- 3 017 744,90 t CO₂e – pośrednie emisje ujęte w zakresie 3, związane z produkcją i dystrybucją zakupionego towaru, dostarczeniem do klienta, użytkowaniem i utylizacją sprzedanego towaru oraz funkcjonowaniem całej firmy w zakresach innych niż opisane w zakresie 1 i 2.

Jesteśmy [pierwszą polską firmą branży odzieżowej, która przystąpiła do światowej inicjatywy Science Based Targets](#). Inicjatywa ta wspiera sektor prywatny w działaniach na rzecz walki z globalnym ociepleniem. To jeden z elementów naszej drogi do wypracowania strategii dekarbonizacji, której cele jeszcze w tym roku poddane zostaną weryfikacji według metodyki SBTi. Profesjonalna ocena naukowa strategii ma nam pomóc w [osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 roku](#).

OPAKOWANIA

W strategii zrównoważonego rozwoju „For People for Our Planet” ustaliliśmy, że [do 2025 roku wszystkie wykorzystywane przez nas plastikowe opakowania będą spełniać jedno z kryteriów:](#)

w 100% nadawać się do ponownego użycia, podlegać recyklingowi lub kompostowaniu. Dotyczy to zarówno opakowań stosowanych w sprzedaży stacjonarnej i internetowej oraz operacjach logistycznych, w tym przesyłek produktów od dostawców.

Każdy rok to dla nas nowe przedsięwzięcia:

- 2019** Dołączyliśmy do New Plastics Economy Global Commitment, tj. globalnej inicjatywy związanej przez Fundację Ellen MacArthur we współpracy z ONZ. Porozumienie skupia ponad 400 przedstawicieli biznesu i rządów, którzy działają na rzecz eliminacji odpadów i zanieczyszczeń z tworzyw sztucznych.
- 2020** Dołączyliśmy do Polskiego Paktu Plastikowego, tj. międzysektorowej platformy zrzeszającej uczestników łańcucha wartości tworzyw sztucznych z obszaru opakowań. Jako sygnatariusz paktu zobowiązujemy się do racjonalnego zarządzania plastikiem w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym.
- 2021** Rozpoczęliśmy współpracę z organizacją Canopy, która wraz z największymi przedstawicielami branży leśnej i ich dostawcami wdraża rozwiązania biznesowe służące ochronie lasów. Ich celem jest zrównoważenie łańcucha dostaw w odniesieniu do zakupów papieru, opakowań i tkanin z masy celulozowej.

ODPOWIEDZIALNA KONSUMPCJA

W LPP wprowadzanie zmian zaczynamy od siebie – ale dbamy także o rozwój idei zrównoważonego rozwoju wśród konsumentów. W naszych sklepach trwa zbiórka używanej odzieży. Klienci wybranych salonów w Polsce przynoszą ubrania z dowolną metką i zostawiają je w specjalnie oznaczonych pojemnikach. Odzież trafia do dezynfekcji, po czym przekazujemy ją potrzebującym. Projekt rozpoczął się od marki Reserved, a w 2019 roku dołączyły także salony House i Mohito. Do końca 2022 roku odzież każdej marki, również nienależącej do LPP, będzie można oddać w każdym ze sklepów w Polsce.

W czerwcu 2022 r. wystartowaliśmy z kampanią „Dbaj o ubranie”. Celem tej kampanii jest uwrażliwienie klientów, że prawidłowa i odpowiedzialna pielęgnacja odzieży pozwala nam dłużej cieszyć się ulubionymi ubraniami i w mniejszym stopniu negatywnie wpływać na środowisko. Oszczędzamy w ten sposób nie tylko pieniądze, ale także planetę. Świadome podejście do pielęgnacji odzieży to mniejsze zużycie energii i wody oraz mniejsze emisje CO₂ do atmosfery.

LUDZIE

Przez lata wypracowaliśmy łącznie nas zasady – takie jak odpowiedzialność, otwartość i szacunek do innych – a także twórczą i nieformalną atmosferę pracy. W połączeniu z unikatowymi kompetencjami naszych pracowników, oferowanymi przez nas możliwościami rozwoju zawodowego i wspólną pasją do mody, tworzymy silny i zgrany zespół.

Na każdym etapie naszego modelu biznesowego przestrzegamy praw człowieka i wymagamy tego również od naszych dostawców. Poszanowanie praw człowieka w LPP przejawia się w podejmo-

waniu działań, które regulują i promują godne traktowanie naszych pracowników, dostawców, klientów i innych interesariuszy. Aktywnie działamy na rzecz różnorodności – dowodem na to są nasze codzienne praktyki. Zobowiązaliśmy się do tego w 2019 roku przez podpisanie Karty Różnorodności. W 2021 roku opracowaliśmy politykę Grupy LPP dotyczącą poszanowania tych praw. Kluczowym elementem prac nad dokumentem było wsparcie eksperckie zapewnione przez Polski Instytut Praw Człowieka i Biznesu (PIHRB), które pozwoliło nie tylko lepiej zrozumieć współczesne wyzwania firmy z branży odzieżowej, ale również opracować dokument stanowiący drogowskaz postępowania w całym, rozproszonym łańcuchu wartości. W ramach współpracy z PIHRB przedstawiciele zarządu LPP wraz z kluczowymi menadżerami z Polski i spółek zagranicznych odbyli szkolenia i warsztaty w zakresie międzynarodowych wytycznych dotyczących praw człowieka przyjętych przez ONZ oraz OECD. Tematem spotkań były także takie obszary jak ESG, nowy standard raportowania informacji w zakresie zrównoważonego rozwoju, Taksonomia UE, należyta staranność w obszarze praw człowieka, a także powiązania pomiędzy prawami człowieka a standardami DEI oraz koncepcją organizacji opartej na zaufaniu.

Weronika Krzywicka-Styzińska

Koordinator Projektów ESG

Anna Ozimek

Compliance Officer

Od wielu lat jesteśmy liderem w produkcji zrównoważonych środków transportu publicznego w Europie. W 2021 roku pojazdy z napędami alternatywnymi stanowiły aż **41%** naszej produkcji. W 2021 roku nasz udział w rynku autobusów zeroemisyjnych z napędem elektrycznym i wodorowym w Europie osiągnął poziom **15,1%**, co zapewniło naszej firmie pierwszą pozycję w sprzedaży tej kategorii pojazdów.

Jesteśmy przekonani, że dzięki naszym produktom pełnimy istotną rolę w urzeczywistnianiu się wizji zrównoważonych miast oraz wspieramy realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ. Pojazdy elektryczne i wodorowe nie emitują żadnych zanieczyszczeń w miejscu użytkowania, zapewniają komfort jazdy i oferują niski poziom generowanego hałasu – dzięki czemu zwiększają jakość życia w mieście. Ich wprowadzanie na ulice miast znacznie ogranicza zanieczyszczenie środowiska i wspiera zapewnienie bezpiecznej przyszłości dla kolejnych pokoleń.

Od lat prowadzimy badania i wdrażamy innowacje, by dostarczać szeroką ofertę pojazdów nisko- i zeroemisyjnych, która klientom na całym świecie pozwala wybierać czysty, cichy i bezpieczny transport zbiorowy. Ponad 25 lat doświadczenia zaowocowało rozbudowanym portfolio autobusów elektrycznych i wodorowych. Kształtowaliśmy je, aby dostosować się do potrzeb różnych miast i klientów i tym samym umożliwić im sprawną transformację w kierunku zrównoważonego transportu. Rozwój technologiczny w naszej branży jest szczególnie widoczny w obszarze baterii. Dążąc do uzyskiwania najwyższych parametrów i zasięgów naszych pojazdów, sukcesywnie pracujemy nad zwiększaniem wartości energii nominalnej w bateriach o tej samej masie.

KODEKS DOBRYCH PRAKTYK

Zasady etyczne towarzyszą Solaris od początku prowadzenia działalności. Nasze wartości odzwierciedla Kodeks Dobrych Praktyk. Zawarty w nim zbiór zasad etycznych opartych na uczciwości, odpowiedzialności i wzajemnym szacunku jest fundamentem naszej codziennej pracy. Stawiamy przed sobą długofalowe cele, które obejmują minimalizowanie wpływu na środowisko, świadome funkcjonowanie w przestrzeni społecznej i działanie zgodnie z zasadami odpowiedzialnego ładu korporacyjnego.

Obowiązuje nas również Kodeks Postępowania Grupy CAF, której jesteśmy częścią. Opisuje on przyjęte w całej Grupie normy postępowania i zasady etyczne, które opierają się na ścisłym

przestrzeganiu prawa, Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz dziesięciu zasad inicjatywy UN Global Compact. Zasady te obejmują prawa człowieka, prawa pracownicze, ochronę środowiska oraz walkę z korupcją.

RELACJE Z DOSTAWCAMI

Chcemy upewnić się, że podejmujemy współpracę z podmiotami, które wyznają tożsame do naszych wartości. W tym celu przekazujemy nasze wartości w łańcuchu dostaw. Ustanowiliśmy Kodeks Postępowania dla Dostawców, który stanowi dla nas podstawę nawiązywania relacji biznesowych z dostawcami i ma im pomóc lepiej zrozumieć stawiane przed nimi oczekiwania. Wdrożyliśmy również instrukcje z zakresu należytej staranności, które stanowią podstawę oceny wiarygodności kontrahentów oraz spełniania wymogów z zakresu compliance.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ŚRODOWISKO NATURALNE

Dbłość o środowisko naturalne jest jedną z głównych wartości, które nam towarzyszą. Dążymy do rozsądnego i oszczędnego gospodarowania zasobami naturalnymi. Unikamy negatywnego wpływu na środowisko. Ograniczamy zużycie surowców, zasobów naturalnych i prowadzimy racjonalną gospodarkę odpadami. Zarządzamy łańcuchem dostaw tak, by nie tylko osiągać założone cele biznesowe, ale także przyczyniać się do zrównoważonego rozwoju.

PRAWA CZŁOWIEKA

Systematycznie wdrażamy różnego rodzaju rozwiązania związane z poszanowaniem praw człowieka. Głównym celem naszych działań jest zminimalizowanie ryzyka naruszenia praw człowieka związanego, nawet pośrednio, z działalnością Solaris. Stosujemy mechanizm, który ma temu zapobiegać – przed przystąpieniem do projektu przeprowadzamy jego ocenę pod kątem ryzyka naruszenia praw człowieka.

BADANIE CYKLU ŻYCIA PRODUKTU (LCA)

Ocena oddziaływania środowiskowego organizacji nie jest możliwa bez poznania wpływu jej produktów w całym cyklu życia. Wiedza oparta na rzetelnych i sprawdzalnych danych oraz ścisła współpraca z dostawcami to jedyny wybór dla firm, które pragną odpowiedzialnie zarządzać oddziaływaniem środowiskowym swoich produktów.

W 2021 roku rozpoczęliśmy ocenę cyklu życia [ang. *Life Cycle Assessment*, LCA] dwóch typów autobusów: Solaris Urbino 18 electric i Solaris Urbino 12 hybrid. Ocena ta pozwoliła nam zidentyfikować procesy, materiały oraz komponenty, które mają największe oddziaływanie na środowisko. Dzięki pozyskanym informacjom Solaris Bus & Coach może kontynuować pracę nad doskonaleniem profilu produktów w całym cyklu życia w sposób bardziej efektywny i ukierunkowany. W kolejnych latach planujemy rozszerzyć zakres analizy o pozostałe typy aut.

Przeprowadzenie analizy LCA pojazdów wiązało się między innymi z koniecznością pozyskania szczegółowych informacji na temat materiałów wykorzystywanych do produkcji komponentów,

które stanowią wyposażenie pojazdów marki Solaris, a także procesów, które wspierają ich produkcję. W ramach procesu oceny wpływu środowiskowego wzięliśmy pod uwagę wszystkie etapy życia produktu: zaczynając od wydobycia i transportu surowców, przez produkcję komponentów i autobusu oraz transport gotowego pojazdu do klienta, a kończąc na eksploatacji, utrzymaniu i utylizacji pojazdu.

W kwietniu 2022 roku na bazie kalkulacji LCA uzyskaliśmy dla pojazdów Solaris Urbino 18 electric i Solaris Urbino 12 hybrid zweryfikowane przez stronę trzecią etykiety środowiskowe EPD [ang. *Environmental Product Declaration*].

Przeprowadzenie przez nas analizy cyklu życia oraz uzyskanie etykiet EPD wspiera operatorów transportu publicznego w dokonywaniu bardziej odpowiedzialnych decyzji zakupowych. Dzięki tym działaniom mogą oni kierować się nie tylko ceną, parametrami technicznymi pojazdu czy warunkami gwarancji i serwisowania, ale także tym, jak zakup danego produktu wpłynie na środowisko naturalne. W tym sensie deklaracja EPD wspiera świadome wybory środowiskowe i motywuje producentów do coraz bardziej odpowiedzialnego zarządzania łańcuchami dostaw i procesem produkcji.

ROZWIĄZANIA WSPIERAJĄCE KSZTAŁCENIE PRZYSZŁYCH KADR

Edukację zawodową przyszłych pracowników i pracowniczek oraz kształcenie kadr inżynierskich traktujemy jako jeden z naszych priorytetów.

Już w 2007 roku zaangażowaliśmy się na rzecz kształcenia zawodowego przy współpracy ze szkołami z Wielkopolski. Zachęceni pozytywnymi efektami tego programu, w 2014 roku poszerzyliśmy program edukacyjny o studia dualne realizowane we współpracy z Politechniką Poznańską.

Obecnie współpracujemy z dwoma szkołami ponadgimnazjalnymi z Wielkopolski: Szkołą Branżową I Stopnia w Zespole Szkół Rolniczych w Środzie Wielkopolskiej oraz Branżową Szkołą I Stopnia w Murowanej Goślinie. Wspieramy edukację młodych osób w zawodach: mechatronik i ślusarz. Uczniowie klas patronackich uczęszczają na zajęcia praktyczne w zakładach produkcyjnych Solaris Bus & Coach. Z kolei w ramach współpracy z Politechniką Poznańską możliwość pracy w motoryzacji już na etapie nauki mają studenci i studentki Wydziału Automatyki, Robotyki i Elektrotechniki.

Każda grupa w programie klas patronackich i studiów dualnych ma swoich opiekunów i opiekunki, którzy dbają o dobre wdrożenie młodych osób i realizację zadań w ramach pracy w Solaris Bus & Coach. W ten sposób program klas patronackich i studiów dualnych wspiera w rozwoju także naszych pracowników i pracowniczek. Zadania w zakresie funkcji opiekuna i opiekunki są nie tylko nowym, ciekawym wyzwaniem, ale także wspierają rozwój kompetencji miękkich naszych pracowników i pracowniczek takich jak m.in. umiejętności komunikacyjne, zarządzanie zespołem czy przekazywanie wiedzy. Doświadczenie bycia opiekunem lub opiekunką zwiększa także motywację naszych pracowników i pracowniczek poprzez możliwość poznania nowych osób i styczność z przedstawicielami i przedstawicielkami młodszego pokolenia.

Projekty klas patronackich i studiów dualnych gwarantują jak najlepsze przygotowanie młodych ludzi do rozpoczęcia życia zawodowego oraz zapewniają im dostęp do najnowszej wiedzy i technologii w branży automotive. Programy te wspierają także lokalne szkolnictwo i stanowią inwestycję w miejscowy rynek pracy. Dla Solaris Bus & Coach to z kolei możliwość, aby mieć swój udział w kształceniu młodych osób w kierunku e-mobilności przez przekazywanie najbardziej aktualnej wiedzy o innowacjach. Po zakończeniu edukacji osoby biorące udział w programach mogą zasilić zespół firmy, posiadając już wiedzę o organizacji, technologii i produktach.

Anna Derucka

Dyrektor Personalny,
Członek zarządu

Katarzyna Pomianowska

Manager Biura Zarządu

Patrycja Zamorska

EHS Manager

KODEKS ETYKI

Kierujemy się wartościami Torf Corporation od ponad trzydziestu lat. Wśród nich wiodące znaczenie ma dla nas zamiłowanie do środowiska naturalnego, wszelakich jego bogactw i korzystnych dla człowieka właściwości. Chcemy dbać o jego stan w świetle dzisiejszych obaw i zagrożeń.

Drogowskazem działań jest nasz „Kodeks Etyki”. Wdrożyliśmy go, ponieważ chcemy zapewnić naszym klientom i partnerom biznesowym najwyższą jakość produktów, które wytwarzamy i dostarczamy. Wszystkie nasze działania opieramy na naszych zasadniczych wartościach.

DBAMY O ŚRODOWISKO

Zabiegamy o zbilansowanie procesu produkcji, żeby minimalizować związane z nim negatywne oddziaływanie na środowisko. Obecnie nie jest to możliwe w takim stopniu, w jakim byśmy chcieli – jest to nasz długoterminowy cel. Dlatego cały czas dążymy do całkowitego uniezależnienia się od nieprzyjaznych dla środowiska materiałów.

Obecnie większość naszych indeksów surowcowych pochodzi ze źródeł zrównoważonych [RSPO]. Już na etapie wdrażania nowych produktów mamy na uwadze dbałość o środowisko. Staramy się wybierać materiały biodegradowalne lub takie, które podlegają recyklingowi, jako substytut dla plastikowych opakowań, aby minimalizować niekorzystny wpływ na ekosystemy. Tam, gdzie to możliwe, stosujemy upcykling – na przykład wykorzystujemy odpady w postaci kwiatów/pestek owoców i wykorzystujemy je w recepturach naszych kosmetyków. Nasze opakowania z papieru pochodzą w większości ze źródeł zrównoważonych.

Informacje z zakresu bezpieczeństwa i ochrony środowiska są stałym elementem naszych cyklicznych spotkań w Torf Corporation. Obliczamy ślad węglowy dla organizacji i produktów.

Rozpoczęliśmy także szereg inicjatyw zwiększających świadomość środowiskową wśród pracowników:

- dzień bezpieczeństwa, na którym również pojawiały się zagadnienia związane z ochroną środowiska,

- akcja „zużywaj mniej wody/prądu” w trosce o środowisko – umieściliśmy zaprojektowane oznaczenia na każdym włączniku światła, prądu czy wody,
- zbiórka obuwia, ich naprawa, renowacja oraz rozdysponowanie dla potrzebujących – według nas ponowne użycie to jedno z najbardziej zrównoważonych sposobów zagospodarowania przedmiotów, których już nie używamy oraz ważny element gospodarki obiegu zamkniętego,
- wdrożenie gospodarki cyrkularnej odpadów – np. przez ponowne wykorzystanie podkładów etykietowych używanych przy produkcji naszych kosmetyków.

RÓWNOŚĆ

Chcemy, by nasze kosmetyki odpowiadały na potrzeby wszystkich naszych Klientów. Tworzymy linie, które są odpowiednie dla kobiet i mężczyzn w różnym wieku. Wprowadzamy zmiany w naszych produktach, żeby nadążać za ich wymaganiami.

TESTOWANIE KOSMETYKÓW

Naszym priorytetem jest dbałość o środowisko naturalne, gdyż to z jego bogactw czerpiemy składniki naszych kosmetyków. Dlatego nie stosujemy składników testowanych w sposób nieetyczny. Bazujemy na półproduktach naturalnego pochodzenia albo wytwarzamy je sami. Nawiązujemy stałe współpracy tylko z tymi dostawcami, którzy wyznają ważne dla nas wartości, i do których mamy zaufanie.

PRAWA CZŁOWIEKA

Nie akceptujemy wykorzystywania pracy niewolniczej, pracy dzieci, handlu ludźmi, pozyskiwania surowców z terenów objętych konfliktami ani żadnych działań wbrew postanowieniom aktów prawnych z zakresu ochrony środowiska i bezpieczeństwa pracy. Nie wyrażamy też zgody na naruszenia innych praw osobistych, politycznych, ekonomiczno-społecznych ani kulturowych, przysługujących każdemu człowiekowi na całym świecie. Dotyczy to zarówno nas jak i podmiotów, które z nami współpracują.

POLITYKA DOSTAWCÓW

Wszystkie podmioty zewnętrzne, z którymi współpracujemy, traktujemy z szacunkiem – tak, jak sami chcielibyśmy być traktowani. Przede wszystkim współpracujemy ze sprawdzonymi i zaufanymi podmiotami. W kontaktach z nowymi podmiotami stosujemy dotatkowe środki ostrożności, żeby upewnić się, że dostarczają oni produkty spełniające nasze normy jakościowe. Kierujemy się zasadami zaufania i partnerstwa – współpracujemy z podmiotami, które podzielają nasze wartości, w szczególności dbałość o środowisko, naturalność oraz transparentność. W kontaktach z dostawcami stosujemy reguły naszej Polityki zakupowej.

PRYWATNOŚĆ I OCHRONA DANYCH

Respektujemy prawo do prywatności. Przestrzegamy zasad ochrony danych osobowych wszystkich osób, z którymi współpracujemy, oraz naszych Klientów. Gromadzimy jedynie niezbędne dane

osobowe oraz dbamy o ich bezpieczne przechowywanie. Tam, gdzie nasza wiedza nie sięga, korzystamy z porady prawnej przed dokonaniem czynności, z którą związane jest wykorzystanie danych osobowych. Nie gromadzimy danych wrażliwych, o ile nie jest to prawnie wymagane. Pouczamy naszych pracowników o konieczności zachowania w poufności powierzonych im danych.

PRACOWNICY

Zapewniamy naszym pracownikom warunki pracy, które zapewniają im komfort zarówno fizyczny jak i psychiczny. Staramy się nawiązywać częsty kontakt z poszczególnymi pracownikami i odpowiadać na zgłaszane przez nich potrzeby. Każdy pracownik ma możliwość bezpośredniego kontaktu w sprawie swoich oczekiwań – jesteśmy zawsze otwarci na dyskusję. Każdą zatrudnianą przez nas osobę wybieramy na podstawie obiektywnych wymogów związanych z konkretnym stanowiskiem. Może u nas pracować każdy, niezależnie od płci, wieku, koloru skóry, osobistych przekonań oraz przyszłych planów.

Wdrożyliśmy Politykę antymobbingową, żeby zapobiec ewentualnym naruszeniom, które mogą wyniknąć z nieprawidłowego traktowania pracowników. Na co dzień współpracujemy w tym zakresie ze związkami zawodowymi – naszymi partnerami społecznymi, którzy pełnią istotną funkcję konsultacyjną w naszej organizacji. Związki zawodowe uczestniczą w tworzeniu naszych regulaminów i procedur, zasiadają w komisjach: BHP, antymobbingowej i socjalnej, a także biorą udział w działaniach prozdrowotnych, promujących bezpieczeństwo oraz badających nastroje pracownicze.

PRZECIWDZIAŁANIE NADUŻYCIOM

Przestrzegamy prawa i zapobiegamy możliwościom jego naruszenia. Nasze wewnętrzne regulacje określają katalog działań, które podejmują pracownicy firmy, żeby zapobiegać naruszeniom lub określonym nieprawidłowościom działań.

DROBNE UPOMINKI

Pracownicy przestrzegają naszej Procedury upominkowej. Procedura określa dozwolony sposób postępowania w przypadku przyjmowania przez pracowników drobnych upominków od podmiotów zewnętrznych. Wszystkie czynności powinny odbywać się w sposób transparentny, w oparciu o jednolite zasady i w sposób wykluczający możliwość uznania za działanie o znamionach korupcji.

PRZECIWDZIAŁANIE KORUPCJI

Podchodzimy z dużą ostrożnością do sytuacji, w której nasz pracownik dostaje dodatkową korzyść majątkową od podmiotów zewnętrznych. Pod żadnym pozorem nie tolerujemy łapówkarstwa ani żadnej innej formy nieuczciwego przekazywania lub obiecywania przekazania form gratyfikacji. Dlatego wdrożyliśmy Kodeks antykorupcyjny. Kodeks opisuje zasady związane z przeciwdziałaniem korupcji, która jest obszarem szczególnego ryzyka.

POSTĘPOWANIE W PRZYPADKU NIEZGODNOŚCI

Wczesne sygnalizowanie możliwych naruszeń lub nieprawidłowości działań przedsiębiorstwa jest dla nas bardzo istotne. Wierzymy, że w ten sposób można zapobiec dalszej eskalacji problemu oraz stworzyć możliwość ugodowego rozwiązania sytuacji. W tym celu zapewniamy każdemu pracownikowi firmy możliwość zgłaszania zauważonych nieprawidłowości i wątpliwości co do zgodności działań z procedurami. Takie osoby traktujemy jako działające dla dobra firmy. Zapewniamy im szczególną ochronę, w szczególności tożsamości. Działania odwetowe podejmowane wobec osób zgłaszających są zabronione, a ich podejmowanie może być podstawą pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Jako organizacja jesteśmy również gotowi na wprowadzenia regulacji wynikających z regulacji implementujących dyrektywę w sprawie ochrony osób zgłaszających naruszenia prawa Unii, która ustanawia zasady i procedury ochrony sygnalistów. Czekamy w tym zakresie na polską ustawę.

ZAANGAŻOWANIE

Rozwijamy umiejętności naszych pracowników w oparciu o zdefiniowany Torfowy Model Przywództwa wraz z określonymi kluczowymi kompetencjami. Program rozwoju kompetencji, w tym oceny 360 stopni oraz stworzony program torfowych talentów, zapewniają wzrost pracowników w ramach organizacji. Te umiejętności są niezbędne do kontynuacji biznesu, również przez grupę wskazanych sukcesorów.

Zaangażowanie naszych pracowników z różnych obszarów organizacji przejawia się również w ramach działalności w torfowej grupie wolontaryjnej:

- nawiązujemy współpracę z Nadleśnictwem Świeradów Zdrój w zakresie działań na rzecz torfowisk w Dolinie Izery,
- przeprowadzamy szereg zbiórek w celu wsparcia potrzebujących ludzi i zwierząt,
- oferujemy wsparcie produktowe dla Organizacji Pożytku Publicznego.

SZKOLENIA

Kiedy implementujemy regulacje wewnętrzne – poza standardowym rozestaniem, wywieszeniem czy wyświetleniem regulacji różnymi kanałami – przygotowujemy prezentacje i prowadzimy szkolenia z ich zakresu dla dedykowanych działów. Gdy wdrażaliśmy Kodeks Etyki, Kodeks Antykorupcyjny czy Politykę antymobbingową, zorganizowaliśmy w naszej spółce Tydzień Etyki. Podczas całego tygodnia nie tylko każdego dnia wysyłaliśmy specjalnie zaadresowane na tę okazję informacje, ale i zaprosiliśmy doradców zewnętrznych, którzy prowadzili tematyczne warsztaty i wykłady.

Marta Białecka

Dyrektor Biura Zarządu,
Compliance officer

Grupa Veolia od wielu lat działa w obszarze ESG. Tylko w Polsce w ciągu 25 lat obecności na rynku osiągnęliśmy znaczące sukcesy w dziedzinie poprawy komfortu życia swoich klientów, zatrzymania niekorzystnych zmian klimatycznych oraz zapobieżenia utracie bioróżnorodności. Działamy w trzech wzajemnie uzupełniających się liniach biznesowych tj. energii, wody i odpadów – świadczymy usługi podstawowe na rzecz społeczeństwa. Każda z rozwijanych przez nas linii ma bezpośredni wpływ na wszystkie obszary mieszczące się w ramach sformułowania „ESG”. Ten termin jest nierozdzielnie powiązany z biznesem, który Veolia prowadzi w Polsce oraz na całym świecie.

Misją Veolii jest „odnawianie zasobów świata”, a założeniem w kontekście obecnej strategii biznesowej – bycie wzorcową firmą w procesie transformacji ekologicznej. Transformacja ekologiczna oznacza dla nas pracę nad radykalną zmianą wzorców produkcji i konsumpcji, umieszczenie ekologii w centrum każdego procesu i każdej oceny oraz dostarczanie rozwiązań niektórych problemów z którymi mierzy się społeczeństwo. W kontekście tych działań, zarówno w Polsce jak i na całym świecie, niezwykle ważny jest cel fundamentalny Grupy Veolia. Jest nim przyczynianie się do rozwoju ludzkości przez zdecydowane zaangażowanie w realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju przyjętych przez Organizację Narodów Zjednoczonych, aby zapewnić lepszą i bardziej zrównoważoną przyszłość dla wszystkich. Wynika to nie tylko z historii firmy, ale także przekonania panującego wewnątrz organizacji, że dalszy rozwój ludzkości będzie możliwy jedynie wtedy, kiedy zagadnienia środowiskowe, społeczne i ekonomiczne traktowane będą jako niepodzielna całość.

Do swojej działalności i zrównoważonego rozwoju podchodzimy w sposób kompleksowy. Przejawia się to nie tylko w wizji przedsiębiorstwa opartej na modelu wspólnego postępu, ale także w wielopłaszczyznowej efektywności, w której skupiamy się na 5 perspektywach: środowiskowej, finansowej, handlowej, społecznej oraz zasobów ludzkich [korporacyjnej]. Każda z nich, oparta na Celach Zrównoważonego Rozwoju ONZ, definiuje wskaźniki dla organizacji i odgrywa fundamentalną rolę w zakresie nadawania strategicznych kierunków rozwoju spółek operujących pod marką Veolia na całym świecie.

W przypadku Polski wyznacznikiem działań ESG jest strategia biznesowa oparta o dwa fundamentalne cele. Pierwszym z nich jest odejście od wykorzystywania węgla w procesie produkcji energii elektrycznej i ciepła do 2030 roku. Drugi zaś dotyczy horyzontu 2050 roku i jest nim kwestia

osiągnięcia neutralności klimatycznej. Oba wyżej wymienione cele są więc nie tylko ściśle związane z tematyką ESG, ale przede wszystkim w pełnym zakresie wpisują się w ideę zrównoważonego rozwoju.

Dziś Veolia w Polsce osiąga liczne sukcesy – zwłaszcza w obszarze ESG. Raportowanie jest dla nas nie tylko obowiązkiem, ale też czynnością, w ramach której możemy pokazać bezpośrednie efekty swoich działań. Przykładowo:

- zmniejszyliśmy emisję SO_x o 94%,
- zmniejszyliśmy emisję NO_x o 80%,
- zmniejszyliśmy ilość emitowanych pyłów o 98%,
- zmniejszyliśmy emisję CO₂ o 21%,
- zmniejszyliśmy zużycia węgla w elektrociepłowniach w Łodzi i Poznaniu o 200 tys. ton rocznie dzięki rozwojowi technologii wykorzystujących biomasę,
- osiągamy roczny odzysk 1,5 GWh ciepła pochodzącego z procesów przemysłowych.

Raportowanie ESG to także sposób na wzmocnienie kultury organizacyjnej zbudowanej wokół idei zrównoważonego rozwoju, zaangażowanie odpowiednich zasobów wewnętrznych organizacji i wdrożenie efektywnych procesów. Co więcej, pozwala nam to także wytyczyć nowe cele oraz przedstawić swoistą mapę drogową do ich osiągnięcia. Warto także podkreślić, że działamy w sektorze, w którym obowiązują regulacje ambitnej polityki energetyczno-klimatycznej takie jak unijna taksonomia czy też np. tworzony obecnie na poziomie Parlamentu Europejskiego pakiet legislacyjny pod nazwą „Fit for 55”, dążący do redukcji emisji CO₂. Raporty ESG służą więc nie tylko jako dokumenty pokazujące wpływ, ale również jako narzędzia pozyskiwania zewnętrznego finansowania na dalsze inwestycje. Raporty ESG służą nam nie tylko jako dokumenty pokazujące wpływ Veolii na otoczenie, ale również jako narzędzia wspomagające pozyskiwanie zewnętrznego finansowania dla inwestycji.

Całokształt działań związanych z raportowaniem opiera się na danych i wskaźnikach mierzonych w ramach codziennych aktywności wewnątrz firmy. ESG stanowi więc w tym przypadku pewnego rodzaju impuls, aby dane i osiągnięcia organizacji przedstawiać w sposób ustandaryzowany, oparty o kolektywne dla branży wskaźniki, które następnie potwierdzane są właściwym audytem. Obowiązkowe audyty przyspieszą standaryzację i poszukiwanie efektywności procesu raportowania. Będą też argumentem za tym, aby proces miał zapewnione odpowiednie zasoby ludzkie, organizacyjne i techniczne w takim samym zakresie, jak dzieje się to przy raportowaniu finansowym.

Warto podkreślić, że dla Veolii raportowanie ESG nie odgrywa roli wyłącznie wynikającej z obecnych regulacji prawnych. ESG pełni również funkcję strategiczną (*jest integralną częścią strategii biznesowej*), komunikacyjną (*jest to szansa na dodatkową promocję firmy*), innowacyjną (*pokazuje przewagi konkurencyjne w aspekcie innowacji*), finansową (*przyciąga zewnętrznych inwestorów*) oraz strukturalną, wynikającą z wymogów naszej grupy kapitałowej.

7. Czego oczekujemy od polskiego ustawodawcy przy implementacji dyrektywy?

Z tej części dowiesz się, czego biznes oczekuje od polskiego ustawodawcy w procesie implementacji CSRD.

CMC POLAND

Oczekujemy, że ustawodawca przeprowadzi konsultacje z udziałem interesariuszy. Obawiamy się zwiększenia liczby obowiązków prawnych, konieczności przypisania większej liczby zasobów oraz zwiększonych wydatków związanych nawet z obsługą czysto formalnej strony obszaru ESG. Nasz głos powinien zostać wysłuchany.

LPP

Postulujemy wykonanie próby przełożenia wskaźników na polskie realia. Obecnie chociażby w ramach taksonomii promowane są zielone rozwiązania, które w Polsce mają inny wymiar niż w pozostałych krajach europejskich – np. samochody elektryczne w Polsce ładowane są przede wszystkim prądem pochodzącym z węgla. Nowe wytyczne sprawiają również, że zdecydowanie większa grupa osób w firmie musi zajmować się tematami ESG, danymi i wskaźnikami. W naszej ocenie firmy, które dopiero zaczynają mierzyć się z tematem raportowania, powinny dostać wsparcie – na przykład w zakresie wiedzy, jak taki raport przygotować, jak mierzyć swoją działalność i które wskaźniki brać pod uwagę. Często zdarza się, że różnego rodzaju standardy i raporty wymuszają na nas agregowanie danych w zupełnie odmienny sposób, zarówno pod względem charakterystyki danych, jak również okresu raportowania. To sprawia, że pracy jest jeszcze więcej i zwykle, wewnętrzne systemy do analizy danych nie są wystarczające, aby tym wymogom sprostać.

SOLARIS BUS & COACH

Mimo tego, że mamy już wypracowany system raportowania, musimy go dostosować do nowych przepisów. Dlatego kluczowy dla nas będzie odpowiednio długi okres przejściowy. Pozwoli on przeanalizować wprowadzone regulacje i wdrożyć niezbędne zmiany w firmowym systemie raportowania, rodzaju i zakresie zbieranych danych, a także w obowiązujących procedurach wewnętrznych. Oczekujemy, że ustawodawca rozpocznie prace nad implementacją przepisów do krajowego porządku prawnego z odpowiednim wyprzedzeniem, aby ich wdrożenie było możliwe w terminie przewidzianym w dyrektywie, jednocześnie zapewniając odpowiednio długi czas dla adresatów nowych przepisów na zapoznanie się z nimi i przygotowanie do ich stosowania.

Kluczowe dla nas są także klarowność i czytelność nowych regulacji oraz taki stopień szczegółowości, który z jednej strony ograniczy możliwość dowolnej interpretacji zapisów, a z drugiej – będzie odpowiedni dla różnego rodzaju organizacji. W tym kontekście, zwłaszcza w pierwszym okresie funkcjonowania regulacji, ważne będzie wsparcie rządu i wydawanie wskazówek, np. w postaci podręcznika dla podmiotów raportujących. Dla wszystkich podmiotów, których będą dotyczyły nowe standardy raportowania niezwykle istotna jest również możliwość uczestniczenia w konsultacjach poprzedzających przyjęcie przepisów w ostatecznym kształcie. Oczekujemy, że ustawodawca zarezerwuje odpowiedni czas na konsultacje z interesariuszami oraz będzie aktywnie uczestniczył w dialogu z nimi, będąc otwartym na ewentualne uwagi i spostrzeżenia. Potrzebujemy też ujednoczenia definicji i nomenklatury zawartej w regulacjach unijnych i krajowych, aby zapewnić przejrzystość i harmonijność przepisów.

Przy implementacji Dyrektywy CSRD istotne będzie jasne określenie zasad odpowiedzialności dla członków organów zarządczych za niezgodne z przepisami przygotowywanie i publikowanie sprawozdań, w szczególności klarowne określenie kryteriów zastosowania sankcji podania do wiadomości publicznej danych osób fizycznych i prawnych, które naruszyły przepisy. Niejasne określenie tych kryteriów może skutkować niepowetowanymi stratami wizerunkowymi i finansowymi dla podmiotów biznesowych.

TORF CORPORATION

Postulujemy wydanie przez polskiego ustawodawcę jasnych wytycznych odnośnie nowych standardów raportowania – tak, żeby standardy były spójne z polskimi realiami biznesowymi.

Kierujemy też do prawodawcy prośbę o sprawną implementację przepisów. Potrzebujemy czasu na przygotowanie się do nowych przepisów, przede wszystkim zebranie danych do określonych w nowych standardach wskaźników.

VEOLIA

Nowa dyrektywa porządkuje i standaryzuje podejście do raportowania, które dla wielu firm już dziś jest w pewnym sensie „obowiązkiem”, choć często nie wynika wprost z przepisów prawa. Zmienia się bowiem otoczenie oraz oczekiwania klientów, a także inwestorów i instytucji finansowych. Dlatego warto, aby implementacja przepisów dyrektywy do polskiego prawa przebiegła bez zwłoki, tak aby raportowanie w polskich przedsiębiorstwach odbywało się w sposób zapewniający porównywalność i jednolity standard z firmami UE.

PODZIĘKOWANIA

Ten raport nie powstałby bez zaangażowania naszych Patronów i Partnerów.

Patronom dziękujemy za wiarę w ten projekt od samego początku. Wasz udział w Raporcie pozwolił nam wzbogacić jego treść o inną perspektywę – spoza samego sektora przedsiębiorstw, ale równie ważną.

Podziękowania składamy:

- **Rzecznikowi Praw Obywatelskich** – za objęcie raportu Patronatem Honorowym i cenny głos w sprawie praw człowieka,
- Jego Magnificencji **Rektorowi Szkoły Głównej Handlowej** dr hab. Piotrowi Wachowiakowi, prof. SGH – za objęcie raportu Patronatem Honorowym i pokazanie roli, przed jaką w związku z ESG stają uczelnie wyższe,
- organizacji **UNICEF Polska** – za zalecenia na rzecz dzieci, których powinno przestrzegać każde przedsiębiorstwo,
- **Polskim Regionom – Związku Województw RP** – za wskazanie pozycji, jaką zajmują samorządy w obliczu nowych obowiązków.

Serdecznie dziękujemy także dziennikowi **Rzeczpospolita**, który objął Raport patronatem medialnym.

Partnerom dziękujemy za zgodę na podzielenie się z nami swoim czasem, wiedzą i doświadczeniami. Wasz udział w spotkaniach ankietowych, inicjowane dyskusje, podsuwane tematy i trafne uwagi, a przede wszystkim wypracowane przez Was dobre praktyki pozwoliły nam stworzyć ten Raport. Dzięki Waszemu dojrzałemu podejściu do tematu ESG nasz projekt ma wymiar praktyczny, a nie wyłącznie teoretyczny. Stanowi faktyczną odpowiedź na potrzeby rynkowe i pomoże wielu podmiotom, które obejmą nadchodzące regulacje.

Dziękujemy wszystkim, którzy wypełnili ankiety w ramach badania rynku. Szczególne podziękowania należą się Partnerom, którzy uatrakcyjnili Raport o swoje własne doświadczenia w obszarze ESG:

Biuro w Warszawie

Rondo ONZ 1
00-124 Warszawa

T +48 22 557 76 00

F +48 22 557 76 01

Biuro w Poznaniu

ul. Paderewskiego 8
61-770 Poznań

T +48 61 642 49 00

F +48 61 642 49 50

Biuro we Wrocławiu

ul. Św. Mikołaja 7
50-125 Wrocław

T +48 71 712 47 00

F +48 71 712 47 50

Domański Zakrzewski Palinka Sp.k.

www.dzp.pl